

**T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**TÜRK FUTBOLUNDA ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE
YÖNELİK EMNİYET UYGULAMALARININ
YASALAR ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Halil GÜLTEKİN**

2008 – NİĞDE

T.C.
NIĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

TÜRK FUTBOLUNDA ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE
YÖNELİK EMNİYET UYGULAMALARININ
YASALAR ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Fikret SOYER

Hazırlayan
Halil GÜLTEKİN

2008 – NIĞDE

Yrd. Doç. Dr. Fikret SOYER danışmanlığında Halil GÜLTEKİN tarafından hazırlanan **“Türk Futbolunda Şiddetin Önlenmesine Yönelik Emniyet Uygulamalarının Yasalar Çerçevesinde İncelenmesi”** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../2008

JÜRİ:

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fikret SOYER .....

Üye :Yrd. Doç. Dr. Serkan HAZAR .....

Üye :Yrd. Doç. Dr. Yusuf CAN .....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun .....Tarih ve .....
Sayılı kararı ile onaylanmıştır. .... / ..... / 2008

Doç. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde takımları olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının görev yaptığı iller, eğitim düzeyleri, spor güvenliği konusunda hizmet içi eğitim alma durumlarına göre mevcut yasaların uygulanması, seyirci saldırganlığının önlenmesi ve seyirci saldırganlığının nedenleriyle ilgili görüşleri arasındaki ilişkilerin ortaya konulmasıdır. Araştırmanın evreni Türkiye'deki çevik kuvvet polisidir. Örneklem Süper ve Birinci Lig için İstanbul ilinden 200, İkinci lig için İzmir ilinden 130, Üçüncü lig için Aksaray ilinden 40 personel olmak üzere toplam 370 personelden oluşturuldu. Bu personele, daha önce uygulanabilirliği test edilen, futbolda şiddetin önlenmesine yönelik uygulamaların durumu ile ilgili Anket Yöntemine dayalı çalışma yapıldı. Anket uygulamasından sonra anket üzerindeki hesaplanan değerler, araştırmaya konu olan değişkenlere göre sınıflandırıldı. Bilgisayar ortamına aktarılan veriler anova, t testi ve frekans dağılımı kullanılarak hesaplandı. Araştırma bulgularına göre Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü futbol liglerinin bulunduğu illerde görev yapan Emniyet görevlilerinin mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri arasında ve seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında önemli bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Bunun yanı sıra, spor güvenliği konusunda aldıkları hizmet içi eğitim durumuna göre mevcut yasaların uygulanması, seyirci saldırganlığının önlenmesi ve seyirci saldırganlığının nedenleriyle ilgili görüşleri arasında da önemli farklılıkların olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmaya katılan emniyet mensupları futbolda şiddetin sorumlusu olarak farklı kişi veya kurumları sorumlu görmektedirler. Bunları sorumsuz seyirciler, amigolar, taraftar dernekleri, medya ve kulüp yöneticileri olarak önem sırasına göre sıralamışlardır. Sonuç olarak bu çalışmada, bu alanda görev yapan emniyet mensuplarının futbolda şiddetin önlenmesine yönelik olarak mevcut yasaların uygulamasındaki sıkıntılar giderilebildiğinde yeterli olabileceği, bununla birlikte konuyla ilgili hizmet içi eğitimin emniyet uygulamalarını etkin kılabilceği yargısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Futbolda Şiddet, Seyirci Saldırganlığı, Emniyet Uygulamaları.

ABSTRACT

The main reason of this study is to show the relations of the ideas of the the police officers work and have teams at Super-First, The Second and The Third football Leagues, the levels of education, the application of current laws according to the in-service training situation on the issue of sport security, the prevention of the spectators aggressiveness and the relations among the views related with the reasons of the spectators' aggressiveness. The universe of the search survey was Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü. The sampling was constituted by was constituted by 370 staffs, 200 staffs from İstanbul for the Super-First Leagues, 130 staffs from İzmir for The Second League, 40 staffs from Aksaray for The Third League. A study based on an Inquiry Method, whose practicability was tested before, about the case of preventing applications towards the violence in football, was carried out to the participants, these staffs. After applying the inquiry, the accounts gathered from the inquiry, were classified according to the variants on the issue of the subject matter. The data processed on a computer were rated by using anova, t-test and frequency distribution. An important difference among the opinions of the police staffs, working at the cities which have the Super-First, The second and The Third football Leagues about the application of current laws and the prevention of the spectators aggressiveness were determined according to the findings of the survey ($p<0,05$). On the other hand, it was also determined that there were also important differences among the opinions on the issue of sport security according to the in-service training they had in applying current laws, the prevention of spectators' aggressiveness and the reasons of the spectators' aggressiveness ($p<0,05$). The police staffs, joining the survey, charge some different people or associations as responsible for the violence in football. They classify them such as irresponsible spectators, cheer-leaders, the organizations of supporters, media and the club managers. As a result, the police staffs working on the subject matter department will be successful on the condition of removing the difficulties in using the current laws towards prevention of violence in football and moreover it was judged that in-service training about the issue related with the issue will affect efficiently the police applications.

Key Words: Football, The Violence in Football, The spectators' aggressiveness, The Police Applications.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü futbol liglerinde takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının mevcut yasaların uygulanması, seyirci saldırganlığının önlenmesi ve seyirci saldırganlığının nedenleriyle ilgili görüşlerinin görev yaptığı illere, eğitim seviyelerine ve spor güvenliği ile ilgili hizmet içi eğitim görmüş olma durumlarına göre ilişkilerini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Yine aynı emniyet mensuplarının, futbolda şiddetin sorumlusu olarak hangi kişi veya kurumları ne ölçüde gördükleri incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik var olan emniyet uygulamalarının önemini vurgulayarak gelişimine katkıda bulunmaktır.

Bu çalışmamda her zaman yardımlarını ve desteklerini benden esirgemeyen eşim Meryem GÜLTEKİN'e, çalışmalarımın her aşamasında bana yol gösteren Sayın Yrd. Doç. Dr. Fikret SOYER'e (Niğde Üniversitesi, BESYO), Yrd. Doç. Dr. Mustafa KARAHAN (Aksaray Üniversitesi, BESYO) ve Yrd. Doç. Dr. Ali Haydar ŞAR'a (Aksaray Üniversitesi, BESYO) teşekkür ederim.

Mayıs 2008

Halil GÜLTEKİN

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIV

1.GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	4
1.2. Alt Problemler.....	4
1.3. Hipotezler.....	5
1.4. Sayılıtlar.....	6
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Araştırmanın Önemi.....	7
2. GENEL BİLGİLER.....	8
2.1 Saldırganlık ve Şiddet.....	8
2.1.1 Saldırganlık.....	8
2.1.2 Saldırganlık Türleri.....	9
2.1.2.1 Zevk İçin Saldırganlık.....	9
2.1.2.2 Savunma İçin Saldırganlık.....	9
2.1.2.3 Bir Amaca Varmada Araç Olarak Saldırganlık.....	10
2.1.2.4 Kültürel Öge Olarak Saldırganlık.....	10
2.1.3 Saldırganlığın Analizi.....	10
2.1.3.1 İçgüdü Kuramı.....	11
2.1.3.2 Biyolojik Kuram.....	11

2.1.3.3 Engellenme-Saldırıcılık Kuramı.....	11
2.1.3.4 İpucu-Uyarılmışlık Kuramı	12
2.1.3.5 Sosyal Öğrenme Kuramı.....	13
2.1.4 Şiddet.....	14
2.1.5 Futbolda Şiddet ve Saldırıcılık.....	16
2.1.5.1 Spor ve Önemi.....	16
2.1.5.2 Futbolda Şiddeti Etkileyen Sosyal ve Psikolojik Faktörler	17
2.1.5.2.1 Sosyal Etkenler.....	17
2.1.5.2.2 Psikolojik Etkenler.....	17
2.1.5.3 Futbol Seyirci Profilleri.....	18
2.1.5.3.1 Mekâncılar.....	19
2.1.5.3.2 Doyumsuzlar.....	19
2.1.5.3.3 Sabırsızlar.....	19
2.1.5.3.4. Deplasmancılar.....	19
2.1.5.3.5. Takımla Şahlananlar.....	20
2.1.5.3.6 Uğura İnananlar.....	20
2.1.5.3.7 Bilmişler.....	20
2.1.5.3.8 Rasyonel Seyirciler.....	20
2.1.5.3.9 Fanatikler.....	21
2.1.5.3.10 Holiganlar.....	21
2.1.5.4 Futbol Seyircisinde Görülen Saldırıcılık ve Şiddette Tahrik Olma Çeşitleri.....	22
2.1.5.5 Futbolda Saldırıcılık ve Şiddette Medyanın Etkisi.....	23
2.1.5.6 Futbolda Saldırıcılık ve Şiddette Hakemin Etkisi.....	24
2.1.5.7 Futbolda Saldırıcılık ve Şiddette Amigoların Etkisi	25
2.1.5.8 Futbolda Saldırıcılık ve Şiddette Irkçılığın, Aşırı Milliyetçiliğın ve Bölgeciliğın Etkisi.....	25
2.1.5.9. Futbolda Saldırıcılık ve Şiddette Grup ve Kalabalığın Etkisi.....	27
2.1.5.9.1 İrade Zayıflığı ve Tesir Altında Kalma.....	27
2.1.5.9.2 Duygusallık	28
2.1.5.9.3 Özenti ve Taklit.....	28
2.1.5.9.4 Telkin	28

2.1.5.9.5 Sirayet	28
2.1.5.9.6 Anonimlik	29
2.1.5.10 Kalabalık İçinde Bulunan Kişi Tipleri.....	30
2.1.5.10.1 Liderler	30
2.1.5.10.2 Provokatörler	31
2.1.5.10.3 Psikopatlar.....	32
2.1.5.10.4 Etkilenenler.....	33
2.1.5.10.5 Seyirciler.....	33
2.1.5.10.6 Tedbirliler	34
2.1.5.10.7 Destekleyiciler.....	34
2.1.5.10.8 Atılğanlar.....	34
2.1.5.10.9 Karşı Eylemciler.....	35
2.2 Dünyada ve Türkiye’de Meydana Gelmiş Önemli Futbolda Şiddet Olayları.....	35
2.2.1 Dünyada Meydana Gelmiş Önemli Futbolda Şiddet Olayları.....	35
2.2.2 Türkiye’de Meydana Gelmiş Önemli Futbolda Şiddet Olayları.....	38
2.2.3 Türk Futbolundaki Şiddetle İlgili İstatistiksel Bilgiler.....	41
2.3 Futbolda Şiddetin Önlenmesine Yönelik Yasalar ve Emniyet Uygulamaları.....	43
2.3.1 Türk Futbolunda Şiddetin Önlenmesine Ve Polisin Görevlerine Yönelik Yasalar.....	43
2.3.1.1 Anayasa’dan Kaynaklanan Görevler.....	43
2.3.1.2 Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’ndan Kaynaklanan Görevler.....	43
2.3.1.3 Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği’nden Kaynaklanan Görevler.....	45
2.3.1.4 Spor Müsabakalarında Şiddet Ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair 5149 Sayılı Kanun’dan Kaynaklanan Görevler.....	45
2.3.2 Türk Futbolunda Şiddetin Önlenmesine Yönelik Emniyet Uygulamaları.....	50
2.3.2.1 Müsabaka Öncesi İl Genelinde Alınacak Tedbirler.....	52
2.3.2.2 Müsabaka Öncesi Spor Sahası ve Çevresinde Alınacak Tedbirler.....	53
2.3.2.3 Müsabaka Esnasında Alınacak Tedbirler.....	53
2.3.2.4 Müsabaka Bitiminden Sonra Alınacak Tedbirler.....	54
3. METARYEL VE METOD	56
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	56

3.2. Araştırmanın Evreni.....	56
3.3. Örneklem.....	56
3.4. Veri Toplama Araçları.....	56
3.4.1. Verilerin Değerlendirilmesi.....	57
3.4.3 Verilerin Analizi.....	57
4. BULGULAR.....	59
5. TARTIŞMA	74
6.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
KAYNAKLAR.....	84
EKLER.....	92
Ek 1: Anket Soruları.....	92
Ek 2: Anket Çalışması Onay Bildirim Yazısı.....	96
Ek 3: Anket Çalışması Onayı.....	97
ÖZGEÇMİŞ.....	98

TABLolar LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
1-2001-2004 Yılları Arasındaki Futbol Şiddeti İle İlgili Olayların İstatistiksel Verileri.....	42
2-Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Rütbeye Göre Dağılımı.....	59
3- Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Çalıştığı İle Göre Dağılımı.....	59
4-Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	60
5-Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	60
6-Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Yaş Dağılımı.....	60
7-Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Mesleki Tecrübelerine Göre Dağılımı....	61
8- Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Takım Tutma Dağılımı.....	61
9- Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Takım Tutmalarının Stat Görevlerine Etkisi ile İlgili Görüşleri.....	62
10- Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Seyirci Saldırganlığı ve Şiddeti İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı.....	62
11- Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı.....	63
12 Emniyet Mensuplarının Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	63
13 Emniyet Mensuplarının Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	64
14 Emniyet Mensuplarının Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	65
15- Emniyet Mensuplarının Eğitim Sevilerine Göre Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	66
16 Emniyet Mensuplarının Eğitim Sevilerine Göre Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	67
17- Emniyet Mensuplarının Eğitim Seviyelerine Göre Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	68
18- Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE)Göre Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	69

19- Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE) Göre Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	70
20- Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE) Göre Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	71
21- Ankete katılan İllerde Görev Yapan Emniyet Mensuplarının Sporda Şiddetin Sorumlusu Olarak Görüş Belirttikleri Kişi ve Kurumların Karşılaştırılması.....	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Sayfa No
1. Psikanalitik Kuram.....	11
2. Dürtü Kuramı	12
3. Engellenme-Saldırganlık Kuramının Yeniden Ele Alınışı	12
4. Sosyal Öğrenme Kuramı	14

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik No	Sayfa No
1-Emniyet Mensuplarının Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	64
2-Emniyet Mensuplarının Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	65
3-Emniyet Mensuplarının Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	66
4-Emniyet Mensuplarının Eğitim Seviyelerine Göre Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	67
5-Emniyet Mensuplarının Eğitim Seviyelerine Göre Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	68
6-Emniyet Mensuplarının Eğitim Seviyelerine Göre Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	69
7-Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE)Göre Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	70
8-Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE) Göre Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	71
9-Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE) Göre Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	72
10-Ankete katılan İllerde Görev Yapan Emniyet Mensuplarının Sporda Şiddetin Sorumlusu Olarak Görüş Belirttikleri Kişi ve Kurumların Karşılaştırılması.....	73

KISALTMALAR LİSTESİ

Arkadaşları.....	Ark.
Avrupa Futbol Federasyonları Birliği.....	UEFA
Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu.....	BESYO
Collins Cobuilt (İngilizce Sözlük).....	CC
Devlet Planlama Teşkilatı.....	DPT
Dictionaria Larousse.....	DL
Emniyet Genel Müdürlüğü.....	EGM
İç İşleri Bakanlığı Strateji Merkezi Başkanlığı.....	SMB
Polis Meslek Yüksek Okulu.....	PMYO
Polis Meslek Eğitim Merkezi.....	POMEM
Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu.....	PVSK
Türk Dil Kurumu.....	TDK
Türkiye Büyük Millet Meclisi.....	TBMM

1. GİRİŞ

Futbol, dünyada en yaygın takım sporudur. Başta Avrupa ve Güney Amerika ülkeleri olmak üzere hemen hemen tüm ülkelerde çok sevilir ve geniş bir izleyici kitlesi tarafından izlenir. Futbolda şiddet konusuna gelmeden şiddet ve saldırganlık kavramlarını açıklamakta yarar vardır.

Şiddet ile saldırganlık terimleri karışıklığa yol açan, çoğu zaman da birbirinin yerine kullanılan tanımlardır. “Fransızcada şiddet (violence); bir kişiye, güç ve baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi ise, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik olarak acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak tanımlanmaktadır”. Şiddet, saldırganlığın bir çeşididir ve saldırgan davranışın uç noktasıdır. Yani her saldırgan davranış, şiddet içermeyebilir. “Şiddet, karşı tutumda ve görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, sert davranma”, olarak da tanımlanmaktadır (Kılıçgil, 2003: 330).

Saldırganlık dürtüsü, zarar verme niyeti taşımayan, başkalarını kontrol etme veya onlara baskın gelme eğilimini içeren türe özgü bir güdü olarak tanımlanırken, şiddeti kapsayabilen saldırganlık eylemi, zarar veya yok etme niyetlerini içeren yoğun fiziksel güç kullanma davranışı olarak tanımlanmaktadır. Böylece iki kavramın tanımladığı yaşantılar; içerdikleri anlam açısından, bir başka deyişle kontrol güdüsünün yol açtığı davranış ile yok etme ve zarar verme niyeti taşıyan davranış olma açısından ayırt edilmektedir (Güvenç,2003: 271).

Saldırganlık dürtüsünü kuramcılar farklı şekillerde açıklamışlardır. Freud, saldırganlığı temel bir içgüdü olarak değerlendirmiştir. Biyolojik Kuramcılar, saldırganlığın temelinde hormonların ve biyolojik unsurların rol aldığını söylemişlerdir. Sosyal Öğrenme Kuramına göre saldırganlık büyük ölçüde aileden ve sosyal çevreden öğrenilmiş bir davranış olarak kabul edilmektedir. Engellenme-Saldırganlık Kuramına göre ise engellenme daima bir saldırganlığa yol açar. Elbette engellenen kişi her zaman saldırganlığını anında göstermeyebilir. Saldırganlığın ortaya çıkartılmasını engelleyen çok sayıda güç bulunmaktadır. Böylece saldırganlık

dürtüleri; ağız kapalı bir su kabında biriken buhar gibi üst üste binmekte ve sonuçta mutlaka patlak vermektedir. Bu patlama gerçekleştiğinde, saldırganlık engellenmenin kaynağına değil bir günah keçisine yönelmektedir (yer değiştirmektedir). Bu nedenle yukarıda değinilen ve benzeri türden engellemelerde birey saldırganlığını, güçlü konumdaki işverene değil de bir başkasına ya da başkalarına yöneltebilmektedir. Aynı biçimde boşalmak (deşarj olmak) için maça giden bir birey, gerek saha içinde gerekse saha dışında engelleme durumu ile karşılaştığında neye ve kime tepki vereceği belli olmayan bir bomba gibidir. Bu anlamda şiddet olaylarına her zaman gebe olan bir durum söz konusudur (Bayar, 2003: 358).

Geniş kitlelerin izleyici ve sporcu olarak ilgisini çeken futbolda zaman zaman saldırganlık ve şiddet olaylarına rastlanmaktadır. Bu şiddet olayları bazen futbolcular arasında, bazen de seyirciler arasında meydana gelmektedir. Futbolda meydana gelen saldırganlık ve şiddet olaylarının birçok nedeni vardır. Futbolcuların sert ve hatalı oynamaları, taraftarların bir hakaret veya eylemi, hakemin kritik bir kararı, spor yöneticilerinin karşılıklı sert açıklamalarla restleşmeleri, amigoların tahriki, medyanın tahrik edici haberleri hatta güvenlik güçlerinin yanlış tutumu saldırganlık ve şiddet olaylarının başlamasına neden olabilmektedir.

Futbol içinde öfkeyi, şiddeti, neşeyi, taşıdığından üzerinde düşünmeye değer bir olaydır. Futbolun 4 ögesi vardır. Sporcu, teknik kadro, yönetici, seyirci ve medya. Bunların hepsi insandan müteşekkil olduğuna göre, bu insanların içlerinde şiddeti taşıdığını ve şiddeti ortaya çıkaracak davranışlar gösterebileceklerini, olaylar gerçekleşmeden öngörebiliriz. Bu mümkündür. Bu insanlar bakın ne yapıyorlar. Statlardaki pankartlarda okuyorsunuz “Yaşarken kalbimdesin, ölünce kalbimdesin”, “Uğrunda ölürüz bilesin”, “Senin için ölürüm”, “Kill for you –Senin için öldürürüm” bunları görüyor musunuz? İnsanın içindeki şiddeti nasıl ortaya çıkarıyor. Futbol kurallarının bütün açıklığına rağmen kendi lehine verilen haksız karara ses çıkarmayan insan aynı pozisyonun benzeri rakip takıma verildiğinde küfrün bini bir parayla olaya dâhil olmaktadır (Pehlivan, 2003: 223).

Spor, görece perifer ve değersiz bir konumda iken, günümüzde toplumun merkezinde yer alan ve çok değer verilen konulardan biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, bir spor dalı olarak futbolun izlediği seyir çok çarpıcıdır. Futbol, modernleşme süreciyle birlikte, belli bir alt kültüre ait oyun olmaktan çıkarak

kitlelerin peşinden sürüklendiği popüler bir eğlence aracı olmak yanında, insanların neredeyse dinsel biçimde bağlılık gösterdikleri temel bir doyum kaynağı statüsü edinmiştir. Dünya ölçeğinde yaygınlaşarak –Amerika Birleşik Devletleri dışarıda bırakılırsa- evrensel bir spor haline gelen futbolun, bu süreçte “oyun” niteliği giderek azalmış, “seyirlik” yani gösteri niteliği öne çıkmıştır. Bununla ilişkili olarak, futbola yapılan maddi yatırımlar da, etkisine aldığı kitlelere paralel bir şekilde artmış; futbol, içinde “futbol oyunu”nun da yer aldığı büyük bir ticari sektör görünümünü almıştır (Kayaoğlu, 2003: 301).

Ülkemizde spor karşılaşmalarında alınmakta olan güvenlik önlemleri ve beklenen hizmet kalitesine ulaşılabilmesi için neler yapılması gerektiği konusunda henüz yeterli araştırma ve kapsamlı bir proje çalışmasının bulunmadığı herkes tarafından bilinmektedir. Bununla beraber futbol, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de büyük bir sektördür. Türkiye’de senede 5115 i profesyonel olmak üzere 65.000 futbol maçı oynanıyor. Her hafta yüz binlerce kişi, senede ise 20–25 milyon kişi müsabakaları izliyor. Tabii ki televizyon başındaki milyonlarca insanı da bunlara eklemeyi unutmamalıyız. Bu yüzden futbol geniş kitlelerin kaçış alanı ve sığınağı olmuştur (Yüksel, 2003: 377).

Yasalarımız vatandaşlarımızın Anayasal haklarını huzur ve güven içerisinde yerine getirebilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını Devlet’imizin kurum ve kuruluşlarından istemektedirler. 1982 Anayasamızın 59.maddesinde “Devlet, her yaştaki Türk Vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. ” denmektedir. Şüphesiz ki huzur ve güven ortamı sağlanmadan vatandaşlarımızın spor yapabilmesi mümkün değildir. Bunu da sağlayacak olan güvelik güçlerimiz, özellikle Emniyet Teşkilatı’dır. Huzur ve güven ortamının sağlanması genel güvenlik tedbirlerinin alınması şeklinde olabileceği gibi, sportif müsabakalar sırasında güvenlik tedbirlerinin alınması şeklinde de olmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik Emniyet uygulamalarının neler olduğunun incelenmesi, Emniyet mensuplarının, mevcut yasaların uygulanması, seyirci saldırganlığının önlenmesi, seyirci saldırganlığının nedenleri, futbol karşılaşmalarında yaşadıkları problemler ve çözüm önerileri, sahalardaki şiddeti önlemek için neler yapılabileceği ve futbol karşılaşmalarında polisin daha etkin ve verimli çalışması için neler yapılabileceği

konusundaki görüşlerinin alınarak, bunların değerlendirilmesi sonucunda Türk futbolundaki şiddet olaylarının önlenmesine yönelik Emniyet uygulamalarının geliştirilmesi çalışmalarına katkıda bulunmaktadır.

1.1. Problem

Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerin oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının (Çevik Kuvvet) kişisel bilgilerine göre, mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri, seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri ve seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşler arasında fark var mıdır?

1.2. Alt Problemler

1) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri arasında fark var mıdır?

2) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında fark var mıdır?

3) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri arasında fark var mıdır?

4) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyesine göre mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri arasında fark var mıdır?

5) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyesine göre seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında fark var mıdır?

6) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyesine göre seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri arasında fark var mıdır?

7) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının aldıkları spor güvenliği

konusundaki hizmet içi eğitime göre mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşler arasında fark var mıdır?

8) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının aldıkları spor güvenliği konusundaki hizmet içi eğitime göre seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında fark var mıdır?

9) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının aldıkları spor güvenliği konusundaki hizmet içi eğitime göre seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri arasında fark var mıdır?

10) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensupları sporda şiddetin sorumlusu olarak en çok hangi kişi veya kurumu sorumlu tutmaktadırlar?

1.3. Hipotezler

1) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri arasında fark yoktur.

2) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında fark yoktur.

3) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri arasında fark yoktur.

4) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyesine göre mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri arasında fark vardır.

5) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyesine göre seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında fark vardır.

6) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyesine göre seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri arasında fark vardır.

7) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının aldıkları spor güvenliği konusundaki hizmet içi eğitime göre mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşler arasında fark vardır.

8)) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının aldıkları spor güvenliği konusundaki hizmet içi eğitime göre seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında fark vardır.

9) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının aldıkları spor güvenliği konusundaki hizmet içi eğitime göre seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri arasında fark vardır.

10) Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımı olan illerde görev yapan emniyet mensupları sporda şiddetin sorumlusu olarak farklı kişi ve kurumları sorumlu tutmaktadırlar.

1.4. Sayıtlar

Araştırma için seçilen örneklem evreni temsil etme özelliğine sahiptir.

Araştırmada kullanılan anket sorularının konu ile ilgili bilgi toplamada yeterli olduğu varsayılmıştır.

Araştırma grubundaki bireylerin ankete içten ve samimi cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma, Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı İstanbul, İzmir ve Aksaray Çevik Kuvvet Şube Müdürlüklerinde görevli çevik kuvvet polisi ile sınırlıdır.

Araştırma da elde edilen bilgiler konuyla ilgili kullanılan anketle sınırlıdır.

1.6 Araştırmanın Önemi

Futbol maçları öncesinde, sırasında ve sonrasında saldırganlık ve şiddet olaylarının değişik oranlarda, zaman zaman büyük çapta meydana geldiği bir gerçektir. Emniyet mensupları bu şiddet olaylarının en aza indirilmesi hatta hiç olmaması için çeşitli önlemler almaktadırlar. Alınan önlemlerde bazı aksaklıklar ve yetersizlikler olabilmektedir.

Bu araştırmada, Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik emniyet uygulamalarının yasalar çerçevesinde incelenmesi başlığı altında,

Emniyet mensuplarının, mevcut yasaların uygulanması, seyirci saldırganlığının önlenmesi,

Seyirci saldırganlığının nedenleri, futbol karşılaşmalarında yaşadıkları problemler ve çözüm önerileri,

Sahalardaki şiddeti önlemek için neler yapılabileceği ve futbol karşılaşmalarında polisin daha etkin ve verimli çalışması için neler yapılabileceği konusundaki görüşleri değerlendirmektir,

Bu değerlendirme sonucunda, Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik Emniyet uygulamalarının iyi giden ve aksayan yönleri tespit edilerek mevcut durumun daha mükemmelere doğru ilerlemesi için problemlere çözüm önerileri bularak bu alandaki bilimsel çalışmalara katkıda bulunmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Saldırganlık ve Şiddet

2.1.1 Saldırganlık

Saldırganlık TDK sözlüğünde 1. Saldırgan olma durumu, 2. Saldırgan bir biçimde davranma, 3. Bireyin kendi düşünce ve davranışlarını dıştaki direnmelere karşı, zorla karşısındakine benimsetme çabası olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK] Türkçe Sözlük, 1998).

Saldırganlık, genellikle;

Zıt düşüncelere karşı çıkma,

Başkaları hakkında düşündüklerini söyleme,

Herkesin içinde başkalarını eleştirme,

Başkalarıyla alay etme,

Aynı fikirde olmadığı zaman bunu hemen söyleme,

Hor görüldüğü ya da kötü bir davranışla karşılaştığı zaman öç alma,

Başkaları hata yaptığı zaman onları suçlama,

Gazetelerde dehşet ve cinayet ile ilgili sütunları okumaktan hoşlanma şeklinde açığa vurulur (Yiğit, 2002: 9).

Engellenme duygusuna karşı verilen en tipik tepkilerden birisi saldırganlıktır. Saldırganlık, “başkalarını incitmeyi amaçlayan her türlü davranış ya da eylem” olarak tanımlanabilir (Freedman, Sears, Carlsmith, 1989:191).

Saldırganlığın “başka insanlara ve varlıklara zarar vermeyi amaçlayan bir davranış (tepki) olarak, hem bu yönde ve hem de bu yöndeki bir tepkiyi önleme yönünde” düşünülmesi gerektiğini belirtmektedirler (Usal ve Aslan, 1995: 240).

Bir davranışın saldırgan olarak nitelendirilebilmesi için niyet çok önemlidir. Niyet, başkasına zarar veren her davranışı saldırgan davranış olmaktan kurtarmaktadır. Seyircilere seken bir futbol topunun seyirciye zarar vermesi, dışçının dış yaparken hastanın incinmesi bu davranışları saldırgan yapmaz. İkinci tanıma göre

çevreyi tahrip eden göstericilerin davranışı kadar bunu engellemeye çalışan güvenlik güçlerinin davranışı da saldırganlık kavramı içinde değerlendirilmektedir. Bazen de güvenlik güçleri suçsuz insanları öldüren ya da rehin alan teröristi de öldürmekte ya da yaralı ele geçirmektedir. Burada özgeci (prosocial) saldırganlık ve düşmanca (antisocial) saldırganlık ayrımı karışımıza çıkmaktadır. Buradaki ayrım toplumun saldırganlığı kabul edip etmediği noktasında düğümlenmektedir. Eğer saldırganlık toplum tarafından ahlaken onaylanan bir saldırganlıksa özgeci, onaylanmayan bir davranışsa, düşmanca saldırganlıktır. Açıkça toplumsal kuralları çiğneyen suikast, cinayet, gasp, dövme gibi eylemler düşmanca eylemlerdir (Göksu, 2000: 68- 69). Saldırganlık dendiği zaman insanlar ilk etapta içeriğinde şiddet olan, kaba kuvvet kullanımını gerektiren, karşı taraftaki insanları inciten bir davranışı düşünmektedirler. Oysa saldırganlık sadece fiziki değil aynı zamanda sözel olarak da gerçekleştirilebilir (Çelik, 2007: 3).

Başka bir açıdan bakıldığında saldırganlık öfkenin dışa yansıyan ve bir nesneyi, kişiyi yok etmeye yönelik belirtisi olarak yorumlanabilir (Köknel, 1995:157).

2.1.2 Saldırganlık Türleri

Usal ve Aslan (1995: 241–245) 'e göre dört çeşit saldırganlık vardır.

2.1.2.1 Zevk İçin Saldırganlık

Buna göre bazen insanlar yalnızca zevk aldıkları için saldırgan davranışlar sergilerler. Usal ve Aslan'a (1995) göre bu davranış insanın doğal yapısından kaynaklanmaktadır ve çevrede değişiklik gereksiniminden doğmaktadır. Yazarlar, turistik çevrelerde yabancıları rahatsız etmek, onlarla alay etmek, eğlence için onlara güçlük çıkarmak, laf atmak, işkence etmek, yaralamak ve hatta öldürmenin bu tür davranışa örnek olduğunu belirtmektedirler.

2.1.2.2 Savunma İçin Saldırganlık

Kişilerin biyolojik, duygusal, düşünsel yapısını tehdit eden kişi ve nesnelere karşı bunların savurmak için yapılan saldırgan davranıştır. Toplumun sosyal, ekonomik, kültürel ve vb. varlığını korumak için yaptığı saldırganlık da savunma amaçlıdır.

2.1.2.3 Bir Amaca Varmada Araç Olarak Saldırganlık

Bu tür saldırganlık davranışa öğrenme sonucu ortaya çıkmaktadır. Eğer birey saldırgan olduğu zaman bazı şeyler elde ediyorsa bunların devamını sağlamak için saldırgan davranışını sürdürebilir. Kabadayılığın, mafyanın ortaya çıkması bu şekilde olmaktadır. Toplumda yapılan kötülüklerin cezasız kalması sonucunda suçların artması bu tür saldırganlığın prim yapmasındandır.

2.1.2.4 Kültürel Öge Olarak Saldırganlık

Bazı toplumlarda bazı saldırı çeşitleri doğru, doğal ve beğenilen bir davranış olarak kültürün bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin mahallenin namusunun gençlerden sorulduğu bir toplumda gençler uygunsuz davranışta bulunanlara caza vermekte kendilerini görevli görebileceklerdir (Göksu; 2000: 71).

2.1.2 Saldırganlığın Analizi

Kişinin bilinçli ve kasıtlı bir şekilde sosyal çevresine, psikolojik veya fiziki olarak zarar vermeye yönelik bir davranışta bulunmasına saldırı denmektedir. Saldırganlık ise kişide saldırı davranışı göstermeye yönelik olan nispeten süreklilik özelliği gösteren bir eğilimi anlatır (Acet, 2005: 66). Niyet saldırganlığın temel ögesidir. Bir davranışın saldırganlık olarak tanımlanabilmesinin niyete bağlı olduğu görülmektedir.

Eğer, arabanızla giderken yaya birine kazayla çarparsanız, ona kasıtlı olmadan zarar vermiş olursunuz. Ancak, geçen hafta karanlıkta sizin paranızı çalan birisini tanırsanız ve yolun karşısına geçerken arabanızla ona çarpmaya çalışırsanız, zarar verme niyetiyle, kasıtlı olarak davranıyorsunuz demektir. Bu bir saldırganlık davranışdır (Morris, 2002: 421).

Saldırganlığın dört boyutta analiz etmek gerekir. Birinci boyut, saldırganlığın bir davranış olduğudur. Saldırganlık bir duygu, düşünce veya dürtü değildir. İkincisi kasıt unsuru söz konusudur. Üçüncü olarak, saldırganlık zarar verme veya incinmeyi gerektiren bir davranıştır. Son olarak, sadece canlı varlıklara karşı uygulanabilir (Öncü, 2002: 10).

Spor açısından, üzerinde durulması gereken iki nokta vardır. Bunlardan birincisi; Saldırının hangi amaçla ve kasıtlı yapıldığıyla ilgilidir. İkinci nokta ise

saldırının yöneldiği hedefdir (Acet, 2005: 66). Gerek spor sahalarının içinde, gerekse seyirci veya taraftarlar tarafından müsabaka alanları çevresindeki saldırganlık olaylarının birçok faktörü vardır. Saldırganlığın analizini, saldırganlık kuramları ile açıklamak daha doğru olacaktır (Çelik,2007: 5).

2.1.3.1 İçgüdü Kuramı

Freud, saldırganlığı temel bir içgüdü olarak değerlendirmiştir. Freud'a göre ölüm içgüdülerinin enerjisi, boşaltılıncaya dek ya açık saldırganlık biçiminde ya da kendini yok edici hareketler biçiminde içe yönelik olarak organizma içinde biriktirir (Atkinson, Richard, Ernest, 1995:444).

Şekil 1. Psikanalitik Kuram

(Atkinson ve diğerleri, 1995:444)

2.1.3.2 Biyolojik Kuram

Biyolojik kuram, saldırganlığın temelinde, hormonların ve biyolojik unsurların rolünü araştırmaktadır. Saldırganlık ve kromozomlar ilişkisi incelendiğinde, erkeklerde fazladan bir y kromozomunun, saldırgan davranışlara neden olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Yine beyinde hipotalamus, mesansafalon ve amigdalanın uyarılmasının öfke ve saldırgan davranışlara neden olduğuna ilişkin araştırmalar bulunmaktadır (Tiryaki, 2000: 148).

2.1.3.3 Engellenme-Saldırganlık Kuramı

Bu kurama dürtü kuramı da denmektedir. Freud'cu geleneği reddeden kuramcılar saldırganlığın doğuştan gelen bir dürtü olmadığını, engellemeden

kaynaklanan bir dürtü ile meydana geldiğini savunmuşlardır. Morgan engellemeyi, organizmanın hedefe yönelmiş, güdülenmiş davranışının durdurulmuş olması olarak tanımlamıştır(Morgan,1998: 84). Engellenme-Saldırganlık kuramında saldırganlık bir dürtü olarak görülmüştür.

Bir içgüdünün tersine, dürtü her zaman var olan, sürekli artan bir enerji kaynağı değil; organizmanın yaşamsal bir ihtiyacı tatmin edilmediğinde ortaya çıkan ve yoksunluğu sona erdirmeye hizmet eden bir güç olarak kavramsallaştırılmıştır(Kayaoğlu,2004: 84).

Şekil 2. Dürtü Kuramı

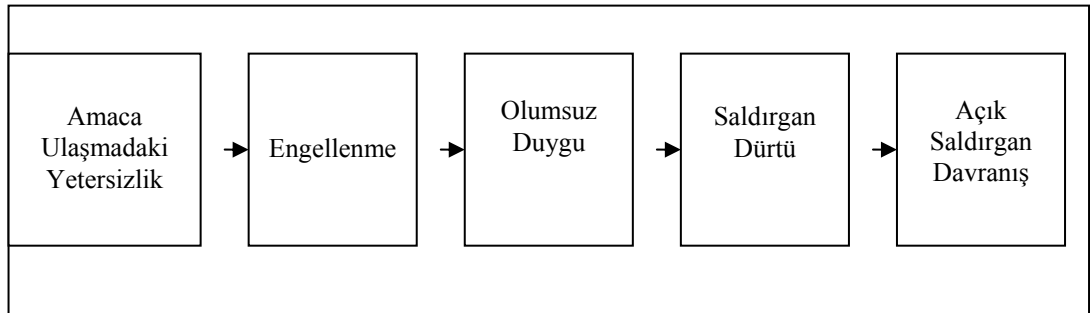

..... (Atkinson ve diğerleri, 1995: 448)

2.1.3.4 İpucu-Uyarılmışlık Kuramı

Berkowitz'e göre, engellenme öfke olarak isimlendirilen duygusal uyarılmışlığın artmasına neden olabilir. Fakat öfkeli olmak, hemen saldırganlığa neden olmayabilir. Çünkü engellenen kişi, eğer hemen saldırgan davranışta bulunursa cezalandırılacağını düşünebilir ve çevresel şartlar uygun olana kadar saldırgan davranışta bulunmayarak ortamın uygun olduğu bir zamanda saldırgan davranışı gösterir (Acet, 2005: 64).

Şekil 3. Engellenme-Saldırganlık Kuramının Yeniden Ele Alınışı

(Acet, 2005: 64).

2.1.3.5 Sosyal Öğrenme Kuramı

İnsanlardaki saldırganlığın acıya veya engellemeye karşı doğuştan gelen bir davranım olmadığına ve boşaltılıncaya kadar zaman zaman biriken bir saldırganlık dürtüsünün bulunmadığına ilişkin bilgiler temelinden psikologlar, günümüzde insandaki saldırganlığın büyük ölçüde öğrenilmiş bir davranım olduğunu kabul etmektedirler. Saldırganlığı öğrenme yollarından biri, özellikle saldırganca davrandıklarında istediklerini elde eden ve cezadan kaçınabilen modelleri izlemektir (Morris, 2002: 422). Örneğin temasa dayalı sporlarda saldırganlık davranışları çok seyrek eleştirilmektedir; aslında, genellikle alkışlanmaktadır (Bredemeier ve Shields, 1985: 23). Bunun en güzel örneği futbolda görülmektedir.

Sosyal öğrenme kuramı, ahlak gelişimi mekanizmasını diğer davranış kazanma mekanizmalarını benzer olduğunu kabul etmektedir. Öğrenme, model öğrenme, model alma ve taklit söz konusu öğrenme mekanizmasının temel kavramlarıdır. Doğru yanlış değerlerin ve standartlarının içselleştirilmesi Psikanalitik teorideki özdeşleşme sürecine benzer, taklit süreci ile gerçekleştiği kabul edilir. Neyin doğru, neyin yanlış olduğunu gösteren kaynak elimizdedir. Çocuğun iyi bir modelle karşılaşması iyi bir ahlak yapısının oluşumuna bağlıdır. Psikanalitik teori, ahlak gelişimi esnasında id, ego ve süper ego kavramları ile açıklanır. Sosyal öğrenme kuramında ise gözleme dayanan veriler özdeşleşmeden sorumludur. Sosyal öğrenme kuramına göre vicdan ve ahlak gelişiminde ebeveyn ve diğer modeller önemlidir. Bu kurama göre çocuklar için küçük yaşta en çarpıcı örnekler ana babalardır. Aynı zamanda erken yaşlarda kazanılmış davranışların kalıcı olma özelliği daha fazladır (belgeci.com, 29.02.2008).

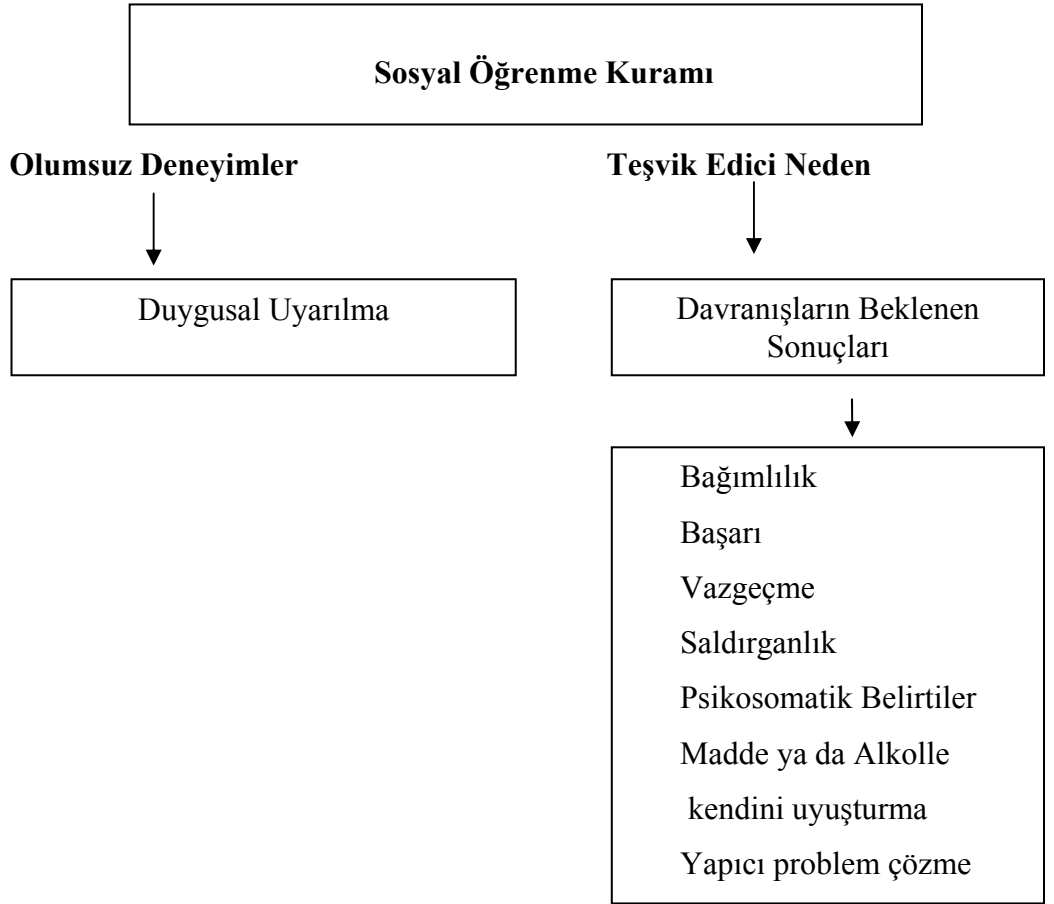
Sadece saldırgan bir modeli görmek bile, model ister cezalandırılınsın, ister ödüllendirilsin veya ister canlı olsun, ister sadece filmde yer alan birisi olsun, çocuklardaki saldırganlığı artırabilmektedir. Anılan veriler, şiddet içeren filmler izlemenin, çocuklardaki ve ergenlerdeki doğal saldırganlık davranışında, azdan çoğa doğru artışla ilişkili olduğunu gösteren son dönem araştırma bulgularıyla tutarlıdır (Wood, Wong, Chachrere, 1991: 371).

Bu araştırmalar, saldırganlık ve şiddetin yer aldığı ailelerde büyüyen çocukların durumu hakkında ipucu vermektedir. Bir ankete göre ABD’de 12 aylık bir süre içinde, kadınların %3’ünden (1,8 milyon) daha fazlasının ağır bir biçimde

saldırıya uğradığı, bunların büyük bir kısmının evde gerçekleştiğini göstermiştir(Browne, 1993: 1077).

Çocuklar ve gençler, aile içindeki alışkanlıkları, problemlere bakış açısı ve problemleri çözüm biçimleri ve kuralları öğrendikleri gibi ana-babanın bazı mimiklerini, ses tonlarını, vurgulamalarını, eğilim ve nefretlerini de farkında olmadan kopya ederler (Ataç, 1991).

Şekil 4. Sosyal Öğrenme Kuramı

(Şahin,2003:160)

2.1.4 Şiddet

TDK sözlüğüne göre şiddet Arapça kökenli bir isim kelimesidir. Dört anlamı vardır.

Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik,

Hız,

Karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma,

Mecaz. Duygu ve davranışta aşırılık (TDK, 1998).

Şiddet; güç ve baskı uygulayarak insanların bedensel veya ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan bireysel veya toplu hareketlerin tümüdür (hurriyet. com.tr, 14.11.2007).

Şiddetin fiziksel, cinsel, duygusal, sözel, ekonomik ve politik olmak üzere birçok çeşidinden söz etmek mümkündür (Koçöz, 2006: 85).

Şiddet, insan vücuduna zarar veren maddi bir saldırı değil zihinsel ve duygusal bakımdan bireyde hatırı sayılır tahribata yol açan bir etki olarak da değerlendirilmektedir (Ergil, 1980: 3).

Şiddetin öğrenilmiş bir davranış olduğunu söyleyen Özcan KÖKNEL ise kelime olarak şiddeti bir olgunun yoğunluğu, sertliği, kaba ve sert davranış biçimi olarak adlandırmakta; kızgınlık, öfke, kin, nefret, düşmanlık gibi duygu durumlarının etkinlik kazandığı saldırganlık biçimi olarak tanımlamaktadır(Köknel, 1996: 20).

Şiddet, bir diğer anlatımla da; cinayet, işkence, darbe ve etkili eylem, savaş, baskı, suçluluk ve terörizm olarak ifade edilebilir. Şiddette çekirdek kavram güçtür. Bu yüzden şiddet dendiğinde öncelikle anlaşılan bir bedensel ve eylemler dizisi olmaktadır. Hâlbuki gücün şiddet olarak tanımlanabilmesi için belirlenmiş olan normlar çok çeşitlidir. Bu yüzden neredeyse norm sayısı kadar şiddet biçiminin bulunduğu kabul edilebilir (Michaud, 1991: 7).

Tuna ERDEM Amerikan futbolundaki şiddeti eleştirdiği yazısında şiddetin toplum içerisinde başlangıç noktasını belirterek, şiddetin sadece kaba güç kullanma olmadığını futbol sahasında bedenlere uygulanan şiddetten ziyade, saha dışında zihinlere uygulanan şiddetin asıl şiddeti başlatan unsur olduğunu belirtir (Erdem, 2000).

Psikiyatrist Saygılı (2001)'e göre ise insanoğlunun uygarlaşıp teknoloji ilerledikçe şiddetin azalacağını öngörüldüğünü, ancak 21.yy da olduğumuz şu zaman diliminde bu kehanetin tutmadığını, aksine insanoğlunun doğumundan itibaren şiddetle iç içe olduğunu, çocuklarımızın genelde dayak ve kaba kuvvetle

büyüdüğünü hatta ilk şiddet vaka'sına en sevdiği anne ve babasının birbirine uyguladığı şiddete tanıklık ederek öğrendiğini, işin bununla kalmayıp çizgi filmlerin, okuduğumuz romanların, hep şiddet ağırlıklı olduğunu ve son zamanlarda yaygınlaşan bilgisayar oyunlarında da bombalarla, çeşit çeşit silahlarla katliamların yapılmasından zevk aldığımızı anlatarak şiddetin günümüzde kimliğimizin bir parçası olduğunu söylemektedir.

Görülüyor ki şiddet kavramı çok çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan hareketle şiddetin, başka varlıklara zarar vermek niyeti ve amacı taşıyan saldırganca davranışın en uç boyutu olduğu söylenebilir.

2.1.5 Futbolda Şiddet ve Saldırganlık

2.1.5.1 Spor ve Önemi

Spor, belirli ölçüde güç ve beceri gerektiren yarışmalı ve eğlenceli etkinliklerdir (Anabritannica Ansiklopedisi: 606).

TDK sözlüğünde Fransızca kökenli bir isim kelimesi olarak belirtilmiş ve “kişisel veya toplu yarışlar biçiminde yapılan, bazı kurallara göre uygulanan beden hareketlerinin tümü” (tdk.gov.tr, 15.11.2007) olarak tanımlanmıştır.

Spor evrensel kültürün bir parçası, dünyada dili, ırkı, dini farklı insanları birleştiren önemli bir vasıta. Dünya basınına katkı sağlayan bir etkinliktir, diyebileceğimiz gibi çağımız sporunu; fiziksel faydalarının yanı sıra insanların ruhsal sağlığını da olumlu etkilemek, sosyal ve moral kazançlar sağlamak amacıyla yapılan hareketler topluluğu olarak da tanımlayabiliriz. Görüldüğü gibi sporun belirli sözcükle kalıplaşmış klasik bir tanımı yoktur. Spor sözlük anlamı olarak Latince DİSPORTARE ve DESPORT biçiminde “dağıtmak, bir birinden ayırmak” anlamına gelen sözcüklerden 17.yüzyıldan sonra günümüze gelene kadar ilk hecesi aşınarak “SPORT” biçimine dönüştüğü araştırmacılar tarafından öne sürülmektedir (aktifbir.com, 15.11.2007). Spor, bir taraftan ulusal ve uluslar arası alanda tutulan takımla var olma bilincini yaygınlaştırırken, bir taraftan da kimliği sunmanın, varlığını ifade etmenin adeta bir aracı haline getirilmiştir. Birçok dilin bir arada konuşabilme özelliğine sahip olan sportif faaliyetler amacına uygun olarak yapıldığında, çok kültürlü ve çok karakterli insanları içerisinde barındırabilmektedir.

Bunların fiziki ve karakteristik özelliklerine uygun faaliyet alanları yaratarak bir kaynaşma ortamı oluşturabilmekte ve insanların tek bir amaç etrafında hiçbir fikir ve ideolojiye bağlanmaksızın bir araya gelmelerini sağlayabilmektedir. Bu yönleriyle spor, toplumsal birliğin ve düzenin devamında, kamu düzen ve intizamının sağlanmasında ve uluslararası barış ve kardeşliğin tesisinde önemli bir rol üstlenmektedir.(Semiz, Belin, Balcı, Doğan, 2000: 197)

Spor insanlar ve ülkeler arasındaki dostluğu, kardeşliği pekiştireceğine bazen de ters etki yaparak düşmanlığı, saldırganlığı ve şiddeti körüklemektedir. Bunu spor dallarından özellikle futbolda çok daha fazla ve belirgin olarak görmekteyiz.

2.1.5.2 Futbolda Şiddeti Etkileyen Sosyal ve Psikolojik Faktörler

Futbolda şiddetin oluşumunu tetikleyen çeşitli nedenler vardır. Bunlar genel olarak sosyal ve psikolojik nedenlere dayanmaktadır. Ankara Emniyet Müdürlüğünün 7–8 Mayıs 2003 tarihinde düzenlediği “Futbolda Şiddet ve Önlenmesi” sempozyumunda konuşan Adana Demirspor Kulübü Başkanı Mustafa TUNCEL (2003:117- 119) ’e göre şiddeti etkileyen sosyal ve psikolojik faktörler şöyle açıklanmıştır.

2.1.5.2.1 Sosyal Etkenler

Bireylerin o maça, stadyuma gelene kadar bulunduğu ortamdan tutun, yaşadığı yer, yaşam şekli, yaşantısında bir takım tutmaya verdiği önem, yaşamındaki amaçlarına ne kadar ulaştığı bile şiddeti ortaya çıkaran tetikçilerdir diyen Tuncel sosyal etkinleri şöyle sıralamıştır.

- Ekonomik zorluklar,
- Eğitim düzeyinin düşük olması,
- Şiddete yatkın bir aile ortamı,
- Bir yere ait olma çabası.

2.1.5.2.2 Psikolojik Etkenler

Tuncel (2003: 117- 118)’e göre, bireyin bu kadar şiddete hazır her an patlamak üzere bir futbol karşılaşmasına gelmesi sadece toplumun tetikleme ile olacak bir süreç değildir. Kişinin geçmiş yaşantılarından gelen birçok öğrenme, kendisinde oluşturduğu düşünceler, var olan kişilik özellikleri de dış etkinlerle

birleştğinde ortaya bıçaklarla maça gelen, maç boyunca akla gelen her türlü küfrü sebepli sebepsiz kişilere yöneltebilen, bir anda en tepeye çıkarırken, bir hafta sonra ayaklar altına alabilen, en sevdiği oyuncuya yumruk atabilen, kulüp önünde her an ortalığı yıkmak üzere hazırlanan haline gelebilmektedirler. Bu ortamı yaratan psikolojik süreçten bazıları şöyledir.

Yetersiz kişilik özellikleri,
Öfke kontrolünde zorlanma,
Engellenme eşiğinin düşük olması,
Özdeşim kurma,
Madde bağımlılığı,
Arabesk yaşam şekli.

2.1.5.3 Futbol Seyirci Profilleri

Acet (2003: 128)'e göre çıkarı aynı olan ve bir spor yarışmasında aynı tepkiyi gösteren, daha önce organize edilmemiş insan grubuna seyirci denmektedir.

Futbol seyircisi organize pasif kalabalıklar içerisinde değerlendirilir. “Bu tür kalabalıklar özel amaçlarla bir araya toplanan, genellikle mevcut normlara (kural) uygun davranışlar gösteren çok sayıda insandan oluşur”(Özdemir, 2001: 72).

Acet (2003: 129)'e göre futbol seyircisinin özellikleri ve davranış tipleri şöyle sıralanmıştır.

Futbol seyircisinin üyeleri arasında belli ölçüde bir ilişki ve iletişim vardır. Bu takım taraftarlığına dayalı bir ilişkidir.

Teşkilatlanmaya ve müşterek faaliyete yatkındırlar. (Başkan, yönetim. Sporcu ve amigoların gayretleri ile olmaktadır).

Futbol seyircileri heyecan kitlesi hüviyetinde oldukları için kolay provoke edilebilir, heyecan kitlesinin mantığı ortadan kalkar.

Ancak spor müsabakalarına ait kuralların caydırıcılığı sebebiyle temkinli davranışa da yatkındırlar.

Seyirci kitlesinde şuurlu şahsiyet kaybolur, şuur altı ile hareket eden şahsiyet devreye girer.

Seyirciler bir araya geldiklerinde ferdi şuurlarını o toplumun şuuruna katar ve kolektif şuura sahip olarak ferdi şuurlarından uzaklaşırlar.

Fikirler sirayet yoluyla, aynı hedefe doğru yönelir.

Telkin olunan fikirlerin hemen icrasına başlama isteği ortaya çıkar.

Önceden tahmin edilen hareketleri vardır. (Normal seyirciler için geçerlidir)

Holiganlar ve fanatikler için aynı şeylerin söylenmesi biraz zordur.

Acet (2003:131- 135)'e göre Seyirciler tiplerine göre kategorilere ayrılmıştır.

Bu tipler özetle şunlardır;

2.1.5.3.1 Mekâncılar

Her stadyumda aynı yerde oturmayı severler. Buldukları yer sahayı görüş açısı bakımından çok elverişli olmasa da başka yerde maç seyretmekten hoşlanmazlar. Sevdikleri yerler doluyorsa oturanların en arkasında maçı ayakta izlemeyi tercih ederler. Daha çok açık tribün ve kapalı tribünlerin orta sahaya yakın bölümlerinde maçı izlemeyi tercih ederler.

2.1.5.3.2 Doyumsuzlar

Tuttukları takım o sene bütün kupaları kazansa da sezonun son maçındaki bir yenilgi yüzünden teknik direktörü, yönetimi ve futbolcuları eleştirebilirler. Maç esnasında topun sürekli olarak kendi takımları tarafından oynanmasını isterler. Takımlarının 1-0'lık veya 2-1'lik galibiyetlerine bile sevinmezler, daha fazla gol atabilirdik gibi ifadelerle takım eleştirirler.

2.1.5.3.3 Sabırsızlar

Her şeyin biran önce olup bitmesini isterler, genellikle müsabaka saatinden önce stadyuma gelirler. Fakat maç başlayana kadar sıkıntıdan ne yapacaklarını şaşırırlar. Maçın ilk dakikalarından itibaren takımlarından gol atmalarını beklerler. Takımlarının bir an önce gol atmaları için tezahüratlarıyla mesaj vermeye çalışırlar.

2.1.5.3.4. Deplasmancılar

Takımlarının kendi sahasındaki maçları zaten kaçırmazlar. Deplasman maçlarını kaçırmamak için ellerinden geleni yaparlar. Maddi açıdan sıkıştıkları zaman kolundaki saatini bile satarak tuttuğu takımın deplasmandaki maçına gidebilmektedirler. Takımları yenince kendileri yeniyormuş gibi olurlar. Biz

duygusu, biz algısının kaynağı takım ne kadar başarılı ise, doyum ve coşku o kadar yoğunlaşır. Başarısızlarında da bunun tersine tepkileri dönüşebilmektedir.

2.1.5.3.5. Takımla Şahlananlar

Stadyuma saatler önce girseler de tuttıkları takım sahaya çıkıncaya kadar sakin otururlar. Ancak takımlarının çıkış tüneline girilmesiyle birlikte çıldırır ve kendilerini kaybederler. Maç bitimine kadar takımlarından gol atmalarını beklerler ve yalnız bırakmazlar.

2.1.5.3.6 Uğura İnananlar

Her ayrıntının tuttıkları takımın lehine ve aleyhine olabileceğini düşünürler. İçlerinde maça giderken dua almak için otobüste, trende yer verenlere rastlanır. Yanında oturanla yer değiştirenler, takımları penaltı atarken gözlerini kapatanlar ve sırtlarını sahaya dönenler de vardır. Takımları arka arkaya birkaç mağlubiyet aldığı zaman veya takımın topları direktten döndüğü zaman, kendi takımlarına büyü yapıldığına ve kurşun dökmek gerektiğini düşünürler.

2.1.5.3.7 Bilmişler

Bunların hepsi kendilerine göre birer teknik direktördürler. Kimin iyi oynayıp oynayamadığı, taktik hataları ve oyuncu değişikliği konusu uzman oldukları işlerdir. Jub Derval'ın ifadesiyle “seyircinin yaptığı takım asla yenilmez, çünkü hiçbir zaman sahaya çıkmaz”

2.1.5.3.8 Rasyonel Seyirciler

Bunlara gerçekçi seyirciler de denir. Müsabakayı bir takımın taraftarları gözüyle değil, objektif yaklaşım göstererek seyrederek. Gerektiğinde her iki takımında ortaya koyduğu güzellikleri ve hareketleri alkışlayarak sporcuları onure edebilecek yapıdadırlar. Genellikle oyunun kuralları hakkında bilgi sahibidirler. Sporun içindeki şiddete yönelik hiçbir hareketin içinde yer almazlar, olanları da hoş görmezler. Kitle psikolojisinin etkisi altında kalarak hareket etmezler.

2.1.5.3.9 Fanatikler

Çoğu zaman yanlarında kesici aletler, taş, zincir, sopa gibi alet bulunduran her zaman kavgaya hazır ve genellikle maç öncesi geceyi stat kapısında veya çevresinde geçiren aynı semtin ve çevredeki geçlerin oluşturduğu gruplardır. Fanatiklerin tribünde sergileyebilecekleri belli başlı davranışlar şunlardır;

Kazanmak için her yolu meşru görürler,
Kalpleri yalnız kulübünün rengi ve ismi için çarpar,
Onlar, oyuna bakmazlar, galibiyete, neticeye bakarlar,
Tuttukları takım gol atınca aşırı şekilde bağırırlar,
Gol yediklerinde sinirlenerek sağa sola sataşırlar,

Bu kemsilerden genelde kendisini kanıtlama üzerine kurulu bir kültürde gergin, asabi ve saldırgan bir ruh hâkimdir,

Kimseyi takmama, kafasına göre takılma, asilik gibi ferdi özellikler taşıyan delikanlı, sosyal ve ideolojik dürtülerini ise taraftarlık zihniyetiyle tamamlar. Fanatik bir taraftar psikolojisi vardır.

2.1.5.3.10 Holiganlar

Holigan kavramı ilk olarak yüzyıl önce Büyük Britanya da ortaya çıkmıştır. 1898 yılında Daily News gazetesinin maçlarda kavga çıkaran fanatik gruplara, Londra'da birçok kavgaya karışmasıyla ünlü, ayyaş, Patrick Holigan'ın ismini verip "holigan çeteleri" tabirini kullanmasıyla doğmuştur. Birçok farklı dile aynen geçen bu kelime, S.S.C.B ve eski doğu bloğu ülkelerinde ise hukuk sistemlerine yerleşmiş yaptırım uygulanan bir suç olarak görülmüştür. Psikopat veya sosyopat olarak da adlandırılan bu kişilerin en belirgin özelliği çevreye uyum sağlayamamalarıdır. Diğer özellikleri de şöyle sıralamak mümkündür.

Holiganlar, yaptıkları hareketlerin sonuçlarından utanmaz ve pişmanlık duymazlar,

Sorumluluk duygusu taşımazlar ve başkasını düşünmezler,
Çok rahat yalan söylerler ve hırsızlık yaparlar,
Kuralları tanımazlar ve çok rahat kavga çıkartırlar,
Büyük çoğunluğu aşırı alkol kullanırlar,
Yaptıklarınının tamamen bilincindedirler,

Holiganlar ve anti sosyal kişilik yapısı gösteren kişiler utanma, pişmanlık duyma gibi duygusal tavırlar sergileyerek çeşitli savunma mekanizmalarını kullanabilirler. Hatta başkalarından önce davranarak, kendilerini suçlayabilirler. Bu gibi durumlarda çok dikkatli davranmak gerekir. Rasyonalizasyon yoluyla kendini suçlu hissetmeyen holigan (anti sosyal kişinin) aynı saldırganlık ve şiddeti gösterme olasılığı artacaktır.

2.1.5.4 Futbol Seyircisinde Görülen Saldırganlık ve Şiddette Tahrik Olma Çeşitleri

Futbol seyircisinin tahrik olup olay çıkarmasının çok çeşitli nedenleri vardır. Kılıçgil (2003: 345–346) ’e göre futbol seyircilerinde saldırganlığa bağlı tahrik olma çeşitleri aşağıdaki gibi maddeleştirilmiştir.

- 1-Maçın sonucu ile ilgili bir beklentinin olması,
- 2-Karşı takımın taraftarlarında aleyhte bir pankart,
- 3-Rakip taraftarların tezahüratı,
- 4-Ahlaka aykırı sözlü ve sözsüz hakaret ve hareketler,
- 5-Kendi takım amigosunun yönlendirmesi,
- 6-Hakemin yanlı tutumu,
- 7-Hakemin zamansız ve yersiz kart göstermesi,
- 8-Hakemin sert oyuna izin vermesi,
- 9-Rakip futbolcuların gol sonrası yaptığı uygunsuz hareketler,
- 10-Maçı kaybetmek ve yenilmek,
- 11-Kritik bir maç olması (kupa maçı vb.)
- 12-Rakip taraftarlarda sopa, kesici, delici vb. aletlerin bulunması,
- 13-Medyanın kışkırtması,
- 14-Rakip taraftarların sahaya zarar vermesi,
- 15-Maçta beraber gelinen arkadaşlardan etkilenmek,
- 16-Maçta alkollü gelmek,
- 17-Fanatik bir taraftar olmak,
- 18-Yöneticilerin zor durumda takıma sahip çıkmaması,
- 19-Antrenörün oyunu yönlendirememesi,

2.1.5.5 Futbolda Saldırıcılık ve Şiddette Medyanın Etkisi

Türkiye de futbol sahalarında şiddetin ortaya çıkış nedenlerinden biri de spor medyasıdır. Spor medyası yapmış olduğu yayınlarla oynanan oyunun popüler bir kültür olarak algılanmasını ve bu çerçevede değerlendirilmesini engellenmesinin yanı sıra dolaylı olarak futbolsever yığınlarının şiddete karşı eğitilmesi yönünde çaba göstermediği için edilgen bir biçimde de şiddete kapıların açılmasına göz yummuş olmaktadır (Gümüş, 1997).

Medya bazen işi öyle abartır ki futbol karşılaşmasının taraflarının tarihteki düşmanlıklarını da gündeme getirir. Artık olay futbol karşılaşmasından çok eskilere dayanan savaşta yenilginin rövanşına dönüşür.

Uluslar arası karşılaşmalarda, taraflar biz ve onlar diye cisimleştirilir. Medya öyle bir konma getirir ki işi, futbolcuların üzerlerine biz cisminin geçmişi, bu günü ve geleceği yüklenir. Futbolcuların görevi futbol topuyla sınırlı kalmaz, o topa yön verecek ve gol atacak ayaklara bunun hiçbir zaman bir spor olduğu değil, bütün bir ulusun yazgısı yüklenir. Yenildiğinde ülke toprağından bir parça verilecek konumu, galip geldiğinde Avrupa kapılarına bir zamanlar dayanan fakat sonradan çekilmek zorunda kalan Osmanlı'nın öcünün alınmasına dönüşür(Kılıçgil, 2003: 350).

Ülkemizde taraftarlara futbolun üç neticeli bir oyun olduğunu anlatması gereken basın-yayın organlarının bunu yapmak yerine kitleleri futbolda tek bir sonuç üzerine şartlandırmaktadır. Galip gelmek, ne olursa olsun galip gelmek, tur atlamak ve oyunu oyun olmaktan çıkarıp savaş haline getirmesi nedeniyle içerisinde sertlik ve şiddet barındıran sporun kapaklarının açılmasına katkıda bulunmakta ve daha sonra da yaşananlar için görmek istemediğimiz, spor adına utanç veren görüntüler olarak yayınlanmaktadır (Talimciler, 1998: 21).

Yayınlardan futbol karşılaşmasını izleyen taraftarlar tuttıkları takımın tutma derecelerine göre algılamalarında farklılıklar olabilmekte. Özbaydar bu farklılığı şu şekilde anlatır.”Bu yayınlar izlenirken şu nokta da unutulmamalıdır. Spor olayında bir araya gelen kişilerin ihtiyaç ve motivasyonları yanında algıları ve seyircilerin gördükleri şeyin algılamalarındaki değişimler çok önemlidir. Bir takımı aşırı destekleyen seyirciler aynı olayı (faul, ofsayt, hentbol vs.) değişik algılıyorlar. Örneğin; topun karşı taraftan birinin eline değip değmediği, oyunun sert olup olmadığı, bir faul yapılıp yapılmadığı gibi konularda, bir takımı şiddetle destekleyen

seyircilerin algılarının değiştiği görölmektedir. Daha az derecede kendini bir takıma adanmış “partizan, fanatik olmayan”, seyircilerin daha ılımlı ve daha az sistemli algı bozulmaları gösterdiği görölmüştür” (Özbaydar, 1993: 217).

Dilin kullanımının da taraftarların göstereceği şiddet üzerinde çok etkisi vardır. “Eleyeceksiniz Çünkü Türksünüz”, “Haydi Türkün Gücünü Gösterin”, şeklinde atılan gazete başlıkları, söylemin futbol maçıyla kurgulanmasına örnektir. Herhangi bir taşkınlık anında taraftarların, karşı taraftarlara Türk olduğunu anımsatmak yolu da ačan bu tür söylemler, her hangi bir şiddet olayının tahrik edici unsurları da olurlar. ”Avrupa Avrupa Duy Sessimizi, İşte Bu Türkün Ayak Sesleri”, “Hey Avrupa Kalk Ayaęa Türkler Geliyor” başlıkları, Osmanlının batılılaşma çabalarından bu yana hayranlık ve o kadar da eziklik duyulan milliyetçilik duygularının körüklenmesidir (Kılıçgil, 2003: 351).

2.1.5.6 Futbolda Saldırıcılık ve şiddette Hakemin Etkisi

Hakemin sözcük anlamı “bir oyunu, belli kurallar çerçevesinde, gerektiğinde kuralları da yorumlayarak yöneten kişidir. Anlaşmazlık durumunda onun sözü geçerlidir” (tr.wikipedia.org,19.11.2007) şeklinde ifade edilmektedir.

Hakemlik futbolun en önemli yanını oluşturmaktadır. Hakem, seyirci, futbolcu ve rakip takımlar arasında köprü görevi görmekte, bir yandan da oyunun önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde değerlendirilmesini yapmaktadır. Hakem, oyunun orkestra şefidir. Bir futbol müsabakasının normal, ciddi, güzel, heyecan yaratıcı olarak geçmesinde ve bitmesinde olduğu kadar, aksine gevşek, düzensiz, olaylı veya kavgalı bir hava içinde geçmesinde de hakemin rolü son derece önemlidir(Acet, 2003: 183).

Gültekin ve arkadaşları çalışmalarında hakemlerin yetersiz yönetiminin kendilerini kışkırttığını çalışmalarına katılan taraftarların belirttiğini söylerler. Ancak ilginçtir ki çalışmalarında řu nokta da göze çarpmaktadır. “güvenlik güçleri, spor yazarları, antrönörler, yöneticiler ve ne yazık ki hakem gurubunun kendisi de dahil olmak üzere futboldaki tüm sűjeler %37 oranında hakemin yetersiz yönetimini suçlamaktadır” (Gültekin, Doęan, Doęan, Eylon, 2000: 751).

Seyirci zaman zaman hakemler hakkında; bir anlık hata yaparak takımlarının kaderlerini etkilediklerini, kasıtlı davrandıklarına ve çıkar sağladıklarına, rol yapan

futbolculardan ve tezahürattan etkilendiklerini, dikkatsiz davrandıklarından pozisyonu kaçırdıklarını düşünmektedirler (İmamoğlu, 1991: 333).

Tahrik olup şiddet olaylarına neden olunmaması için hakemlerin iyi eğitilmiş olması ve birbirleri ile uyumlu hareket etmeleri zorunludur.

2.1.5.7 Futbolda Saldırganlık ve Şiddette Amigoların Etkisi

Eğitilmemiş ve kötü niyetli amigolar taraftarları istedikleri doğrultuda yönlendirerek istenmeyen şiddet olaylarına neden olabilirler.

Eski Fenerbahçeli, Kütahya sporlu Kemalettin Şentürk; “futbol terörünün sorumluları yöneticiler ve medyadır. Amigolar kulüp yöneticileriyle bire bir ilişki içindedirler. Türkiye'nin bütün kulüplerinde bu böyle. Bedava bilet veriliyor, takım deplasmana giderken otobüs ayarlanıyor. Mesela, stat içinde olay olduğunda güvenlik güçlerinin nezarethaneye aldığı taraftarları kulüp yöneticilerinin çıkardığı bilinen şeyler. Bu grupların futbolcular üzerinde de baskısı var. Bu da futbolcunun kendisinden kaynaklanıyor. Futbolcu biliyor ki taraftarı yönlendiren amigoyla iyi geçinirse, onu desteklerse, ya da ona para verirse kötü oynadığı zamanda bile tribünde onu destekleyecek ortam yaratır. Futbolcu kötü oynadığında da beni desteklesinler diye böyle bir ilişki içinde bulunabilir. Ancak bunu bütün futbolcular için söyleyemem. Bu gruplarla ilişkide olan futbolcular için tehdit olabilir. Futbolcu onların istediklerini yapmazsa taraftarlara aleyhte tezahürat yaptırabiliyorlar” demektedir (Ergun, D. Bilge 19.11.2007, [.radikal.com.tr](http://radikal.com.tr)).Amigoların seyircilerin davranışlarını yönlendirme açısından çok büyük bir rolü olduğu görülmektedir.

Yurdumuzda seyircisi çok olan spor dallarının seyirci ve sporcu özellikleri tespit edilerek ona göre tezahürat ve semboller tayin edilmeli, oyun sırasında tezahüratı idare eden amigolar işlerinin karakterine uygun bir eğitimden geçirilmiş olmalıdırlar ve amigoluk sertifikası almış olanlar seyircileri idare etmelidirler (Bozdemir, 1998: 57).

2.1.5.8 Futbolda Saldırganlık ve Şiddette Irkçılığın, Aşırı Milliyetçiliğın ve Bölgeciliğın Etkisi

Irkçılık, Avrupa çapında futbol için bir sorun ve futbol holiganizminde de önemli faktördür. Irkçılığın boyutlarını belirlemek için detaylı istatistikler hemen

hemen imkânsızdır. Yine de futbol şiddeti (özellikle de uluslararası kamuoyunda) sık sık ırkçılık olarak nitelendirilmekte ve bu olayların ırkçı gruplar tarafından gerçekleştirildiği iddia edilmektedir. Günümüzde bazı kulüplerin bünyesinde ırkçı taraftarlar buldukları bilinmektedir (Acet,2003:205).

Türkiye'nin özellikle milli futbol takımının İngiltere'de yapılacak 1996 Avrupa Futbol Şampiyonası Finallerine katılma hakkını kazanmasıyla medyada belirtilen veya örtük olarak dillendirilen "Viyana kapıları sendromu" ve bu sendroma eşlik eden muhafazakâr milliyetçiliğin giderek şiddetlenişi işte bu eylemin tezahürüdür (Acet,2003:206).

Türkiye ırkçı saldırılardan uzak olmasına rağmen bazı ferdi olaylar yaşanmaktadır. "Cumartesi gecesi Kayseri spor Erciyes spor karşılaşmasında Fenerbahçeli Appiah'ın başına gelen de tam bu olay. Emre Toraman'ın Appiah'a zenci diye hakaret ettiği, Appiah'ın da tahrik olarak tepki gösterdiği anlaşılıyor"(Babahan, Ergün,19.11.2007,arşiv.sabah.com.tr).

Arsenal ve Türk taraftarlarının sokaklarda sabaha kadar çatıştığını, 19 kişinin yaralandığını ve 42 kişinin de tutuklandığı belirtilmiştir. Azim ve sebatıyla izlediğimiz Galatasaray'ın başarısını, dolayısıyla Türkiye'nin başarısını ulusal ve evrensel çığlığa dönüştüren gazete manşetleri, yıllardır büyük başarıyı müjdelerken, hepimizi ortak bir noktaya çekiyordu: Ulusal milliyetçilik. Futbol başarısı ve ulusal milliyetçilik adeta özdeşleştirilmiştir. Bu da seyircilerin daha fazla motive olmasını sağlamaktadır (Acet,2003:206).

Milliyetçilik duygusu olumlu olarak kullanıldığında birlik ve beraberliği sağlayarak toparlayıcı olur. Ancak ırkımızın üstünlüğü ve diğerlerinin hakir görülmesi şeklinde kullanılırsa sonuç çok acı ve yakıcı olacaktır.

Türkiye'de ulusal boyutlarda da yakın illerin, birbirleriyle yaptığı karşılaşmalarda, sık sık milliyetçilik (daha çok bölgecilik diyebiliriz) olaylarına rastlanmaktadır. Bunlar spor tarihimizde facia olarak bilinen, Kayseri spor —Sivas spor, Elazığ spor-Malatya spor, Mardin spor-Urfa spor, Afyon spor-Kütahya spor, Trabzonspor-Rizespor vb. illerin kendi aralarında oynadıkları müsabakalarda, sık sık şiddet görüntülerine rastlanılmıştır. Bunun ortadan kaldırılması için, mümkün ise takımların aynı gruba verilmemesine dikkat edilmelidir. Aksi takdirde çok iyi bir güvelik sağlayarak bu tür olayların üstesinden gelinmelidir (Acet,2003:207).

2008 Avrupa Futbol Şampiyonasında Türkiye-Almanya maçı öncesinde takım kaptanı kaleci Rüştü RENÇBER'in ırkçılık aleyhinde bildiri okuması futbolda ırkçılığın geldiği nokta ve önlenmesi için gösterilen çaba açısından anlamlıdır.

2.1.5.9 Futbolda Saldırganlık ve Şiddette Grup ve Kalabalığın Etkisi

Birey kitlenin içindeyken kendi kişiliğın sınırlarını aştığını hisseder. Bir tür rahatlama hisseder, çünkü onu kendisine döndüren ve içine kapatan mesafeler artık aradan kalkmıştır. Mesafenin yarattığı bu yüklerin omuzlarında kalkmasıyla kendisini özgür hisseder; onun özgürlüğü bu sınırları geçmektir (Canetti,1998:20). Seyircinin davranışına anlamlı şekilde etkileyen sebeplerden; kalabalığın büyüklüğü, kalabalığın yoğunluğu, seyircilerin durduğu yer, oturarak ve ayakta seyretmek, birlikte söylenen şarkı ve türküler ve kalabalığın gürültüsü saldırganlığı hızlandırır(Devlet Planlama Teşkilatı [DPT],1990.20).

Gruplar, birbirleriyle bir takım ortak özellikler taşıyan ve aralarında ilişkileri olan insanlar tarafından oluşturulmaktadır. Aynı takımı desteklemek için stada gelen futbol seyircisi, ücretlerinin yükseltilmesi için gösteri yürüyüşü yapan sendika üyeleri, bir düğün töreninde toplanan akrabalar veya istirahat vakitlerinde kahvehanede oturan mahalle sakinleri birer grup oluştururlar (Strateji Merkezi Başkanlığı [SMB],2005:11). Grubun psikolojik özellikleri şöyle sıralanabilir.

2.1.5.9.1 İrade Zayıflığı ve Tesir Altında Kalma

Kişilerin iradesine daha ziyade içinde buldukları grubun ya da topluluğun ortak iradesi hâkimdir. Kişiler kalabalık içinde bireysel eleştiri güçlerini büyük ölçüde kaybederler. Bireysel fikir üretmez ve karar veremezler. Grubun veya topluluğun bir şekilde oluşmuş ortak kararı ya da normları bireylere hâkimdir. Grubun ortak iradesi de daha ziyade topluluğu yönlendiren kişilerce oluşturulmaktadır (Göksu,2003:151).

Topluluktakiler çabuk tesir altında kalabildiklerinden kolayca da fikir değiştirebilirler. Ahmet Altan, “kalabalık yarım saat arayla birbirinin zıttı iki şeyi bağırabilir” demektedir (Gündem,2001).

2.1.5.9.2 Duygusallık

Toplu hareketlerde akıldan ziyade duygusallık ön plandadır. Aşırı duygulanım durumu söz konusudur. Saldırganlık, kızgınlık gibi tecavüzkar duygular sevgi, acıma gibi tahripkâr olmayan duygulara galip gelir. Duygusal yoğunluk, heyecan ve gerilimi artırır. Kendisi heyecanlanan kişi yanındakini de heyecanlandırır. Etrafındakileri heyecanlanmış bir şekilde gören bu kişinin kendi heyecanı da kat kat artar. Bu durumdaki kişiler her türlü dış etkiye açık olduğu için bu hale “tahrik helezonu” denilmektedir (Büyükdöğeri,1992). En duygusal kesim ise gençler ve kadınlar olarak görülmektedir.

2.1.5.9.3 Özenti ve Taklit

İnsanlar birlikte hareket etme ve içinde buldukları topluluğun gücünden yararlanma özenti içindedirler. “insanlar güçlü olmayı sever ve bir güce sahip olmayı arzular. Bir güce sahip oldukları anda da bu gücü kullanırlar” (Büyükdöğeri,1992). Topluluk büyüdükçe kendini güçlü hissetme duygusu da artar. Gruptaki liderlere veya diğer önde gelenlere özenilir. İnsanoğlunun sosyalleşmesini sağlayan en büyük araçlardan birisi taklittir. Bireyler topluluktakini, topluluktakilerde bir birlerini taklit ederek ortak bir hareket oluştururlar. Hareketleri daha ziyade taklit edilenler liderlerdir. Onların konuşması, el-kol hareketleri vs. büyük bir coşkuyla ve istekle taklit edilir (Göksu,2003:52).

2.1.5.9.4 Telkin

Aşılama olarak da adlandırılır. Topuluktaki fertlerin, yönlendirici kadro hariç, büyük bir çoğunluğu olayda ne şekilde davranacağını bilememenin tedirginliği içindedirler. Dolayısıyla dış etkilere açıktırlar. Bunu bilen yönlendirici kadro topluluğu kendi istekleri doğrultusundaki davranışlara sürükleyebilirler. Bu atmosfer içinde liderler kendi fikirlerini, ideolojilerini topluluktakilere rahatça aktarabilirler (Göksu,2003:52).

2.1.5.9.5 Sirayet

Yayıma olarak da adlandırılır. Toplulukların dış etkilere açık olması nedeniyle gerek heyecan gerekse söylenti ve eylemler çok çabuk yayılır. Kişinin kendisi başkasına kolayca etkilediği gibi başkalarından da çabucak etkilenir. Gerek

barışçıl gerekse şiddete yönelik duygular çok çabuk yayılır. Ancak şiddete yönelik duyguların barışçıl duygulara göre daha çabuk yayıldığını belirtmekte fayda vardır. Topluluğa karşı olduğu anlaşılan en ufak bir harekete dalga dalga bütün üyeler şiddetle cevap verir. Ayrıca topluluk içinde söylentileri yayan bir grup dahi bulunur. Bu provokasyonun en düşük derecesidir. Yasal ve yasadışı yürüyüşlerde sık sık polisin şiddet kullanacağı provokatörlerce yayılabilir. Böylece polisi gören topluluk fertleri her an saldırıya hazır hale getirilmiş olurlar. Topluluk burada polisi bir saldırganlık özendiricisi olarak algılamaktadır. Örneğin Gazi olaylarında kimliği belirsiz kişilerin kahvehaneyi taraması mahalle sakinlerine yasadışı örgüt provokatörlerince polisin kahvehaneyi basıp bir Alevi dedesini katlettiği şeklinde duyurulmuş ve bu hadise birkaç saat içinde bütün mahalleyi sarmıştır. Böylece polis aleyhinde bir kamuoyu oluşturulmuştur (Göksu,2003:152).

2.1.5.9.6 Anonimlik

İsimsizlik de denebilir. İnsanlar topluluklarda kendilerinin daha sorumsuz hisseder. Bu sorumsuzluk onlara daha rahat davranmaya sevk eder. Topluk içinde tanınmaları daha güç olduğu inancıyla toplum baskısı sonucunda yaptıklarını düşündükleri davranışlardan bağımsız duruma geçtiklerin hissederler. Kalabalık, yapacakları eylemlerinde onlara bir güven hissi verir. Topluluk büyüdükçe bu güven duygusu artar. Bu duyguyla kişi, tüm kin, garez, nefret vs. gibi ilkel duyguların bile uygulanabileceği hissine kapılır. Topluluğun gücünü kendi gücü hissetmesi kişiyi, önünde hiçbir engel tanımama duygusuna iter. Kişinin yanındakiler ne kadar çoksa, kişi yaptığı eylemin (haklı veya haksız, doğru veya yanlış) uygun olduğunu ve desteklendiğini düşünür. Öte yandan tanınmasına yönelik ihtimaller kişinin yukarıda belirttiğimiz gücüne birer tehdit olarak görülebileceği için huzursuz olur. Örneğin, bir kamera çekimi varsa ya ona saldırır veya yüzünü saklar ya da sakin bir hal alır. Bu münasebetle kameramanlar saldırı ihtimalindeki ilk kişiler olabilecekleri için dikkatli olmalıdırlar. Yine belirtmekte yarar var, kameralar bu tür olaylarda bir saldırganlık özendiricisidir (Göksu,2003:153)

2.1.5.10 Kalabalık İçinde Bulunan Kişi Tipleri

Kalabalıklar grup dinamiği ile hareket eden oluşumlardır. Grup dinamiği kavramı, grup içinde insanları bir arada tutan, başka bir deyişle, grubu oluşturan enerji, güç olarak tanımlanmaktadır. Bu gücün etkisi altında insanlar ortak amaç, beklenti, değer, duygu, düşünce, inanç, davranış, tutum, eylem birliği içinde, belirli ilkeler ve kurallar doğrultusunda bir araya gelip gruplaşırlar. Kalabalıklarda grup dinamiğinin oluşumunu sağlayan değişik kişilik özelliklerine sahip insanlar bulunabilmektedir (Özdemir, 2001:84). Grup dinamiğini sağlayan kalabalık içindeki kişi tipleri şöyle açıklanmıştır.

2.1.5.10.1 Liderler

İnsanların bir kaçı bir araya gelir gelmez çoğunlukla bir önderin liderliğinde toplandıkları görülür. Liderler kitlelerin harekete geçirilmesinde büyük rol oynarlar. En kısa tanımıyla, belirli amaçları gerçekleştirmek için başkalarını etkileyebilen, onları ikna edip yönlendirebilen kimseler lider olarak tanımlanabilir. Liderler sahip oldukları ve savundukları görüşleri çeşitli yöntemler aracılığı ile taraftarlarına aktarırlar. Bu konuda en çok kullandıkları yöntemler iddia, tekrar ve sirayet şeklindedir (Özdemir,2001:85). Her toplulukta onu yönlendiren, yönlendirmeye çalışan önderler vardır. Planlı, önceden hazırlıklı topluluklarda bu liderler belli iken önceden hazırlıksız topluluklarda lider oradakilerin arasından sonradan çıkabilir. Her halükarda önderlik yapmak isteyen birileri çıkacaktır (Göksu,2003:148). Birlikteliğin oluşması, kitlelerdeki insanların kendiliğinden lider ihtiyacını hissettirir. Kitledeki insanlar, tabiatlarının gereği olarak, kitlede bulunan baskın karakterli, güçlü, cesaretli, bilgili ya da karizmatik özellikli birinin veya kitleyi yönlendirmek için bilerek orada bulunan birilerinin liderliğinin etkisi altına girerler. Lider yetersiz olsa bile, tekrar eden sloganların ve insanların arasında hızla yayılan duygusal dalgalanmanın etkisiyle kabullenilir. Liderler, kitle üzerindeki nüfuzunun etkisiyle beklenenden daha büyük güce erişebilir. Toplumsal olaylarda liderler, genellikle, fiziki güçleri, tanınan biri olmaları, cesaretli ve etkileyici konuşmaları gibi özellikleriyle kendilerini kabul ettirirler. Provokatif eylemlerde ise, genelde, liderler sadece yönettikleri provokatörler tarafından tanınır ve kendilerini ileri sürmezler. Dikkat çekmeyecek şekilde hareket ederek, kitlenin içinden ya da dışından

yönlendirmeler yapar; görünen liderlik rolünü provokatörlere bırakırlar (SMB,2005:27-28).

2.1.5.10.2 Provokatörler

Provokasyon “birini, bir topluluğu suç sayılacak bir eyleme, harekete itmek için tahrik etme; kışkırtmadır.” (Dictionnaria Larousse,C5,1968) Provokasyon, insanları rahatsız etme, kızdırma ve onları şiddete yönelik faaliyete sevk etme üzerine kuruludur (Collins Cobuild,1157). Bir örgüte girerek veya bir mitinge bir gösteriye sızarak örgüt üyelerini veya gösteriye katılanları suç sayılan bir eyleme, davranışa iten kişiye provokatör denir (Dictionnaria Larousse, C5,1968).

Provokatörler, eylemlerin yönlendirilmesi (başlatılıp, devam edip, sonuçlandırılması) konusunda uzmanlaşmış elemanlardır. Bunlar önceden çok ince hesaplar yaparlar. Bir eylemin nasıl başlatılacağı, hangi söylentilerin yayılacağı, topluluğun ne yana ne düşünceyle sevk edileceği gibi konuların planını yapar ve uygularlar. Küçük topluluklarda bunların topluluklarda ki bireylerce tanınabilme ihtimaline karşılık büyük topluluklarda tanınmazlar. Provokatörler genellikle açıktan kışkırtma eylemi yaparken bazen de gizli bir şekilde bu işi yaparlar. Yüzlerini çeşitli şekillerde kapatırlar (Göksu,2003:148–149). Başkalarının dikkatini kendi üzerlerin de toplamak isteyen, bunu başaramadıklarında rahatsız olan kişilerdir. En küçük olaylar da bile heyecan duyup ani tepkiler göstermeleri ile tanınırlar (Özdemir,2001:84). Provokatörler, liderin kendilerini görevlendirdiği şekilde kitleyi yönlendirmek için, kitlenin dikkatini çekme ve güvenini kazanma ihtiyacı duyarlar. Bu sebeple, dikkat çekici tarzda giyinir ve dramatik üslupla konuşurlar. Kitleyi yönlendirmek amacı ile rol yaptıkları için davranışları yapardır. Tecrübeli oldukları için, kolay arkadaşlık kurarlar. Çabuk ve yersiz öfkelenirler. Kendisini ve çevresini heyecanlı davranmaya zorlar ve ısrarlı davranışlar sergilerler. Yankesici edası ile sürekli çevrelerini kontrol ettikleri için, kolluk kuvvetleri ile sıklıkla göz göze gelirler. Bakıldıklarını ve incelendiklerini fark ederlerse, dikkati dağıtıcı şekilde davranırlar. Liderlere ve ideolojilerine bağımlılıklarından dolayı, iç ve dış güçler tarafından taşeron olarak kullanılan lidere yaptırılan provakatif eylemin doğruluğunu sorgulamazlar. Kitlenin lideri gibi gözükme isteği, onlar için ideolojinin gereklerinden daha önemlidir. Kitlenin içinde görevlerini yerine getirdikleri sırada,

kolluk kuvvetleri tarafından kesinlikle ikna edilemezler. Çekindikleri tek şey, kolluk personelinin profesyonel davranışları, sezgileri ve fiziki gücüdür. Başlarına bir şey geleceği endişesini hissederler ise, kendilerini liderin yaptığı gibi gizleme ihtiyacı duyabilirler (SMB,2005:28- 29).

2.1.5.10.3 Psikopatlar

Psikopat tipler, toplumun kurallarına ve sağlıklı davranış kalıplarına uyum sağlayamayan anti- sosyal kişilerdir. Genellikle ya aşırı baskının olduğu ya da denetimin olmadığı aile ve çevrelerde yetişirler. Yaşları genelde 18–25 aralığındadır. Toplumun ahlaki kurallarına pek uymazlar. Toplumun isteklerinin aksine davranma eğilimindedirler. Her zaman, topluma aykırı davranmak için özel gayret sarf ederler. Sorumluluk ve utanma duyguları oldukça zayıftır. Bütün davranışlarını makul ve haklı olarak görürler. Otoriteyi temsil edenlere karşı başkaldırma ve intikam alma eğilimi gösterirler. Çevresindekilere acımasız ve katı davranırlar. Periyodik olarak, ısrarla suç işlerler. Genelde işsiz ve sabıkalıdırlar. Tecrübelerden ve cezalandırmalardan kendilerine ders çıkarmazlar. Başkaları ile devamlılığı olan sağlıklı ilişkiler kuramaz ve samimi davranamazlar. Kişilikleri gelişmemiş olduğu için, hemen her fırsat da ve aceleci şekilde kendilerini tatmin etme arayışı içindedirler. Normal duygusal tepkiler verememe, kendisi ile övünme, bencillik, inatçılık, kavgacılık, tahripkârlık, asabilik ve yalancılık gibi özelliklerin pek çoğuna sahiptirler. Bu özellikleri ile uyuşamayacak ölçüde de zeki olabilirler (SMB,2005:29)

Anti-sosyal kişiler genelde diğer insanları tehditler ile ya da saldırgan yaklaşımlarla korkuturlar. Bağımsız olmaları, kendilerine aşırı güven duymalarından ziyade, başkalarına güvensizlikten kaynaklanır. Herhangi bir baskı, otorite karşısında (patron, polis ya da benzeri kişiler) ya da finansal problemler (vergi ya da borçlar) karşısında öfkelenirler. Genelde başkalarına verdikleri zarar karşısında duygusuz ve umursamazdırlar. Bu acımasızlık insanlar ile ve hatta sevdiklerine söyledikleri kişilerle olan ilişkilerinde bile esası oluşturur (.hatunca.net, 21.11.2007).

Toplumsal olayların gerçekleştiği yerlerde, genellikle kendilerinden en az birkaç kişi bulunur. Kitlenin bir araya geliş amacı umurlarında değildir. Ancak, kitle psikolojisinin de etkisi ile kendilerini tatmin edebilecekleri ve kişiliklerinin gereğini sergileyebilecekleri mükemmel bir fırsat yakalamış olurlar. Kitlenin önünde hareket

ettikleri için, başkaları tarafında grubun lideri gibi algılanabilirler. Genellikle saldırıda ilk hamleleri yapar, ilk yumruğu savurur veya ilk taşı atarlar. Kitlenin saldırı hareketlerinin gözdesi oldukları ve kolluk kuvvetlerinin dikkatini çektikleri için, provokatörlerin raht çalışmasına ortam hazırlarlar. Pek çoğu itibari ile alkol bağımlısı olan bu kimseler, kitle psikolojisinin tesiri ile bilinçaltının dayanılmaz isteklerine karşı koyamazlar. Aslında kendilerine güven hissi duymayan bu kimseler zorda kaldıklarında kaçamak yollar ararlar. Çevrelerine karşı güvensizlik hissettikleri için, ilişki kurmak ve etkilemek zordur. Kitlenin içindeyken ikna edilmeleri mümkün olmadığı gibi, yalnızken de ikna edilmeleri pek mümkün değildir. Engelleyici tavırlardan nefret ettiklerinden, kendilerinin kabullenildiğini hissettiren, şefkatli ve sıcak davranışlar ile kitleden uzaklaştırılmaları veya farklı bir amaca yönlendirilmeleri gerekir. (SMB, 2005: 30).

2.1.5.10.4 Etkilenenler

Olayları başlatacak kadar cesaretli olmayan ve atılgan davranmayan, ancak atılgan kişilerin kolayca tesiri altında kalabilen kimselerdir. Bunlar çocukça, pasif ve bağımlılık gösteren kişilerdir. Destek gördüğü kişilere çocukça bağımlılık hissi duyarlar. Acizlik, kararsızlık, başkalarına dayanma eğilimi gösterirler (Özdemir, 2001 80).

Etkilenme düzeyi, etkilenen kimsenin kişilik yapısına ve kitlenin etki gücüne göre değişir. Başkalarına sürekli bağımlı yaşayan ve tek başına karar verme yeteneği zayıf olan insanlar, kitle psikolojisinden daha fazla etkilenirler. Kitleden etkilenen kimselerin, kimisi toplumsal olayın en sıcak bölgelerinde yerlerini alırken, kimisi de tedirginlik ve çekingenlik gibi kişilik özelliklerinden dolayı geri planda yer alır veya sadece desteklemekle yetinir (SMB, 2005:31).

2.1.5.10.5 Seyirciler

Topluluk eylemlerine katılmayıp onları sadece seyreden, olumlu ya da olumsuz tepki belirtmeyen insanlara seyirciler denir (Göksu, 2003:150). Bu insanlar neler olup bittiğini merak edip yorum yaparlar. Bu kalabalığın niçin toplandığı, neler söyledikleri onlar için çok önemlidir. Olup bitenlere anlam vermeye çalışırlar (Özdemir, 2001: 84). Önceleri olayın mahiyetini anlamak için toplanan insanlardan

kimileri, kişiliğinin yatkınlığı ve kitlenin etki gücü ölçüsünde etkilenerek toplumsal olayın içine girebilirler. Seyirciler olaya bulaşmasalar ve desteklemeseler bile, kalabalık oluşturdukları için, kendilerini gören kitlenin motivasyonunu artırırılar (SMB 2003:31).

2.1.5.10.6 Tedbirliler

Bunlara ihtiyatlılar veya çekingenler de denir. Biraz daha akıllıca hareket eden, bir eyleme anında katılmayıp, duruma bağlı olarak iştirak eden kimselerdir. Eğer yapılacak eylem kendileri için bir sorumluluk doğurmayacaksa, en azından öyle inanıyorlarsa eyleme katılır, yoksa katılmazlar (Göksu, 2003: 150). Bunlar kişilik yapısı bakımından zeki, titiz, mükemmeliyetçi, çekingen, utangaç, hassas, dikkatli, ayrıntı üzerinde duran, çalışkan, sorumluluk duygusu ve ahlak anlayışları çok gelişmiş kişilerdir. Bu kişiler kendi ölçü ve değerlerine başkalarına kabul ettirmeye çalışmalarından dolayı kişiler arasında ilişkilerinde çoğu kez problemlerle karşı karşıya kalırlar. Toplantı ve gösterilerde yer almaları çoğunlukla bu yüzden. Kalabalık içindeki kişilerin çoğunluğunu bunlar oluşturur (Özdemir, 2001: 84).

2.1.5.10.7 Destekleyiciler

Toplu hareketlere gerçekte katılmayıp bunlara karşı sempati duyan, dışardan çığırkanlıkla destekleyen insanlardan oluşur. (Göksu, 2003: 150) Telkine yatkın, başkalarının etkisine kolaylıkla girebilen, problemlerine çözüm getireceğini düşündüğü otoriter kimselere rahatlıkla boyun eğen, kolay inanan, grup içinde yer aldığı anda kendilerini daha güçlü hissedenden, bu yüzden toplumsal olaylara katılmaya çok yatkın olan bu kişiler için kalabalıkta yer almak çok önemlidir (Özdemir, 2001:84).

2.1.5.10.8 Atılğanlar

Etraflıca düşünmeden ani karar veren ve bu yolla genellikle topluluk içinde kendilerine bir statü edinmeye çalışan kimselere atılğanlar diyoruz. Bunlar her türlü eylemi aşılatır ve devam ettirirler. Ancak eylemleri grubun amaçları ile çelişiyorsa o zaman grup yönetici kadrosunca engellenirler (Göksu, 2003: 150). Tekrarlanan uyarı ve cezalara rağmen davranışlarını düzeltmeyen, çevreleri ile ilişki kurmada güçlük

çeken, arzularının engellenmesi ya da ertelenmesi sırasında rahatsızlık duyan, disiplin isteyen durumlarda tepki gösteren hareketleri ile kolayca tanınabilirler. Kalabalık olaylarında etkin rol oynayan kişilerdir (Özdemir, 2001:83).

2.1.5.10.9 Karşı Eylemciler

Bu grup yapılan eyleme karşı çıkan, eylemi desteklemeyen insanlardan oluşur. Bunlar gösterici kalabalığın kendi içinden çıkabileceği gibi dışarıdan müdahale şeklinde de tezahür edebilirler (Göksu, 2003: 150).

2.2 Dünyada ve Türkiye’de Meydana Gelmiş Önemli Futbolda Şiddet Olayları

Futbolda şiddet olayları çeşitli şekillerde meydana gelebilmektedir. Şiddet olayları bazen taraftarların karşılıklı kavgası şeklinde olabileceği gibi, bazen de futbolcularla futbolcular arasında veya futbolcular ile hakemler arasında olabilmektedir. Tribün çökmesinden, izdihamdan ezilmeye tutun da takımının yenildiğini ekran başında gören seyircinin intiharına kadar varmaktadır. Oluş yeri itibari ile düşündüğümüzde şiddetin stat içi şiddet ve stat dışı şiddet olarak ayırmamız mümkündür. Aşağıda gerek stat içinde gerekse stat dışında gerçekleşen Dünyanın ve Türkiye’nin önemli şiddet olayları sıralanacaktır.

2.2.1 Dünyada Meydana Gelmiş Önemli Futbolda Şiddet Olayları

Erkiner (2004: 209- 244) ‘e göre son doksan yılın en önemli futbolda şiddet olayları kronolojik olarak aşağıda sıralanmıştır.

1- Nisan 1902, Glasgow (İskoçya) : Seyirci yükü altında bir tribünün çökmesi sonucu 25 kişi ölmüş, 350 kişide yaralanmıştır.

2- Mart 1946, Bolton (İngiltere) : 85.000 seyircinin baskısı ile çitlerin yıkılması sonucunda 33 kişi ölmüş, 500 kişide yaralanmıştır.

3- Aralık 1957, Floransa (İtalya) : Bir tribünün çökmesi sonucunda 120 kişi yaralanmıştır.

4- Ekim 1959, Napoli (İtalya) : Seyircilerin itişmesi sonucunda 65 kişi yaralanmıştır.

5- Nisan 1961, Santiago (Şili) : Bir tribünün çökmesi sonucunda 5 kişi ölmüş, 300 kişide yaralanmıştır.

6- Mayıs 1964, Lima (Peru) : Peru- Arjantin arasında oynanan olimpiyat eleme karşılaşmasında, hakemin bir golü vermemesi üzerine çıkan seyirci isyanı ve panik sonucunda 320 kişi ölmüş, 1000 kişide yaralanmıştır.

7- Haziran 1968, Buenos-Aires (Arjantin) : İki sevinç ateşinin yangın sanılması ve stat çıkışlarından birisinin kapalı olması nedeniyle yaşanan panik sonucunda 80 kişi ölmüş,150 kişide yaralanmıştır.

8- 1969' da Honduras ile El Salvador arasında oynanan maçın yarattığı hırs üzerine 2 ülke arasında çıkan savaş sonucu 2000 kişi ölmüştür.

9- Aralık 1969, Bikara (Kongo) : Seyirci itişmeleri sonucunda bazılarının ezilmesi sonucunda 27 kişi ölmüş, 52 kişide yaralanmıştır.

10- Haziran 1970, Brezilya: Brezilya'nın şampiyonluğu üzerine yapılan zafer şenlikleri sırasında 73 kişi ölmüş, 2100 kişide yaralanmıştır.

11- Ocak 1971,Glasgow (İskoçya) : Son saniyede bir golün atılması üzerine, stadı terk etmekte olan seyirciler geri dönmeye çalışırken, aynı anda çıkış yapmakta olan seyircilerle çıkan itişmelerde 66 kişi ölmüş, 100 kişi de yaralanmıştır.

12- Şubat 1974, Kahire(Mısır) : 40.000 kişilik bir stadyuma 80.000 seyircinin alınması sonucunda çıkan kargaşada 48 kişi ölmüş, 47 kişi yaralanmıştır.

13- Nisan 1977, Hamburg (Almanya) : Maçtan sonra iki rakip taraftarları arasında çıkan kavgalar sonucunda 1 kişi ölmüş, çok sayıda kişi de yaralanmıştır.

14- 1979, Lagos (Nijerya) : Maçtan sonra çıkan kavgalar sonucunda 24 kişi ölmüş, 27 kişi de yaralanmıştır.

15- 1980, Kalküta (Hindistan) : Çıkan kavgalar sonucunda da 16 kişi ölmüş, 100 kişi de yaralanmıştır.

16- Şubat 1981, Atina (Yunanistan) : Çıkan kavgalar sonucunda 21 kişi ölmüş, 54 kişi de yaralanmıştır.

17- Kasım 1981, Ibagua (Kolombiya) : Stadyumun bir kısmının yıkılması sonucunda 17 kişi ölmüştür.

18-Ekim 1982, Moskova (Rusya) : 20.000 seyircinin stattan çıkışında sadece iki kapının açılmış olması nedeni ile güvenlik güçleri ile seyirciler arasında çıkan kavgalar sonucunda resmi olmayan rakamlara göre 60 kişi ezilerek ölmüştür.

19- Mayıs 1984, Brüksel (Belçika) : Tottenham 'ın ziyareti nedeni ile çıkan kavgada 40 kişi hafif, 20 kişi de ağır yaralanmıştır.

20- 11 Mayıs 1985, Brodfard (İngiltere) : Ahşap bir tribünde çıkan yangın nedeni ile yaşanan panikle çıkışa yönelen seyircinin kapıların kapalı olması karşısında birbirlerini ezmesi sonucunda 53 kişi ölmüş, 200 kişi de yaralanmıştır.

21- 11 Mayıs 1985, Birmengham (İngiltere) : Stadın bir duvarının çökmesi sonucunda 1 kişi ölmüş, 176 kişide yaralanmıştır.

22-27 Mayıs 1985, Meksiko: Çıkan kavganın seyirci dalgalanmasına sebep olması sonucunda 10 kişi sıkışarak ölmüş, 50 kişi de yaralanmıştır.

23- 29 Mayıs 1985, Brüksel (Belçika) : Heysel stadında İngiliz seyircilerin İtalyan seyircilerin tribününe hücumu üzerine çıkan panik nedeni ile meydana gelen ezilme ve boğulmalar sonucunda 39 kişi ölmüş, 600 kişide yaralanmıştır.

24- 1985, Pekin (Çin) : İsyana dönüşen bir futbol maçında çok sayıda kişi ölmüş ve yaralanmıştır. Ölen ve yaralanan kişi sayısı Çin yetkililerince gizli tutulmuştur.

25- Mart 1988, Katmandu (Nepal) : Yıldırım düşmesi sonucu elektriğin kesilmesi ile yaşanan panikle çıkışa yönelen seyircinin, kapıların kapalı olması karşısında birbirlerini ezmesi sonucunda 72 kişi ölmüş, 27 kişi de yaralanmıştır.

26- Nisan 1989, Sheffield (İngiltere) : Bazı taraftarın zorla stadyuma girmeye çalışmasıyla sıkışma sonucunda 94 kişi ölmüş, 100 kişi de yaralanmıştır.

27- Temmuz 1990, Mogadiscio (Somali) : Devre arasında sahaya giren birkaç yüz kişiyi dağıtmak için ordunun havaya ateş açması üzerine kapılara yönelen bir kısım seyircinin sıkışarak boğulması, dışarıya çıkanlarında Başkanlık Muhafızları tarafından bir suikast girişimi olduğu sanılarak ateş açılması sonucunda 62 kişi ölmüş, 200 kişi de yaralanmıştır.

28- Ocak 1991, Johannesburg (Güney Afrika) : Seyirciler arasında çıkan kavga sonucunda 40 kişi ölmüş, 50 kişi de yaralanmıştır.

29- Mayıs 1992, Bostia (Fransa) : Geçici olarak yerleştirilmiş olan bir metal tribünün yıkılması sonucunda 16 kişi ölmüş, 200 kişi de yaralanmıştır.

Yukarıda sıralanan önemli olaylar incelendiğinde toplu ölümlerin kavgadan ziyade kalabalığın oluşturduğu izdiham ve panikten veya tribün çökmesinden kaynaklandığı görülmektedir.

Futbol sahalarında meydana gelen şiddetin 1990'dan bu yana neden olduğu başlıca olaylar kronolojik olarak şöyledir.

Ocak 1991: Yunanistan'da AEK- Olympiakos maçında çıkan kavgada 16 yaşında bir taraftar hayatını kaybetti.

Ocak 1995: Cenova- Milan maçından önce bir Cenova taraftarı öldürülünce İtalya'da tüm spor etkinlikleri 1 hafta durduruldu.

Mart 1997: Hollanda'da Ajax-Feyenoard karşılaşmasından önceki kavgada bir Ajax'lı öldü.

Mart 1998: İngiltere'deki Gilligham- Fulham maçından önce çıkan kavgada bir taraftar yaşamını yitirdi.

Ekim 1999: Kızılyıldız – Portica rekabetindeki şiddet, bir futbolseverin canına mal oldu.

Nisan 2001: Almanya'da amatör küme ekibi Dormstadt 98 ile Eintracht Frnakurt'un karşı karşıya geldiği dostluk maçında ki kavga 25 yaşındaki bir taraftarın ölümüne sebep oldu.

Mart 2003: Polonya'nın güneybatısında ki Wroclom kentinde bir ikinci lig maçında kavga çıktı, sonuç 1 kişi öldü, 120 kişi tutuklandı.

Kasım 2006: UEFA kupasındaki Paris Saint Germain- Hopsel Tel Aviv maçında Fransız taraftarlar, rakip taraftarlardan birine saldırdı. Bir polis memuru olaya müdahale etmek isterken bir kişiyi vurarak öldürdü, bir kişiyi yaraladı.

Şubat 2007: İtalya'daki Cetaria- Palermo maçında çıkan kavgaya müdahale eden polis, arbedede can verdi.

Kasım 2007: Arabalarıyla İnter deplasmanına giden bir grup Lazio taraftarları ile Parma maçı için deplasman yoluna koyulan Juventus'lular Toscano bölgesindeki Arezzo kentinde bir dinlenme tesisinde kavgaya tutuştular. Bir trafik polisi, önce havaya ateş açtı, sonra silahını bir kez daha ateşleyince 26 yaşındaki Lazio'lu Gabriele Sandri'nin ölümüne neden oldu (radikal.com.tr, 07.12.2007).

2.2.2 Türkiye'de Meydana Gelmiş Önemli Futbolda Şiddet Olayları

Türk futbolunda 1959'da deplasmanda Birinci Milli Lig kuruluncaya kadar, yani profesyonellik ilan edilene kadar kulüpler arasındaki ilişkilerin daha seviyeli ve anlayışlı olduğu, üzücü olayların genelde değil, sadece üç büyüklerin

şampiyonluğunu etkileyen bazı karşılaşmalarda meydana geldiği belirtilmektedir (Somalı,2005:75).

1937’de 1959 yılına kadar olan dönem ise “Milli Küme” olarak anılmaktaydı. Bu dönem, yılın belirli aylarında mahalli şampiyonların katılımlarıyla turnuva usulü müsabakaların düzenlendiği dönem olmuştur. (Bora ve Erdoğan,2004:225)

1937’ye kadar olan döneme bakılacak olursa, 1924’te ilik kez İstanbul liginin resmi olarak kurulduğu ve bu özel durum nedeniyle elde edilecek şampiyonluğun, Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş takımları için büyük değer taşıdığı görülmektedir.(Somalı,2005:77)

İşte ilk önemli şiddet olayı da, 1924’te ilk kez resmi olarak organize edilen İstanbul ligi müsabakalarında Galatasaray ile Fenerbahçe takımları arasında oynanan yarı final maçında meydana gelmiştir. Maçın doksan dakikasının tamamlanmasına bir buçuk dakika kala, o ana kadar 2–2 olan skoru, Galatasaray lehine bir golle değiştirmekte olan oyuncunun bir anda Fenerbahçe kalecisinin yumruğu ile nakavt olması üzerine, seyircilerin de sahaya girmesiyle birlikte iyece karışan ortamda, iki tarafa mensup futbolcu, yönetici ve taraftarlar birbirlerine vurmaya başlamışlardır. Oyuncular polisin müdahalesiyle karakola sevk edilmişlerdir (Somalı,2005:77).

Bu miladi maçtan sonra, 23 Şubat 1934 tarihinde Fenerbahçe-Galatasaray futbol rekabetinde ve futbol şiddetinde kara bir gün olarak yerini almıştır. Maçta oyuncuların bir birlerine tekmelemeleri ve yumruklaşmaları ile yaratılan kavga ortamında, Fenerbahçeli kaleci Galatasaray antrenörünü yumrukladıktan sonra, polislerden kaçmak için tribünlere doğru kaçmış ve olaylı biten bu maçtan sonra iki taraftan 17 oyuncu futboldan men edilmiştir(Somalı,2005:76).

Türk futbol tarihinde ilk stadyum içi tribün çökmesi faciası olarak yerini alan olay ise Birinci ligin kurulmasından sonra meydana gelmiştir. 20 Aralık 1964’te Ali Sami Yen stadyumunun açılışı münasebetiyle oynanan Türkiye-Bulgaristan maçında, 33.000 kişilik stadyuma haddinden fazla seyirci alınması nedeniyle tribünler çökmüş, 2 kişi yaşamını yitirirken, yaralanan 100’e yakın kişiden pek çoğu sakat kalmıştır (Somalı,2005:77).

1959’da Birinci Türkiye Ligi’nin devreye girmesinden birkaç yıl sonra, alt yapı (ve üst yapı) henüz oluşturulmadan ikinci ve üçüncü Türkiye liglerinde faaliyete geçirilmesi, bölgesel düzeyde birçok kent arasında yaşanan geleneksel rekabet ve

hasımlık duygularının daha da canlanmasına yol açmıştır. Bu da taraftarları hatta bölge kentlerinde yaşayan insanları bile zaman zaman şiddetin içine çekerek statlarda olduğu kadar ilçe meydanlarında da birçok tatsız olayın meydana gelmesine sebep olmuştur(Sayın,2005:9).

Nitekim dünyadaki en önemli şiddet olayları içinde, yer alan ve Dünya tarihine Kaysere faciası olarak geçen olay, 17 Eylül 1967’de meydana gelmiştir. Kayseri’de Kayseri spor-Sivas spor takımları arasında oynanan İkinci Milli Lig maçında meydana gelen bu facia, Kayseri’nin daha etkin bir konumda olduğu siyasal ve bölgesel ekonomik çekişmenin, futbol aracılığıyla adeta kitlesel bir katliama tetiklediğini gözler önüne sermiştir (Coşkun,2004:359). Yirminci dakikada atılan bir gol, iki komşu şehrin taraftarlarını birbirine düşürmüş ve çıkan olaylar sonucunda 39 kişi ezilip çiğnenerek, nefessiz kalıp boğularak ölmüş, 1 kişi bıçaklanarak yaşamını yitirmiş, 300 kişide yaralanmıştır (Erkiner,2004:213).

17 Eylül 1967 Pazar günü Kayseri spor-Sivas spor maçı başlar, maçın 20’ci dakikasında Kayseri spor, Oktay’ın golüyle 1–0 öne geçer. İlk yarı böyle biter. İkinci yarı başlamadan Kayseri amigosu ağır tahrik yaratır ortamda. Bir hafta önceki maç, Geçip giden kara trenin üzerine yazılan savaş sloganları, Sivaslı taraftarların bir gece önceki kavgaları, gol sonrasında olaylardan hakemin bir Kayserili topçuyu dışarı atıp ardından geri alması tribünleri boğma teli gibi gerer (forum.kanka.net, 05.12.2007).

Sivas’ta Kayseri olayları duyulunca halk galeyana gelmiş ve emniyet güçleri ve yardıma çağrılan askeri birlikler dahi bazı Sivaslıların kentteki Kayseri kökenlilerin sahip oldukları iş yerlerinin, binaların ve araçların yağmalanmalarına, yakılıp yıkılmalarını engelleyememiş ve ertesi gün bu kez Kayseri’de Sivas kökenlilere ait 20 iş yeri ve bir otel misilleme olarak yakılmıştır. İhmaller nedeniyle her iki Vali ve Emniyet Müdürlerinin görevlerine son verilmiştir.(Coşkun,2004:359)

Yine İkinci Milli Lig’de 25 Haziran 1969’da Kırıkkale’de Kırıkkale spor ve Tarsus İdman Yurdu arasında oynanan maçta meydana gelen olaylar da, en önemli şiddet olayları olarak dünya tarihinde yer almıştır. Karşıt taraftar gruplar arasında çıkan kavgalarda ve ateş edilmesi sonucunda 10 kişi ölmüş, 102 kişi de yaralanmıştır.(Erkiner,2004:213) Bazı kaynaklarda ölü sayısı farklı verilmiştir. “25 Haziran: Kırıkkale’de oynanan Üçüncü Lig Kırıkkale spor-Tarsus İdman Yurdu

futbol maçında çıkan olaylarda 4 kişi öldü, 100'den fazla kişi yaralandı (almanak.tr, 07.12.2007).

1973–1974 Sezonunda Üçüncü Ligde şampiyonluğa giden Çorum spor ile Tokat spor arasında Çorum'da oynanan karşılaşmada Tokat sporlu bazı oyuncular ile siyerciler arasında çıkan tartışmalar ancak polisin müdahalesiyle yatıştırılabildi. Maç sonunda ise, il sınırına kadar polis koruma aracı eşliğinde yolculuk eden Tokat spor kafilesini taşıyan otobüs bir grup Çorum spor taraftarlarınca taş yağmuruna tutulmuştur. Bu olaylar Çorum ve Tokat halkı arasındaki gerginliği arttırırken ligin ikinci devresinde bu kez Tokat'ta oynanan maç sırasında Çorumlu taraftarlara karşı tezahürat yapılmış ve maç çıkışında da üzerlerine taş yağdırılmıştır. (Çoker,2003:168)

1990 yılından itibaren Türkiye'de meydana gelen futbol şiddeti ile ilgili bazı olaylar kronolojik olarak şöyledir.

Mart 1995: Fenerbahçe-Galatasaray derbisinden önce 17 yaşında bir taraftar öldürüldü.

Ağustos 1995: Bir Sakarya spor taraftarı, Düzce spor maçında rakip taraftarların attığı bir taş kafasına gelince hayatını kaybetti.

Nisan 2000: UEFA Kupası yarı finalindeki Galatasaray-Leeds United maçının arifesinde Taksim Meydan'ında çıkan kavgada iki İngiliz öldü. (radikal.com.tr, 07.12.2007).

Türkiye'de olan futbol şiddet olaylarına bakıldığında toplu ölümlerin genellikle tribün çökmesi ve stat içinde yaşanan izdihamdan kaynaklandığı, kavga olaylarında ise daha az sayıda insan öldüğü ve yaralandığı görülmektedir. Kavga olaylarına bakıldığında ise nedeninin aşırı taraftarlık ve şehirlerarası düşmanlıktan kaynaklandığı, ferdi olarak başlayan olayların kısa zamanda toplumsal olaya dönüştüğü görülmektedir.

2.2.3 Türk Futbolundaki Şiddetle İlgili İstatistiksel Bilgiler

Türk futbolundaki şiddet olaylarının daha iyi anlaşılabilmesi ve yorumlanabilmesi için istatistiksel verilere göz atmakta fayda vardır. “Sportif müsabakalarda meydana gelen olaylar istatistik bilgileri olarak 2001 yılından itibaren Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenmeye başlanmıştır. Resmi

İstatistiklerin düzenleniş tarihinin yeni olması, geçmiş yıllarla anlamlı bir karşılaştırma yapılabilmesini güçleştirdiği gibi; Türkiye’de sporda yaşanan bütün şiddet olaylarının hepsini kapsamaması nedeniyle de meselenin boyutlarının ortaya konulmasını imkânsızlaştırmaktadır. Ayrıca söz konusu istatistiklerin futbol maçlarında çıkan olaylarla mı sınırlı olduğu anlaşılmamaktadır (Ünsal, 2005:90).Aşağıda 2001–2004 yılları arasında meydana gelmiş futbol şiddeti ile ilgili olayların istatistiksel verileri sıralanmıştır.

Tablo 1: 2001–2004 Yılları Arasındaki Futbol Şiddeti İle İlgili Olayların İstatistiksel Verileri

ULUSAL MAÇLAR	2001	2002	2003	2004(Ocak-Eylül)
Oynanan Maç Sayısı	14.443	8.949	11.259	6.106
Meydana Gelen Olay Sayısı	46	42	25	12
STAT İÇİ				
Ölüm Olayı Sayısı	----	----	1	-----
Ağır Yaralamalı Olay Sayısı	2	1	-----	-----
Hafif Yaralamalı Olay Sayısı	34	35	8	11
Gözüne Alınan Kişi Sayısı	50	64	52	106
STAT DIŞI				
Ölüm Olayı Sayısı	-----	-----	-----	-----
Ağır Yaralamalı Olay Sayısı	1	-----	2	-----
Gözüne Alınan Kişi Sayısı	69	3	22	13
TOPLAM				
Ölüm Olayı Sayısı	-----	-----	1	-----
Ağır Yaralamalı Olay Sayısı	3	1	2	-----
Hafif Yaralamalı Olay Sayısı	44	39	22	14
Gözüne Alınan Kişi Sayısı	119	67	74	119

(Ünsal,2005:91)

İstatistiksel veriler sınırlı bir zaman sürecine ait olduğundan (4 yıl)pek fazla yorum yapma imkânı vermemekle beraber, meydana gelen stat içi ve stat dışı şiddet olaylarının sayısı hakkında bize ipuçları vermektedir. En azından bu yıllarda tribün çökmesi ve büyük izdihama neden olan olaylar yaşanmadığı, ancak küçük çapta kavgalar yaşandığı yorumu yapılabilir.

2.3 Futbolda Şiddetin Önlenmesine Yönelik Yasalar ve Emniyet Uygulamaları

2.3.1 Türk Futbolunda Şiddetin Önlenmesine ve Polisin Görevlerine Yönelik Yasalar

2.3.1.1 Anayasa'dan Kaynaklanan Görevler

Yasalarımız vatandaşlarımızın Anayasal haklarını huzur ve güven içinde yerine getirebilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını Devlet'imizin kurum ve kuruluşlarından istemektedirler. 1982 Anayasamızın 59.maddesinde "Devlet, her yaştaki Türk Vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder." denmektedir. Şüphesiz ki huzur ve güven ortamı sağlanmadan vatandaşlarımızın spor yapabilmesi mümkün değildir. Bunu da sağlayacak olan güvelik güçlerimiz, özellikle Emniyet Teşkilatı'dır.

2.3.1.2 Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'ndan Kaynaklanan Görevler

Polisin görevi öncelikle önleyicidir, yani şiddet olaylarının çıkmaması için gerekli caydırıcı tedbirleri almaktır. Bu durum PVSK'nın 1.maddesinde şöyle ifade edilmektedir. "Polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masumiyetini korur. Halkın ırz, can ve malına muhafaza ve ammenin istirahatını temin eder. Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun ve nizamnamelerin kendisine verdiği vazifeleri yapar." denmektedir. Polis şiddet olaylarının oluşmadan önüne geçebilmek için çeşitli yetkilere sahiptir. Önleme araması da bunlardandır. 5681 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 3.maddesi bu yetkiyi şöyle ifade eder. "2559 Sayılı Kanun'un 9.maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Polis, tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne göre verilmiş Sulh Ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki amirin vereceği yazılı emirle; kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kâğıtlarını ve eşyasını arar; alınması gereken tedbirleri alır, suç delillerini koruma altına alarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemleri yapar "Yine bu maddenin devamında spor karşılaşmalarında uygulanacak önleme

aramasının mahiyetine açıklık getirilmekte ve şöyle denmektedir. “Spor karşılaşması, miting, konser, festival, toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlendiği veya aniden toplulukların olduğu hallerde gecikmesinde sakınca hal var sayılır. “Aynı zamanda bu ifade ile spor karşılaşmaları için yapılacak önleme aramalarının gecikmesinde sakınca olan hal kabul edilişi ve arama izninin mülki amirden alınabileceği belirtilmiş olmaktadır.

Polisin görevleri sadece önleme amaçlı değildir. Almış olduğu tüm tedbirlere rağmen şiddet olayı ortaya çıkmışsa bu durumda polisin zor kullanma, gerekirse silah kullanma yetkisi doğar. Bu da PYSK'nın 16.maddesinde şöyle ifade edilir. “Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direniş kırımak amacıyla ve kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir. Zor kullanma kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartlar gerçekleştiğinde silah kullanabilir. ”Burada geçen bedeni kuvvet ve maddi güç kavramları ise maddenin devamında şöyle açıklanır.

“a) Bedeni Kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedeni gücü,

b) Maddi Güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedeni kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını ifade eder.”

PYSK'nın Ek-6 maddesi de zor kullanma konusunu yukarıdakine benzer ifadelerle şöyle açıklar. “polis, yakalanması gerekli kişi veya dağıtılması gereken topluluğun direnmesi, saldırıya yeltenmesi veya saldırıda bulunması hallerinde, bu fiilleri etkisiz hale getirmek için zor kullanır. Zor kullanma, direnme ve saldırının mahiyetine ve derecesine göre etkisiz hale getirilecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştiğinde her çeşit silah kullanma yetkilerini ifade eder. Toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir. ”

2.3.1.3 Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği'nden Kaynaklanan Görevler

Sportif karşılaşmalarda özellikle futbol maçlarında en etkin güvenlik önlemlerini Çevik Kuvvet Polisi almaktadır. Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliğinin 4.Maddesi zor kullanmayı şöyle tanımlar. “Kanunsuz toplu hareket haline gelen herhangi bir toplumsal olayın etkisiz hale getirilmesi veya önlenmesi veya dağıtılması için; toplu hareketin niteliğine veya dağıtma sırasında meydana gelen cebir ve şiddet veya tehdit veya saldırı veya direnişin derecesine ve güvenliğine göre kademeli şekilde artan ölçüde bedeni kuvvet, maddi güç ve silah kullanılması halini ifade eder.”

2.3.1.4 Spor Müsabakalarında Şiddet Ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair 5149 Sayılı Kanun'dan Kaynaklanan Görevler

Bir ülkede mal ve can güvenliğinin temini, genel asayiş ve huzurun sağlanması o ülkede yaşayan insanların en temel hak ve ihtiyaçlarıdır. Can ve mal güvenliği olmayan toplumlarda insanların diğer haklarının sağlıklı bir şekilde kullanabilmeleri söz konusu olamaz. Bundan dolayı, güvenlik hizmetleri kamuya sunulan en önemli hizmet dallarından birisidir. (Cerrah, Sevindik, Kavruk, 2002: 1)

İşte bu düşüncelerle vatandaşlarımızın boş vakitlerini hoşça geçirmeye çalıştıkları faaliyetlerden olan sportif faaliyetler sırasında huzur ve güvenliğin sağlanması için

“Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” çıkarılmıştır. Kanunun amacı 1.maddede şöyle ifade edilmektedir. “Bu Kanunun amacı; spor müsabakalarının yapıldığı alanlar ile bunların eklenti ve çevresinde müsabaka öncesinde, müsabaka esnasında veya sonrasında şiddetli rekabeti ve bunun doğurduğu fanatizm sonucu patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı, kesici veya delici maddelerin kullanılmasının, şiddet ve düzensizliğin, kişilik haklarına, ailevi veya manevi değerlere yönelik hakaret, sövme ve aşağılayıcı slogan ve davranışların yer aldığı sporun ruhuna, ilke ve kurallarına uymayan kötü tezahüratın önlenmesi suretiyle huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığı ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olarak alınacak önlemler ve uygulanacak yaptırımlarla ilgili usul ve esasları düzenlemektedir. ”

Belirtilen kanunda müsabaka güvenliği başlığı altında polisin görevleri 6.madde'de şöyle ifade edilmektedir. “spor müsabakalarında alınacak güvenlik önlemlerinin yürütülmesi ve denetlenmesi konularında yetkili olmak üzere o yerin en büyük mülki amirince belirlenecek rütbeli emniyet görevlisi, müsabaka güvenlik amiri olarak görevlendirilir. Müsabaka güvenlik amiri, müsabakanın güvenliği ile ilgili tüm kişi ve kuruluşlarla gerekli koordinasyonu sağlamakla yetkili ve görevlidir.

Müsabakaların yapılacağı spor alanına, güvenlik güçlerince gerçekleştirilecek kontrolden sonra seyirci alınır. Spor alanlarının çevresinde, stadyum ve spor salonu girişleri ile turnike girişlerinde, müsabakayla ilgili olarak hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca olan hallerde mülki amirin yazılı izni ile genel güvenlik güçlerince veya genel güvenlik güçlerinin denetiminde, özel güvenlik güçlerince üst araması yapılır ve bu kanunun amacına aykırı madde ve cisimlere el konulur.

Spor alanlarının dış güvenliği genel kolluk güçlerince, saha içi ve tribün güvenliği ise 5.maddeye göre oluşturulacak özel güvenlik birimlerince ve saha yetkililerince sağlanır. Kapı aramaları özel güvenlik güçleri tarafından yapılır. Müsabaka güvenlik amirinin talebiyle emniyet güçleri, gerekli hallerde olayın meydana geldiği alanlara müdahale edebilir.

Emniyet teşkilatı tarafından; fanatizmin önlenmesi, faillerin tespiti, eylemlerin delillendirilmesi, verilen cezaların takibi ve bu Kanuna aykırı eylem ve davranışların engellenmesi amacıyla bilgi bankası oluşturulur ve toplanan bilgiler üç ayda bir ilgili federasyonlara bildirilir.

Spor kulüpleri, taraftar dernekleri ve federasyonlar ile diğer ilgililer emniyet güçlerince istenecek tüm bilgi ve belgeleri vermekle yükümlüdür.

Spor müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanununa göre il ve ilçelerde, il ve ilçe spor güvenlik kurulu oluşturulması gerekmektedir. İl spor güvenlik kurulu her ilde vali veya vali yardımcısının başka anlamda Belediye Başkanlığı, İl Jandarma Komutanlığı, İl Emniyet Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, ilgili federasyon, İl Sağlık Müdürlüğü temsilcileri ve gerekli görülecek spor kulüplerinin yetkilileri basın kuruluşlarının ve ilgili kamu kuruluşlarının temsilcilerinden oluşturulan kuruldur.

İlçe spor güvenlik kurulu, her ilçede kaymakam başkanlığında, il spor güvenlik kurulunda yer alan kurum ve kuruluşların ilçedeki temsilcilerinden oluşur.

Kurul ayda bir kez olağan ve lüzumda olağanüstü toplanmak suretinde il ve ilçelerde yapılacak bütün spor müsabakalarında alınması gerekli güvenlik tedbirlerini belirler.”

İl ve ilçe spor güvenlik kurulunun görev yetki ve sorumlulukları şunlardır.

a) Spor müsabakalarında güvenliğin ulusal mevzuatımız ve uluslar arası kurallar çerçevesinde sağlanması amacıyla teknik altyapının oluşturulmasını ve uzman personelin görevlendirilmesini sağlamak,

b) Spor güvenliğinden sorumlu olan kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak,

c) Spor müsabakalarında kültürel ve etnik faktörlere dayalı kötü tezahürat ve taşkınlıkların önlenmesine dair tedbirlerin alınmasını sağlamak,

d) Haklarında adli veya idari merciler tarafından spor saha ve/veya tesislerine girme yasağı bulunanların, spor tesislerine girmelerinin engellenmesi için gerekli tedbirleri almak, aldırarak,

e) 5149 Sayılı Kanuna aykırı eylemlerde bulunanlar hakkında re'sen veya kendisine gelen şikâyet ve ihbarlar üzerine inceleme yapmak, inceleme sonucunda hazırlayacağı raporu mahallin en büyük mülki idare amirine sunmak,

f) Müsabaka alanı ile seyir alanı arasına fiziki engellerin kurulmasına veya kaldırılmasına karar vermek,

g) Müsabakada görevlendirilecek genel kolluk personeli ile 5149 Sayılı Kanun'da belirtilen süre içerisinde oluşturulacak özel güvenlik personelinin sayıları ve görev saatini belirlemek,

h) Uluslar arası federasyonların talimatlarının uygulamaya konulması ve gerekli ek önlemlerin aldırılması konusunda ilgili federasyonlarla iş birliği yapmaktır.

5149 Sayılı Kanun'un 6.maddesine göre spor müsabakalarında alınacak güvenlik önlemlerinin yürütülmesi ve denetlenmesi için o yerin en büyük mülki amirince belirlenecek rütbeli emniyet görevlisi, müsabaka güvenlik amiri olarak görevlendirilir.

5149 Sayılı Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmeliğine göre müsabaka amirinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

a)Müsabakanın yapılacağı, spor alanı ve çevresinde gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmasını sağlamak ve kontrol etmek,

b)Özel güvenlik personelinin olaylara müdahalede yetersiz kaldığı durumlarda ve gerekli gördüğü hallerde saha içi ve tribün güvenliğini sağlamak amacıyla olayların meydana geldiği alanlara genel kolluk güçlerinin müdahale etmesini sağlamak,

c)Müsabakanın güvenliği ile ilgili kurum ve kuruluşların yetkilileriyle koordinasyonu sağlamak,

d)Spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğe ilişkin fiilleri işleyenleri tespit etmek, şartlar müsait olduğu takdirde şahısların müsabaka alanının dışına çıkarmak, mevcut şartlar ve kamu düzeni mülhazalarıyla anında dışarı çıkartılması uygun görülmeyen kişiler veya taraftar gruplarını her türlü kamera, fotoğraf makinesi gibi teknik araçlarla tespit ettirmek ve eylemleri tanıkla veya diğer belgelerle delillendirerek haklarında yasal işlemler yapılmasını sağlamak,

e)Federasyonun bağlı olduğu uluslararası federasyonun güvenlik tedbirleriyle ilgili her türlü kurallarını uygulamak ve takip etmek,

f)Müsabaka öncesi ve sonrası gerekli gördüğü hallerde anonslar yaptırmak,

g)Spor tesisinde bulunan güvenlik kameralarının çalışması için gerekli tedbirleri almak,

h)Güvenlik kamerası veya teknik donanım kurulamayan spor tesislerinin özelliğine göre gerekli önlemleri aldirmek,

i)Spor ahlakına aykırı tahrik edici, aşağılayıcı, dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet, etnik ve siyasi ayrımcılığa yönelik söz sarf edilmesi veya bu mahiyette afiş ve pankartların spor alanına sokulmasını engelleyecek tedbirleri almak ve bu afişlerin spor alanının yakın çevresine asılmasını engellemek.

5149 Sayılı Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 7.maddesinde İl ve İlçe Emniyet Müdürlüklerinin spor karşılaşmalarındaki görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır.

a)Yapılacak her türlü spor müsabakalarında, il/ilçe genelinde gerekli tedbirleri almak,

b)Müsabaka öncesinde, müsabakanın yapılacağı alana seyirci alınmadan önce güvenlik kontrolünü yapmak veya yaptırmak,

c)Spor alanlarının çevresinde stadyum veya spor salonu girişleri ile turnike girişlerinde müsabaka ile ilgili olarak hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca olan hallerde mülki idare amirinin yazılı izni ile üst araması yapılmasını sağlamak veya kendi denetiminde özel güvenlik personeline üst araması yaptırmak,

d)Spor alanının dış güvenliğini sağlamak,

e)Müsabaka güvenlik amirinin talimatı ile saha içi veya tribün güvenliğini sağlamak amacıyla olayların meydana geldiği alana müdahale etmek ve olay çıkaran kişileri müsabaka alanı dışına çıkarmak,

f)Fanatizmin önlenmesi, faillerin tespiti eylemlerin delillendirilmesi, verilen cezanın takibi ve 5149 Sayılı Kanuna aykırı eylem ve davranışların engellenmesi amacıyla bilgi bankası oluşturmak ve toplanan bilgileri üç ayda bir ilgili federasyona bildirmek,

g)5149 Sayılı Kanunda belirtilen yasaklara uymayan kişilerin kimlik bilgilerini fotoğraflı olarak kaydetmek, bu kişileri takibe almak ve bu kişilerle ilgili gerekli işlemlerin yapılmasını sağlamak üzere mensubu bulunduğu dernek veya kulübe bilgi vermek

h)Açıkça anlaşılabilir şekilde alkollü olduğu tespit edilen kişilerin spor alanına girmesini engellemek.

i)Spor alanına girmesi yasaklı olan kişilerin, spor alanına girmesini engellemek,

j)Her türlü silah, kesici veya delici alet, sis bombası, ses bombası veya maytap gibi patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı maddeler ile taş, metal gibi fırlatılabilir veya yaralayıcı nitelikte sert cisim veya tehlike arz edebilecek veya müsabaka düzenini bozabilecek diğer maddeler ile alkollü içecekler ve çevreyi kirletecek nitelikte konfeti ve benzeri cisimlerin spor alanında satılmasına ve bu alana sokulmasına engel olmak,

k)Spor alanı çevresinde bulunan ve insan hayatı açısından tehlike oluşturabilecek yerlerde müsabakaların seyredilmemesi için gerekli önlemlerin almak,

l)5149 Sayılı Kanunda yazılı yasaklara aykırı davranan yabancı uyruklu kişileri sınır dışı etmek ve mensup oldukları ülkenin diplomatik temsilcilerine bilgi vermek,

m)Müsabakadan önce veya sonra, her iki takıma seyirci topluluklarını birbirinden ayıracak güvenlik tedbirlerini almak,

n)Spor kulüpleri tarafından belirlenen taraftar temsilcileri hakkında gerekli araştırmayı yaparak, sunucunun ilgili yerin en büyük mülki idare amirine bildirmek,

p)Müsabakanın yapılacağı spor alanının çevresinde sahte bilet veya karaborsa bilet satışı engellemek, bu fiili gerçekleştiren kişiler hakkında yasal işlem yapmak,

r)Kulüpler veya tesisten sorumlu kurum ve kuruluşlar ile diğer gerçek veya tüzel kişiler tarafından işletilmek üzere tesis çevresinde oluşturulan otoparklardaki düzeni ve tesise bağlanan yollardaki trafik akışının sağlanması için gerekli trafik önlemlerini almak,

s)(Ek bent: 17.11.2005–2005/9644 B.K.Yön./1.md) Hakkında idari makamlar veya yargı mercilerince müsabakalara giriş yasağı verilenlerin, seyirden men cezasına neden fiilin işlendiği müsabakanın ait olduğu spor dalındaki taraftarı olduğu takımın müsabakanın başlamasında iki saat önce bulunduğu yerin karakoluna giderek müsabaka süresince burada bulunma yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini takip etmek, getirmeyenler hakkında yasal işlem yapmak.

2.3.2 Türk Futbolunda Şiddetin Önlenmesine Yönelik Emniyet

Uygulamaları

Türkiye’de senede 5115’i profesyonel olmak üzere 65000 futbol maçı oynanıyor. Her hafta yüz binlerce kişi, senede ise 20–25 milyon kişi sportif müsabakaları izliyor. Tabi ki televizyon başındaki milyonlarca insanı da bunlara eklemeyi unutmamalıyız. Bu yüzden futbol geniş kitlelerin kaçış alanı ve sığınağı olmuştur(Yüksel, 2003: 377). Futbolun bu kadar geniş kitlelere hitap etmesi beraberinde bu kitlenin asayişinin sağlanması problemini de gündeme getirmektedir.

Sosyolojik açıdan tarihsel gelişimi incelendiğinde, barış, dostluk ve kardeşlik kavramlarının, ilk kez spor sahaları ve faaliyetlerinde kullanıldığını görüyoruz. Üç bin yıl önce yapılan olimpiyatlarda, yarışmalar “Tanrı barışı” adı altında gerçekleştirildi. Binlerce yıl önce, sporla özdeşleşmiş barış ve kardeşlik kavramlarına karşın, bugün futbol sahalarındaki şiddet olaylarına şahit olunması çok vahim ve üzücüdür. Bunun yanında ülkemiz bu konuya karşı duyarlı davranmış 1950’li

yıllardan itibaren Avrupa Konseyinin muhtelif komisyonlarındaki toplantılarına düzenli olarak iştirak etmektedir. Söz konusu komisyonlardan biri de “Sporda ve Özellikle Futbol Maçlarında Şiddet ve Seyirci Taşkınlıkları Komisyonudur.” Türkiye, söz konusu komisyonun kuruluşuna ilk imza veren ülkeler arasındadır. Ayrıca bilindiği gibi 18.01.1990 tarihinde TBMM tarafından çıkarılan 3680 Sayılı Kanunla ülkemiz, bahsi geçen komisyonun kararlarına uymayı taahhüt etmiştir (Yüksel, 2003: 377).

Gerek yasalarımız gerekse uluslararası anlaşmalar polise spor karşılaşmaları sırasında güvenliğin sağlanması görevini yüklemektedir.

UEFA, Nisan 2000 tarihinde “stadyumlarda güvenliğin sağlanması ve kitle hareketlerinden korunmak amacıyla UEFA kupalarında oynanan tüm müsabakalarına katılan kulüpler, federasyonlar ve maç düzenleyicilerinin tabi olduğu stadyum güvenlik ve emniyet tedbirlerine ilişkin talimat “ adı altında bir talimatname hazırlamıştır. Bu talimatname içerisinde stada alınacak önlemler, seyirciye bağlı önlemler ve toplu makamları ile iş birliği konuları ele alınır. Tüm bu yasa ve yönetmeliklerin çıkmasına karşın bununla ilgili alt yapı çalışmalarımız henüz başlangıç aşamasında diyebileceğimiz bir seviyededir. Bununla ilgili bir örnek verecek olursak futbolun beşiği dediğimiz İngiltere’de futbol sahalarındaki şiddeti önlemek ve kontrol altına almak amacı ile ulusal futbol istihbarat birimi 1986 yılında kurulmuştur. Aradan geçen 17 yıllık süreç sonunda İngiltere futbolunda çok olumlu gelişmeler kaydedilmiştir (Yüksel, 2003: 378). EGM Güvenlik Daire Başkanlığı’nın 18.08.1989 gün ve 230562 sayılı genelgesine göre;

Toplumda son derece önemli bir yere sahip olan spor faaliyetlerinin amacına uygun bir şekilde cereyan etmesi ve karşılaşmalarda herhangi bir üzücü olaya meydan verilmemesi amacıyla, alınacak güvenlik tedbirlerinin değerlendirilmesi için, il düzeyinde İl Spor Güvenlik Kurulu ve Spor Asayiş Komitesi kurulmuştur. Komite, bir Emniyet Müdür Yardımcısının başkanlığında Personel, İstihbarat, Terörle Mücadele, Asayiş, Çevik Kuvvet ve Trafik Denetleme Şube Müdürlerinin katılımı ile oluşturulmakta olup, toplantılarında bir sonraki hafta içerisinde düzenlenecek spor karşılaşmaları ile ilgili olarak statlar ve spor tesisleri, hakemler konuk takım ve taraftarların geliş-gidiş güzergâhı ve konaklama yerleri ile gerekli hallerde hava alanının çevresinde alınacak tedbirlere ilişkin değerlendirmeler yapmaktadır.

Bu değerlendirme neticesinde Emniyet M¼d¼rl¼ę¼ Asayiş Şube M¼d¼rl¼kleri b¼nyesinde faaliyete ge¼irilmiş bulunan Spor Asayiş B¼ro Amirlikleri tarafından t¼m g¼venlik tedbirleri başta ¼evik Kuvvet Şube M¼d¼rl¼ę¼ olmak ¼zere diğer Şube m¼d¼rl¼kleri ile birlikte koordine edilmektedir (Semiz ve diğerleri, 2000: 200).

EGM Asayiş Daire Başkanlığı'nın 09.08.1998 g¼n ve 00138 sayılı genelgesine g¼re takımların durumu, taraftarların sayısı ve m¼sabaka yerlerine geliş-gidiş g¼zerg¼hleri hakkında edinilen bilgiler sonrası alınacak g¼venlik tedbirleri;

- a) M¼sabaka ¼ncesi il genelinde alınacak tedbirler,
- b) M¼sabaka ¼ncesi spor sahası ve ¼evresinde alınacak tedbirler,
- c) M¼sabaka esnasında alınacak tedbirler,
- d) M¼sabaka bitiminden sonra alınacak tedbirler, olmak ¼zere d¼rt ana baŐlık altında değerlendirilmektedir.

2.3.2.1 M¼sabaka ¼ncesi İl Genelinde Alınacak Tedbirler

İstihbarata ¼nem verilerek, m¼sabaka ¼ncesi takımların durumu, taraftarların yapısı, sayısı ve m¼sabaka yerlerine geliş-gidiş durumları hakkında bilgi toplanır.

Elde edilen bilgilere g¼re g¼revlendirilecek personel sayısı, g¼rev yerleri, g¼reve sevk Şekli ve d¼n¼Őleri planlanır.

Normal asayiş ve trafik hizmetlerinden ayrı olarak m¼sabaka ¼ncesinde, m¼sabaka yerine giden ¼nemli yollar ve caddeler ile m¼sabaka yerinin ¼evresinde, giriş kapıları, giŐelerin ¼nlerinde duruma g¼re motorlu, yaya devriyeler g¼nderilir. Nokta g¼revleri verilebilir.

¼ıkabilecek muhtemel toplumsal olayları bastırabilmek i¼in Şehrin uygun yerlerinde hazır kuvvet bulundurulur (¼zdemir, 2001:189).

2.3.2.2 M¼sabaka ¼ncesi Spor Sahası ve ¼evresinde Alınacak Tedbirler

M¼sabakanın yapılacağı salon, saha, stat gibi yerlerin giriş ve ¼ıkıŐ kapılarında arama yapılarak saldırıda kullanılabilir veya halkın huzurunu bozabilecek tenekeli, ŐiŐeli meŐrubatlar, taş, sopa, sert meyve, zincir, silah, kimyevi gazlar veya patlayıcı maddeler, halkın huzurunu bozucu aletler ve sarhoŐların sokulması ¼nlenir.

Hakemler, yapılabilecek her türlü tecavüzü önlemek üzere, müsabaka başlamadan önce ve bitinceye kadar gerekirse gideceği yere kadar korunur. Herhangi bir saldırıda suçlular yakalanır ve gerekli işlemler yapılır. Hakemler müsabaka sırasında ve yaptıkları bu görevden dolayı devlet memuru sayılırlar (Özdemir, 2001: 189).

Stadyum veya spor salonu içinde, yakın çevresinde ve seyircilerin geliş-gidiş yollarında meydana gelebilecek olaylara karşı yeterli güvenlik tedbirleri alınmalıdır.

Seyircilerin stadyum ve salonların içine ve çevresine şiddet olaylarında kullanılmaya yarayacak her türlü eşya vb. aletleri sokmalarını engellemek amacıyla spor mahalline girişlerde sıkı kontrol yapılmalıdır.

Rakip taraftarlara ayrı bir tribün tahsis edilerek yerli seyirci ile temasını önlemelidir. Bu ayrımın sağlanması için de bilet satışının sıkı bir biçimde denetim altında tutularak rakip taraftarların ayrı gişelerden bilet alması temin edilmelidir. (Polis Okulları Ders Kitapları, 2000: 630)

Kulüp yöneticileri ve amigolara, maç esnasında çirkin ve tahrik edici tezahüratlarda bulunulmaması hususunda uyarılır.

Karşılaşmalara bayan seyircinin gelmesi nedeniyle girişlerde yapılan aramalar için bayan polis memurları bulundurulur.

Karşılaşmaların bitimine kadar görevlilerin görev yerlerinde kalmaları, maçın başlaması ile birlikte saha dışında bulunan ve içeri girmemiş olan kişilerin tamamının saha dışına çıkarılması, maçın bitimine kısa bir süre kaldığında da izdiham önlenmesi bakımından kapıların açılması konusunda duyarlı olunur (Geleri, 2003: 275).

2.3.2.3 Müsabaka Esnasında Alınacak Tedbirler

Müsabaka yönetmeliği ve diğer yönetmeliklere göre, saha içinde, takımların oyuncularını, yedek oyuncularını, idarecilerden biri, teknik antrenörler, masörleri, hakemler, sağlık görevlileri, basın mensupları, Bölge İl Müdürlüğü'nce görevlendirilen saha komiseri ve üniformalı olarak görevli güvenlik mensupları bulunabilir. Saha içi ve seyirci düzeninden birinci derecede saha komiseri sorumludur. Müsabaka esnasında, müsabakanın yapıldığı saha içine hakemin daveti olmadan veya müsabaka durmadan hiç kimse giremez. Polis müsabaka sırasında saha

içinde bulunması gereken şahıslarla ilgili olaylara müsabaka hakeminin veya saha komiserinin talebi olmadan müdahalede bulunamaz. Saha içinde görevli olan güvenlik kuvvetleri saha komiserinin görevini yapmasına yardımcı olmakla beraber seyircilerin saha içine girmelerini önler. Müsabaka bitiminde yine seyircilerin saha içine girmelerine mani olunup, sporcuların emniyeti sağlanarak herhangi bir saldırıya maruz kalmadan soyunma odalarına güvenlik içinde götürülür (Özdemir, 2001: 189,190).

Saha komiserinin herkesin fark edebileceği bir kıyafet veya belirgin bir işaret takması gerekir.

Saha içerisinde görev yapacak basın mensuplarının Türkiye Spor Yazarları amblemi taşıyan kolluk ya da yelek takarak saha içerisine alınması, görevliler dışında hiç kimsenin saha içerisine alınmaması konusunda hassas davranılır.

Devre arası ve maç sonrası hakem ve sporcuların güvenlik içerisinde odalarına gelmesine yardımcı olunur ve güvenlik tedbirlerinin dinlenme sırasındada alınması temin edilir.

Tribünlerde fanatik seyircilerle taşkınlık yapma ihtimali bulunan gruplar devamlı kontrol altında tutularak bunlar videoya alınır. Maç sonrası bu çekimlerden yararlanmak suretiyle fanatik seyircilerin tespitleri yapılır (Geleri, 2003: 276).

Müsabaka esnasında olay çıkaran seyircilerin gözaltına alındıktan sonra kimlik tespiti yapılarak arşiv bilgileri düzenlenmelidir. Olay çıkartanlar ve üzerlerinde suç unsuru bulunanların adli işlemleri yapılmalıdır.

Müsabakaların oynanacağı tesislere ücretsiz girişleri önlemek üzere giriş kapılarında Emniyet Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ve kulüp görevlileri görevlendirilmelidir (Polis Okulları Ders Kitapları, 2000: 631).

2.3.2.4 Müsabaka Bitiminden Sonra Alınacak Tedbirler

Müsabakaların bitiminde dağılan seyircilerin veya sporcu ve hakemlerin fanatik bir grup seyirci tarafından tecavüze veya saldırıya uğraması mümkün olduğu gibi grupların birbirlerine de saldırmaları, çevrede maddi tahribata yol açmaları, hatta yolları sürekli işgal edip pankart ve flama gibi araçları da kullanarak gösteri yapmaları, araçlı konvoylar oluşturarak trafik düzenini bozmaları mümkündür. Bu

bakımdan stat, saha ve salon çevresinde gerekirse saha içinde lüzum görülen yerlerde önceden yaya veya araçlı tertibat alınmalı ve yukarıda belirtilen hareketlerin ortaya çıkması halinde yeterli kuvvetle derhal müdahale edilmelidir.

Sporcu ve hakemlere bir saldırı ihtimali veya onlardan bir talep varsa mutlaka polis nezaretinde gidecekleri yerlere kadar veya makul bir mesafeye kadar götürülmelidirler (Özdemir, 2001: 190).

Karşılaşma sonrası, önce misafir takım daha sonra da ev sahibi takım taraftarlarının spor salonunun veya stadyumun ayrı kapılarından çıkarılması ve güvenlik içerisinde şehri terk etmesi temin edilir. Maçların büyüklük ve özelliğine göre, önce ev sahibi takımın seyircileri de çıkarılabilir.

Karşılaşmada görevli hakem, gözlemci, müşahitler ve misafir takım sporcu, yönetici ve taraftarlarının şehri güvenlik içerisinde terk etmeleri için yol boyunca güvenlik tedbirleri alınır (Geleri, 2003: 277).

Müsabaka sonrası çıkması muhtemel olayların önlenmesi için şehrin belli bölgelerine ekipler sevk edilmelidir.

Şehri terk edecek misafir takım sporcu ve taraftarların gidecekleri yol güzergâhlarında bulunan il ve ilçelerin güvenlik kuvvetleri haberdar edilerek yol boyunca gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır (Polis Okulları Ders Kitapları, 2000: 631).

3. MATERYAL VE METOD

Verileri toplamada kullanılan ölçeklerin uygulanmasından önce, araştırmanın yapılabilmesi için Emniyet Genel Müdürlüğüne bir yazı yazılarak izin alınmıştır. Daha sonra anket, izin alınan İstanbul, Ankara, İzmir ve Aksaray illerinde görevli Çevik Kuvvet Polislerinden toplam 540 kişilik gruba uygulanması için gönderilmiştir. Ancak Ankara ilinden 150 ve İzmir ilinden 20 olmak üzere toplam 170 anket geri dönmemiştir. Uygulanan anket sayısı toplam 370'tir. Ankete katılan personelin kişisel bilgileri ve mevcut yasaların uygulanması ile ilgili, seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili ve seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada bilgi toplamak amacıyla konu tarama ve anket yöntemi kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın evreni Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde takımı oynayan illerin Çevik Kuvvet Polisinden oluşmaktadır.

3.3. Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde takımı olan illerin arasından rasgele yöntemiyle seçim yapılmıştır. Bunun sonucunda Süper-Birinci Lig için İstanbul (n=200), İkinci Lig için İzmir (n=130) ve Üçüncü Lig için Aksaray (n=40) Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünde görev yapan beş tanesi bayan olmak üzere toplam 370 personel araştırmaya katılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

1.) Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik emniyet uygulamalarının yasalar çerçevesinde incelenmesi anketine katılanların kişisel bilgileri.

2.) Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik emniyet uygulamalarının incelenmesi anketine katılanların mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri, seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri ve seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri.

Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Liglerde takımı olan illerden rasgele Adana, Kayseri ve Nevşehir illeri seçilerek Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünde görevli Adana'da 100, Kayseri'de 100 ve Nevşehir'de 40 personel olmak üzere toplam 240 emniyet mensubuna hazırlanan test uygulanmıştır. Bu çalışma sonucunda bazı sorular testten çıkarılarak, bazıları da değiştirilerek testin uygulanabilirlik çalışması yapılmıştır.

3.4.1. Verilerin Değerlendirilmesi

Anketin önermeler başlığı altındaki birinci bölümünde mevcut yasaların uygulanması hakkındaki görüşlerin tespiti için 7 adet önerme verilerek puanlanması istenmiştir. İkinci bölümünde seyirci saldırganlığının önlenmesi hakkındaki görüşlerin tespiti için 7 adet önerme verilerek puanlanması istenmiştir. Üçüncü bölümünde seyirci saldırganlığı hakkındaki görüşlerin tespiti için 7 adet önerme verilerek puanlanması istenmiştir. Puanlama;

Kesinlikle Katılmıyorum = 1 Puan

Katılmıyorum = 2 Puan

Kararsızım = 3 Puan

Katılıyorum = 4 Puan

Kesinlikle Katılıyorum = 5 Puan şeklinde yapılmıştır.

Emniyet mensuplarına 35 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Anket soruları ayrıntılı olarak "Ekler" bölümünde verilmiştir.

3.4.2. Verilerin Analizi

Veriler değişkenlere göre sınıflandırılarak her sınıfın belirlenen toplam puanlarının aritmetik ortalamaları (X) ve standart sapmaları (Ss) bilgisayar ortamında hesaplandı. Önermelere verilen cevapların puanlarına, Tek Yönlü Anova ve Eşleştirilmiş Örnek t testi" ile 0,05 aralığında önemli olup olmadığına bakılmıştır.

Ankete katılanların kişisel bilgilerin tespiti için ve futbolda şiddetin sorumlusu olarak hangi kişi ve kurumların sorumlu olduğuna ilişkin sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi ise frekans dağılımı ve yüzde kullanılarak hesaplanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde ankete katılan emniyet mensuplarının kişisel bilgileri ile ilgili bulgularına, alt denencelerin testine ilişkin istatistiksel sonuçlara ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

Tablo 2: Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Rütbeye Göre Dağılımı

Rütbe	N	%
Polis Memuru	363	98,1
Komiser Yardımcısı	2	0,5
Komiser	4	1,08
Başkomiser	-	-
Emniyet Amiri	-	-
Emniyet Müdürü	1	0,2
TOPLAM	370	100

Ankete katılan emniyet mensuplarının rütbelerine göre dağılımı incelendiğinde 363 kişinin %98,1 Polis Memuru, 2 kişinin %0,5 Komiser Yardımcısı, 4 kişinin %1,08 Komiser, 1 kişinin %0,2 Emniyet Müdürü rütbesinde olduğu bulunmuştur.

Tablo 3: Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Çalıştığı İle Göre Dağılımı

Çalıştığı il	N	%
İstanbul	200	54,05
İzmir	130	35,1
Aksaray	40	10,08
TOPLAM	370	100

Ankete katılan emniyet mensuplarının çalıştığı illere göre dağılımı incelendiğinde 200 kişinin %54,05 İstanbul, 130 kişinin %35,1 İzmir, 40 kişinin %10,08 Aksaray ilinde görev yaptığı bulunmuştur.

Tablo 4: Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyeti	N	%
Erkek	365	98,6
Bayan	5	1,3
TOPLAM	370	100

Ankete katılan emniyet mensuplarının cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde 365 kişinin %98,6 erkek, 5 kişinin %1,3 bayan olduğu bulunmuştur.

Tablo 5: Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	N	%
Lise	-	-
Ön lisans	283	76,4
Lisans	78	21,08
Yüksek Lisans	9	2,4
TOPLAM	370	100

Ankete katılan emniyet mensuplarının eğitim düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde 283 kişinin %76,4 ön lisans, 78 kişinin %21,08 lisans, 9 kişinin %2,4 yüksek lisans seviyesinde olduğu bulunmuştur.

Tablo 6: Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Yaş Dağılımı

Yaş Aralığı	N	%
20–25	279	75,4
26–30	65	17,5
31–35	6	1,6
36–40	5	1,3
41 ve üzeri	2	0,5
Cevapsız	13	3,5
TOPLAM	370	100

Ankete katılan emniyet mensuplarının yaş dağılımı incelendiğinde 279 kişinin %75,4 20–25, 65 kişinin %17,5 26–30 yaş aralığında olduğu bulunmuştur.

Tablo 7: Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Mesleki Tecrübelerine Göre Dağılımı

Görev Süresi Aralığı(Yıl)	N	%
0–2	314	84,8
3–4	40	10,8
5–6	7	1,8
7–8	-	-
9 ve üzeri	-	-
TOPLAM	370	100

Ankete katılan emniyet mensuplarının mesleki tecrübelerine göre dağılımı incelendiğinde 314 kişinin %84,8 0–2, 40 kişinin %10,8 3–4 yıl aralığında görev yaptığı bulunmuştur.

Tablo 8: Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Takım Tutma Dağılımı

Takım Tutuyor musunuz?	N	%
Evet	307	82,9
Hayır	56	15,1
Cevapsız	7	1,8
TOPLAM	370	100

Ankete katılan emniyet mensuplarının takım tutma dağılımı incelendiğinde 307 kişinin %82,9 takım tuttuğu, 56 kişinin %15,1 takım tutmadığı bulunmuştur.

Tablo 9: Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Takım Tutmalarının Stat Görevlerine Etkisi İle İlgili Görüşleri

Takım Tutmanız Stat Görevlerinizi Olumsuz Etkiler mi?	N	%
Evet	31	8,3
Hayır	279	75,4
Cevapsız	60	16,2
TOPLAM	370	100

Ankete katılan emniyet mensuplarının herhangi bir takım tutuyor olmasının stat görevlerine etkisi dağılımı incelendiğinde 31 kişinin % 8,3 takım tutmam stat görevimi olumsuz etkiler, 279 kişinin %77,4 takım tutmam stat görevimi olumsuz etkilemez dediği bulunmuştur.

Tablo 10: Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Seyirci Saldırganlığı ve Şiddeti İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı

Hizmet İçi Eğitim Aldınız mı?	N	%
Evet	152	41,08
Hayır	210	56,7
Cevapsız	8	2,1
TOPLAM	370	100

Ankete katılan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığı ve şiddeti ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumlarına göre dağılımı incelendiğinde 152 kişinin %41,08 hizmet içi aldığı, 210 kişinin %56,7 hizmet içi eğitim almadığı bulunmuştur.

Tablo 11: Ankete Katılan Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı

Hizmet İçi Eğitim Aldınız mı?	N	%
Evet	116	31,3
Hayır	243	65,6
Cevapsız	11	2,9
TOPLAM	370	100

Ankete katılan emniyet mensuplarının spor güvenliği ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumlarına göre dağılımı incelendiğinde 116 kişinin%31,3 hizmet içi aldığı, 243 kişinin %65,6 hizmet içi eğitim almadığı bulunmuştur.

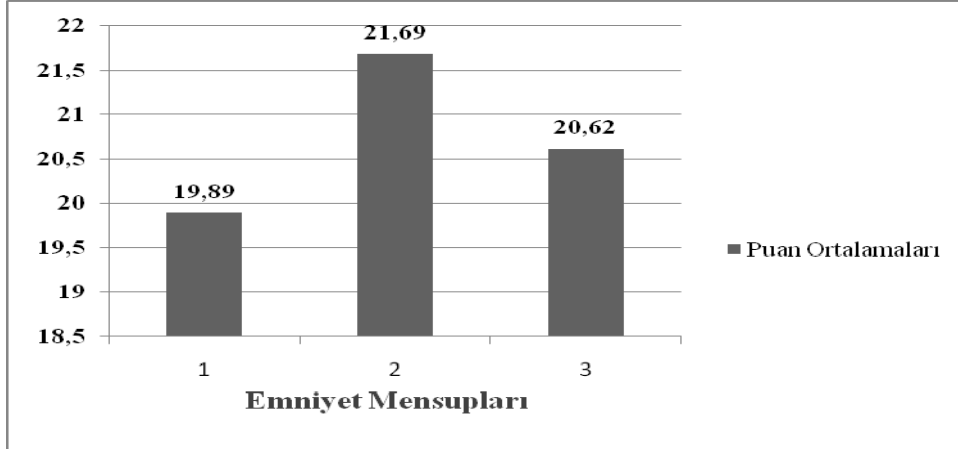
Tablo 12: Emniyet Mensuplarının Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

Süper ve Birinci Liglerde takımı olan ilde görev yapan emniyet mensupları (1)
İkinci Ligde takımı olan ilde görev yapan emniyet mensupları (2)
nc Ligde takımı olan ilde görev yapan emniyet mensupları (3)

	1	2	3	F	nemlilik Derecesi		
	N=200	N=129	N=40	1,2,3	1,2	1,3	2,3
X_±S_s	19,89±5,6	21,69±6,4	20,62±5,3	3,62*	,019*	,755	,579

*p<0,05

Grafik 1: Emniyet Mensuplarının Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

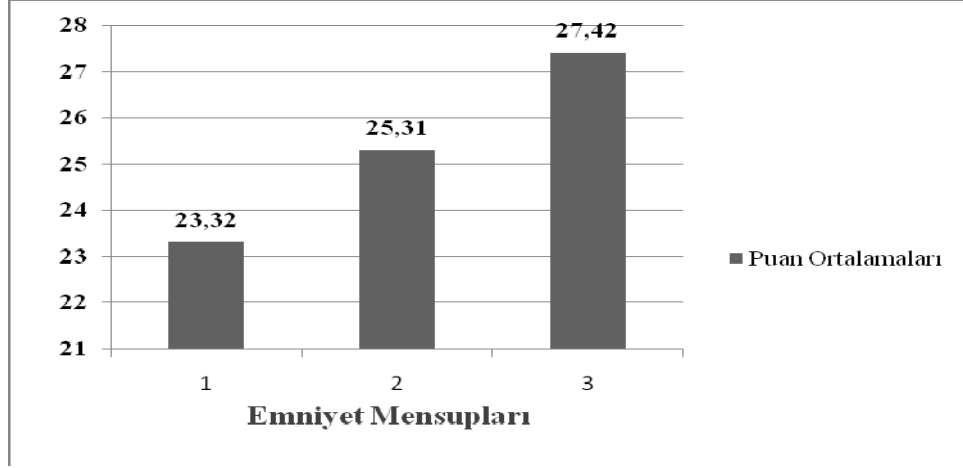
Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının (Çevik Kuvvet) mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşlerine ait Ortalama, Standart sapma, F ve önemlilik dereceleri Tablo 12’de verilmiştir. Buna göre her üç ilde görev yapan emniyet mensuplarının mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri arasında önemli bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Bu görüşler iller çerçevesinde değerlendirildiğinde ise, 1 ve 2 arasında anlamlı fark bulunurken ($p<0,05$), 1,3 ve 2,3 arasında farklılık yoktur.

Tablo 13: Emniyet Mensuplarının Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

	1	2	3	F	Önemlilik Derecesi		
	N=200	N=129	N=40		1,2	1,3	2,3
$\bar{X} \pm Ss$	23,31 $\pm$,37	25,31 $\pm$ 5,28	27,42 $\pm$ 3,01	10,7*	,006*	,000*	,103

* $p<0,05$

Grafik 2: Emniyet Mensuplarının Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

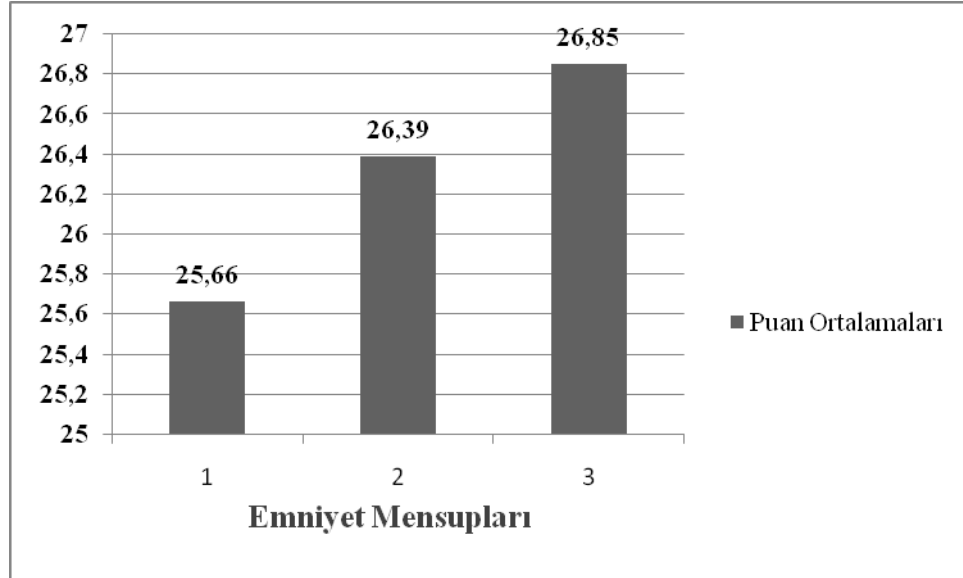

Türkiye’de Süper ve Birinci, ikinci ve üçüncü futbol liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan Emniyet mensuplarının (Çevik Kuvvet) seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşlerine ait Ortalama, Standart sapma, F ve önemlilik dereceleri Tablo 13’te verilmiştir. Buna göre 1 ile 2 ve 1 ile 3 nolu iller arasında anlamlılık varken ($p<0,05$), 2 ile 3 nolu iller arasında anlamlılık yoktur.

Tablo 14: Emniyet Mensuplarının Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

	1	2	3	F	Önemlilik Derecesi		
	N=200	N=129	N=40	1,2,3	1,2	1,3	2,3
$\bar{X} \pm Ss$	25,66±6,99	26,39±5,41	26,85±5,41	,846	,576	,540	,920

Grafik 3: Emniyet Mensuplarının Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

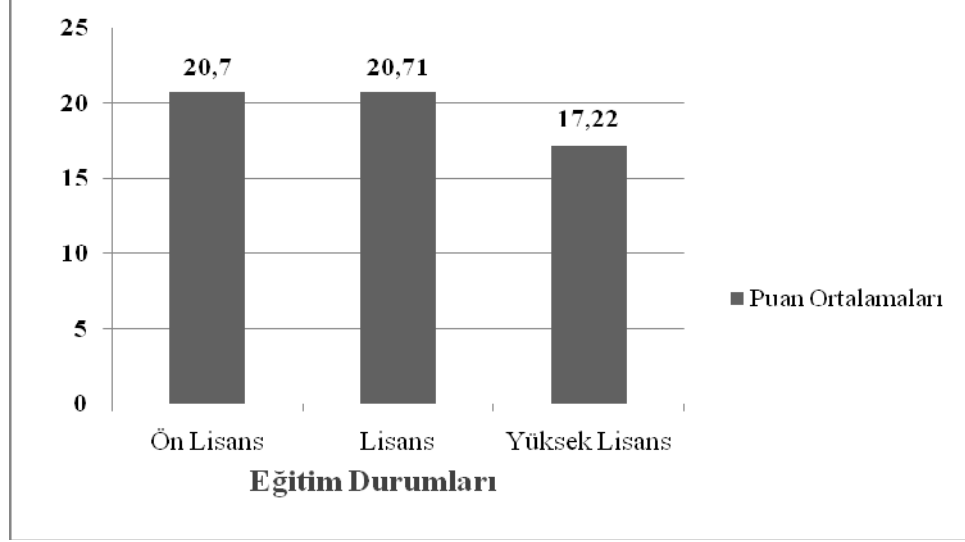

Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının (Çevik Kuvvet) seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşlerine ait Ortalama, Standart sapma, F ve önemlilik dereceleri Tablo 14’de verilmiştir. Buna göre her üç ilde görev yapan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri arasında önemli bir farklılık yoktur bulunamamıştır.

Tablo 15: Emniyet Mensuplarının Eğitim Sevelerine Göre Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	F	Önemlilik Derecesi		
	N=282	N=77	N=9	1,2,3	1,2	1,3	2,3
X+Ss	20,70+6,01	20,71+5,64	17,22+2,90	1,572	,999	,179	,211

Grafik 4: Emniyet Mensuplarının Eğitim Sevelerine Göre Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

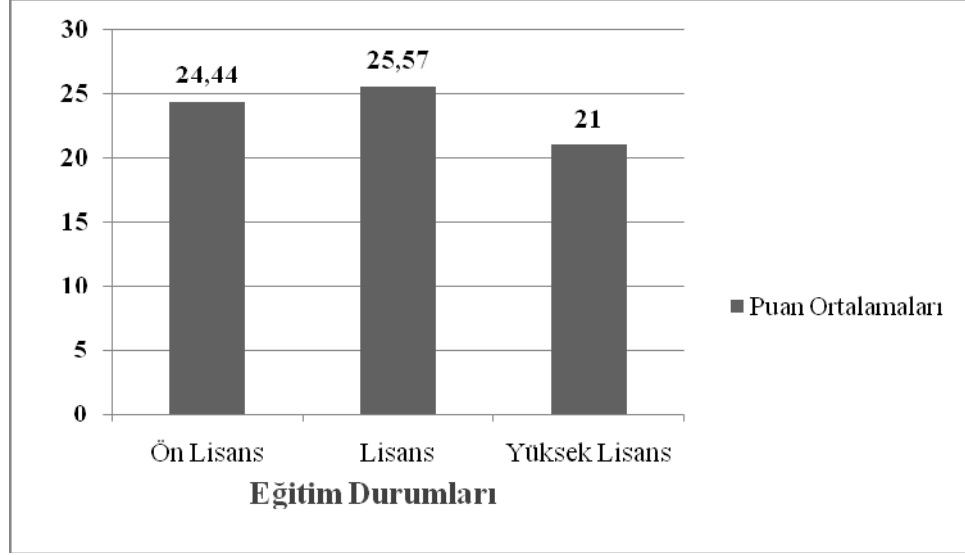

Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının (Çevik Kuvvet) eğitim seviyesine göre mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşlerine ait ortalama, standart sapma, F ve önemlilik dereceleri tablo 15’te verilmiştir. Buna göre her üç ilde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyelerine göre mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri arasında fark yoktur.

Tablo 16: Emniyet Mensuplarının Eğitim Sevelerine Göre Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	F	Önemlilik Derecesi		
	N=281	N=77	N=9		1,2	1,3	2,3
X_s	24,44±5,69	25,57±4,87	21,00±7,26	3,159	,256	,162	,052

Grafik 5: Emniyet Mensuplarının Eğitim Sevelerine Göre Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

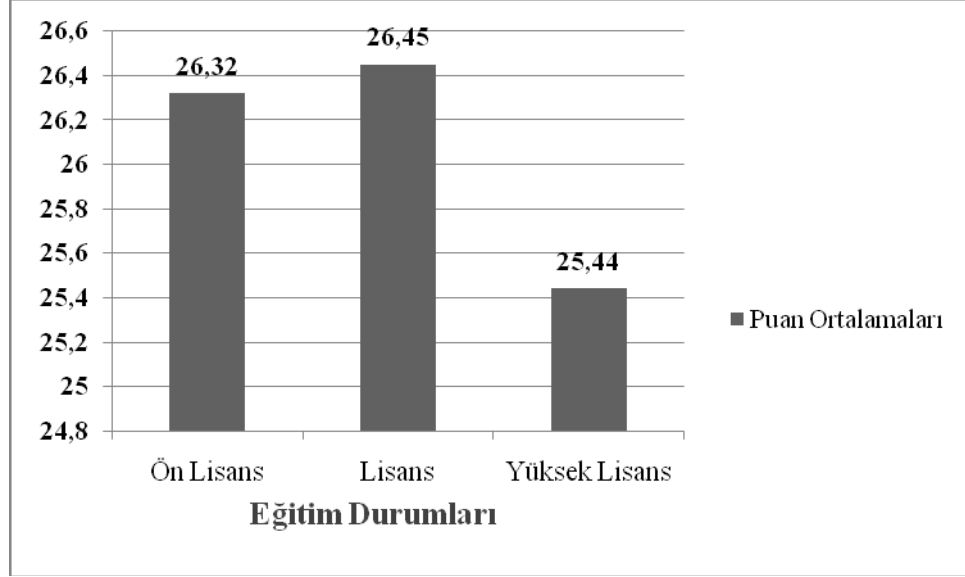

Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının (Çevik Kuvvet) eğitim seviyelerine göre seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşlerine ait ortalama, standart sapma, F ve önemlilik dereceleri tablo 16’da verilmiştir. Buna göre her üç ilde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyelerine göre seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 17: Emniyet Mensuplarının Eğitim Seviyelerine Göre Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	F	Önemlilik Derecesi		
	N=279	N=77	N=9	1,2,3	1,2	1,3	2,3
$\bar{X}+Ss$	26,32+5,72	26,45+6.29	25,44+7,61	,118	,987	,896	,878

Grafik 6: Emniyet Mensuplarının Eğitim Seviyelerine Göre Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

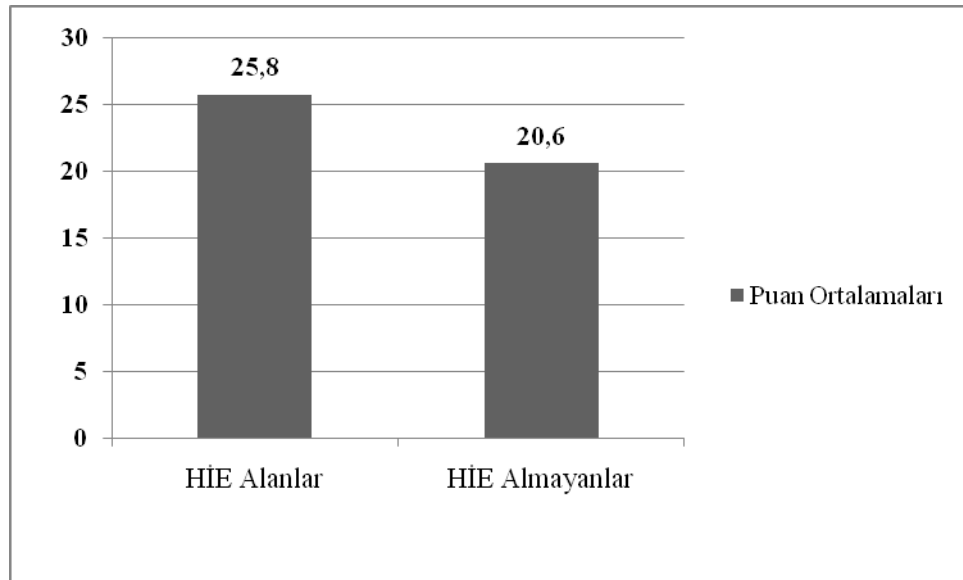

Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının (Çevik Kuvvet) eğitim seviyelerine göre seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşlerine ait ortalama, standart sapma, F ve önemlilik dereceleri tablo 17’de verilmiştir. Buna göre her üç ilde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyelerine göre seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında önemli bir farklılık yoktur.

Tablo 18: Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE)Göre Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

	HİE Alanlar N=119	HİE Almayanlar N=241	Fark	Farkın Yüzdesi (%)	t	p
X $\pm$ SD	25,8 $\pm$ 3,4	20,6 $\pm$ 6,1	5,2	25,2	4,180	<0,05

Grafik 7: Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE)Göre Mevcut Yasaların Uygulanması İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

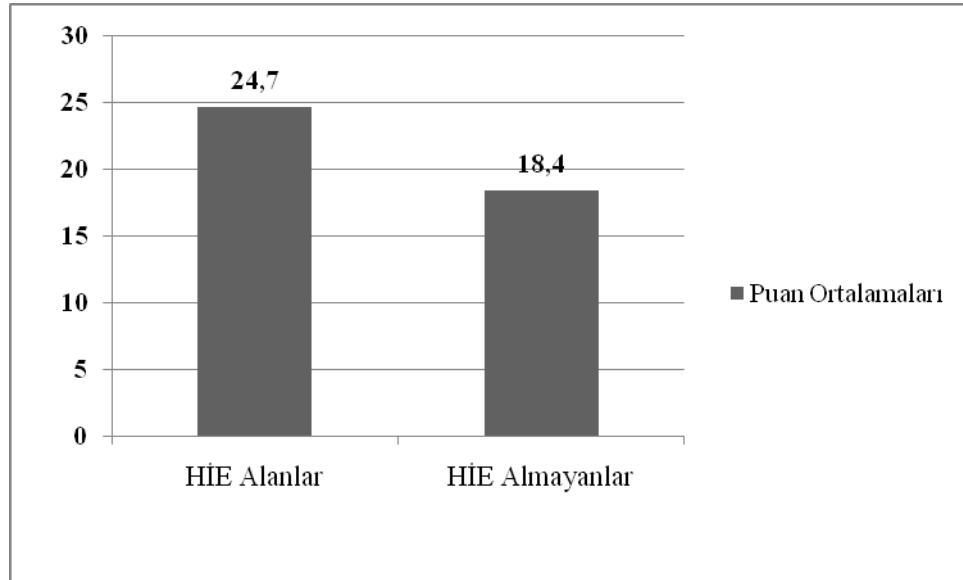

Spor güvenliği konusunda aldıkları hizmet içi eğitim durumuna göre mevcut yasaların uygulanması konusunda görüş bildiren ve araştırmaya katılan toplam 360 emniyet mensubundan 119' unun eğitim aldığı, 241'inin ise almadığı belirlenmiştir. Hizmet içi eğitim alanların puan ortalamaları $25,8 \pm 3,4$ almayanların ise $20,6 \pm 6,1$ olarak bulunmuştur. Bu ortalamalar arasında 5,2 değerinde % 25,2 oranında bir fark vardır. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$).

Tablo 19: Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE) Göre Seyirci Saldırganlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

	HİE Alanlar N=119	HİE Almayanlar N=240	Fark	Farkın Yüzdesi (%)	t	p
X $\pm$ SD	24,7 $\pm$ 3,53	18,4 $\pm$ 5,68	6,3	34,2	6,492	<0,05

Grafik 8: Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE) Göre Seyirci Saldıranlığının Önlenmesi İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

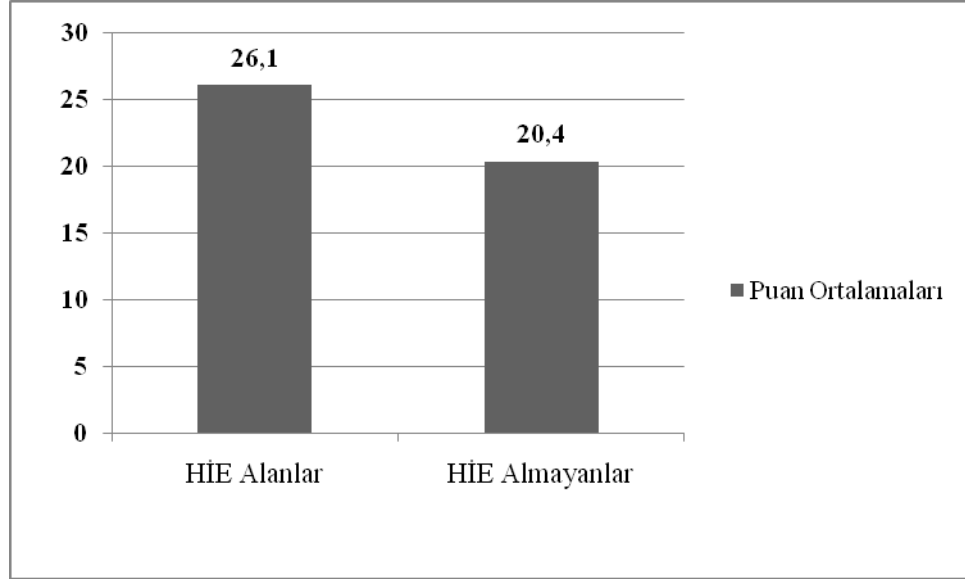

Spor güvenliği konusunda aldıkları hizmet içi eğitim durumuna göre seyirci saldıranlığının önlenmesi konusunda görüş bildiren ve araştırmaya katılan toplam 359 emniyet mensubundan 119'unun eğitim aldığı, 240'inin ise almadığı belirlenmiştir. Hizmet içi eğitim alanların puan ortalamaları 24,79±3,53 almayanların ise 18,48±5,68 olarak bulunmuştur. Bu ortalamalar arasında 6,3 değerinde % 34,2 oranında bir fark vardır. Bu fark istatistiksel olarak önemlidir ($p < 0,05$).

Tablo 20: Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE) Göre Seyirci Saldıranlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

	HİE Alanlar N=118	HİE Almayanlar N=239	Fark	Farkın Yüzdesi (%)	t	p
X ±SD	26,1±4,76	20,4±5,99	5,7	27,9	5,033	<0,05

Grafik 9: Emniyet Mensuplarının Spor Güvenliği Konusunda Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Durumuna (HİE) Göre Seyirci Saldırganlığının Nedenleri İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

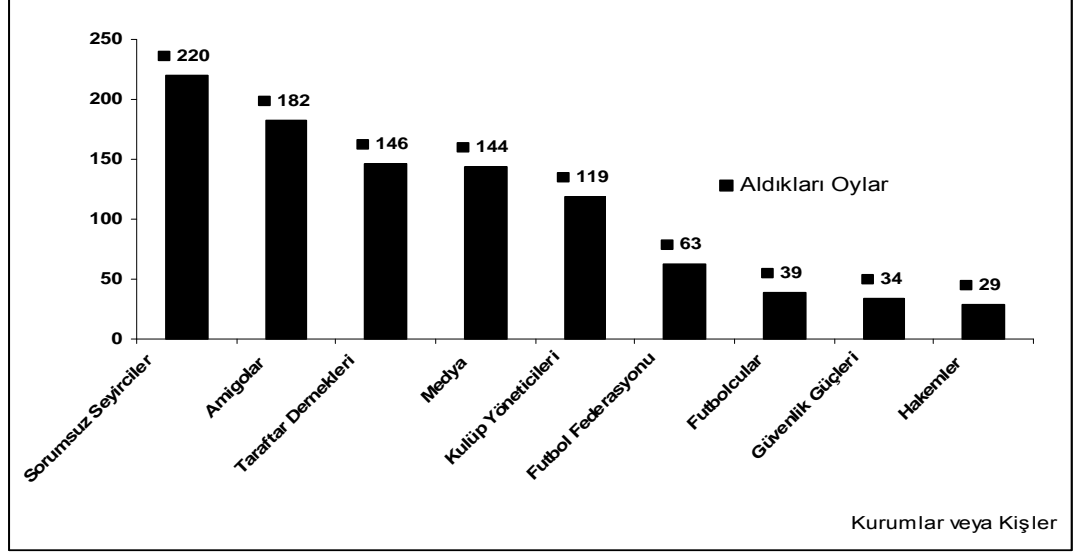
Spor güvenliği konusunda aldıkları hizmet içi eğitim durumuna göre seyirci saldırganlığının nedenleri konusunda görüş bildiren ve araştırmaya katılan toplam 357 emniyet mensubundan 118'unun eğitim aldığı, 239'unun ise almadığı belirlenmiştir. Hizmet içi eğitim alanların puan ortalamaları 26,1+4,76 almayanların ise 20,4+5,99 olarak bulunmuştur. Bu ortalamalar arasında 5,7 değerinde % 27,9 oranında bir fark vardır. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$).

Tablo 21: Emniyet Mensuplarının Sporda Şiddetin Sorumlusu Olarak Görüş Belirttikleri Kişi ve Kurumların Karşılaştırılması

Kurumlar veya Kişiler	SS	A	TD	M	KY	FF	F	GG	H
N	220	182	146	144	119	63	39	34	29
%	22,5	18,6	14,7	14,7	12,1	6,4	3,9	3,4	2,9

Sorumsuz Seyirciler (SS), Amigolar(A), Taraftar Dernekleri(TD), Medya(M), Kulüp Yöneticileri(KY), Futbol Federasyonu(FF), Futbolcular(F), Güvenlik Güçleri(GG) ve Hakemler(H)

Grafik 10: Emniyet Mensuplarının Sporda Şiddetin Sorumlusu Olarak Görüş Belirttikleri Kişi ve Kurumların Karşılaştırılması

Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan 326 emniyet mensubunun (Çevik Kuvvet) sporda şiddetin sorumlusu olarak en çok hangi kişi veya kurumları sorumlu tuttuğunu ölçmek için en fazla üç seçenek işaretlemeleri kaydıyla yukarıda belirtilen seçenekleri işaretlemeleri istendi. Buna göre Sorumsuz Seyirciler seçeneği 220 kez %22,5, Amigolar seçeneği 182 kez %18,6, Taraftar Dernekleri seçeneği 146 kez %14,7, Medya seçeneği 144 kez %14,7, Kulüp Yöneticileri seçeneği 119 kez %12,1, Futbol Federasyonu seçeneği 63 kez %6,4, Futbolcular seçeneği 39 kez %3,9, Güvenlik Güçleri seçeneği 34 kez %3,4 ve Hakemler seçeneği 29 kez %2,9 oranlarında seçilmiştir.

5. TARTIŞMA

Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinin bulunduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşler arasında önemli bir farklılık bulunmuştur (Tablo 12). Bu görüşler iller çerçevesinde değerlendirildiğinde Süper ve Birinci Liglerde takımı bulunan emniyet mensupları ile ikinci ligde takımı bulunan emniyet mensupları arasında anlamlı fark bulunurken diğer iller arasında farklılık yoktur. Hipotezimizde Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinin bulunduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşler arasında fark olmayacağını belirtmiştik. Ancak çıkan sonuç fark olduğu şeklindedir.

Anketin bu bölümünde sorulan sorular 5149 sayılı Sporda Şiddet Yasası'nın Türk Emniyet Teşkilatına ve kulüplere yüklediği sorumlulukların yerine getirilip getirilmediği ile Polis'in maçlarda şiddeti önleme açısından aldığı önlemlerin ne ölçüde uygulanabildiği konusundadır.

Bu çalışmada illerin puan ortalamalarına bakıldığında kulüplere yüklenen sorumluluklardan olan ses sistemi, teknik donanım, özel güvenlik görevlisi bulundurma, statta fiziki şartları hazırlama, otopark alanı düzenleme gibi sorumlulukların yer aldığı önermesine, yine önermeler arasında olan il ve ilçe güvenlik kurullarının yasada belirtilen görevlerini yerine getirmektedir, seyirden men ve para cezası yeterince uygulanmaktadır, fanatizmin önlenmesi amacıyla faillerin tespit edilip bir bilgi bankası oluşturulması sağlanmaktadır, önermelerine ankete katılanlar genelde kısmen katıldıkları görülmektedir. Bunda mevcut sporda şiddet yasasının bazı maddelerinin ülkemizin altyapısına ve gerçeklerine göre yeterince uygulanabilir olmaması yatıyor olabilir. Özellikle Süper ve Birinci Liglerde takımı bulunan emniyet mensuplarının görüşünü belirten puan ortalamasının diğerlerinden düşük olması maç yoğunluğu, seyirci sayısının çokluğu, buna bağlı olarak seyirci profilinin fanatizme yatkınlığı nedeniyle yasaların tam olarak uygulanamamasından kaynaklanabilir.

Orhan (2007)'in BESYO öğrencileri ve hukukçulardan oluşan çalışma grubuna yönelik yaptığı çalışmada 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un genel olarak işlevini neden yerine getiremediği sorulduğunda problem yasadan kaynaklanıyor diyenlerin oranı %24,6, problem uygulamadan kaynaklanıyor diyenlerin oranı ise %75,4'dür. Başka bir çalışmada Çelik (2007) emniyet güçlerinin futbolda şiddet ve holiganizmin önlenmesinde mevcut yasa ve yönetmeliğinin belirli bir seviyede yeterliliği doğrultusunda bir sonuç belirtmiştir. Orhan ve Çelik'in bulguları bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir.

Türkiye'de Süper ve Birinci (1), İkinci (2) ve Üçüncü (3) Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri incelendiğinde birinci ve ikinci iller arasında yine birinci ve üçüncü iller arasında anlamlılık varken, ikinci ile üçüncü il arasında istatistiksel açıdan fark yoktur (tablo 13). Hipotezimizde Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinin bulunduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında fark olmayacağını belirtmiştik. Çıkan sonuç hipotezimizi doğrulamaktadır.

Bu araştırmada seyirci saldırganlığının önlenmesi başlığı altında verilen cevapların puan ortalamalarına bakıldığında, ikinci ve üçüncü illerin puan ortalamaları, birinci ile oranla daha yüksektir. Birinci ilin puan ortalamasının düşük çıkması bu ildeki statların kapasitesinin yüksekliği, seyirci sayısının ve buna bağlı olarak fanatiklerin fazla olması, bunun sonucunda denetim ve personel yetersizliğinden belirtilen önermelerin gerekleri tam olarak yerine getirilse bile seyirci saldırganlığının kısmen önenebileceği ve başka caydırıcılara ihtiyaç duyulduğu düşüncesini taşımalarından kaynaklanabilir.

Kaynak (2002)'in çalışmasında polis memurları, spor müsabakalarında görev alan polis sayısının %86,2 oranında gereğinden çok fazla olduğunu belirtmişlerdir. Aynı şekilde Gültekin ve ark. (2000), maçlarda görevlendirilen güvenlik görevlisi sayısının çok fazla olduğunu belirtmişlerdir. Anketimizin bu bölümündeki "maçlarda güvenliği sağlamak için görevlendirilen emniyet kuvvetlerinin sayısı genellikle bu işi başaracak ölçüdedir", önermesine düşük puan verilmesi de bu görüşleri desteklemektedir.

Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri incelendiğinde her üç ilde görev yapan emniyet mensuplarının görüşleri arasında fark yoktur (Tablo 14). Hipotezimizde Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinin bulunduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri arasında fark olmayacağını belirtmiştik. Çıkan sonuç hipotezimizi doğrulamaktadır.

Anketimizin bu bölümünde televizyonda yayınlanan spor programlarının, spor gazetelerinin yaptıkları haberlerin, rakip taraftarın çirkin tezahüratının, hakem hatalarının, kritik maçların, spor yöneticilerinin sert açıklamalarının, polisin aşırı derecede caydırıcı tedbir almasının şiddet olaylarının oluşmasına etkisi vardır şeklindeki önermelerine emniyet mensuplarının puan vermesi istenmiştir. İllerin puan ortalamalarına bakıldığında puanların arasında fark olmaması ve yüksek oluşu emniyet mensuplarının bu önermelere olumlu bakmasından ve belirli düzeylerde katılmasından kaynaklanabilir.

Acet (2003) çalışmasında araştırmaya katılanların %55,7’sinin yöneticilerin tavır ve davranışlarının olayların çıkışında önemli bir etken olduğunu inanmaktadırlar.

Acet (2003)’ün çalışmasına göre araştırma grubunun %60’ı olumlu veya olumsuz olarak amigoların kendilerini etkilediklerini ifade ederken %39,6’sı da hiç etkilemediğini belirtmişlerdir.

Acet (2003)’ün çalışmasına göre araştırma grubunun %82’si müsabakada kendilerini tahrik eden unsurlar olarak hakemin yanlış yönetimini görmektedirler.

Acet (2003)’ün çalışmasına göre seyirciler daha çok spor köşe yazarlarının kendilerini etkilediğini %50 oranında ifade etmişlerdir. Olumsuz etkiler diyenler %15,2, çok olumsuz etkiler diyenler %3,6 oranındadır. Bu oran az gibi görünse de dikkate değer bir yoğunluktur.

Kurtiç (2006)’nın çalışmasına göre araştırmaya katılanların maç esnasında kendilerini en çok tahrik eden durumlara %44,1 hakemin davranışları, %16,7 seyircilerin davranışları cevabını vermişlerdir.

Kurtiç (2006)’nın çalışmasına göre araştırmaya katılanlar, spor basın yayınından %51,3’ünün etkilendiklerini, %27,4’ünün etkilenmediklerini,

%24,3'ünün de bazen etkilendiklerini belirtmişlerdir. Belirtilen çalışmaların bulguları bu çalışmadaki seyirci saldırganlığının nedenleriyle ilgili bulguları desteklemektedir.

Türkiye'de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının (Çevik Kuvvet) eğitim seviyesine göre (ön lisans, lisans ve yüksek lisans) mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri incelendiğinde, her üç ilde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyelerine göre mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri arasında fark yoktur (Tablo 15). Hipotezimiz fark olacağı şeklindeydi. Hipotezimizle araştırmanın sonucu birbirini doğrulamamaktadır. Bunun nedeni eğitim seviyesi farklı olsa da alınan polislik eğitiminin aynı olması ve yasaların uygulanması sırasında karşılaşılan güçlüklerin benzer olması olabilir.

Anketin uygulandığı illerin emniyet mensuplarının eğitim seviyelerine göre seyirci saldırganlığının önlenmesiyle ilgili görüşleri arasında istatistiksel açıdan farklılık bulunmamıştır (Tablo 16). Puan ortalamalarına bakıldığında her üç ilin emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili önermeler hakkında birbirlerine yakın düşündükleri ve belirli düzeyde katıldıkları söylenebilir. Bu konuyla ilgili hipotezimiz görüşler arasında fark vardır şeklindeydi. Eğitim seviyesi arttıkça puan ortalamalarının da artacağını düşünmüştük. Ancak çalışmanın bulguları hipotezimizi desteklememektedir.

Anketin yapıldığı illerde görev yapan emniyet mensuplarının eğitim seviyesine göre seyirci saldırganlığının nedenleriyle ilgili görüşler arasında fark yoktur (Tablo 17). Bunun nedeni ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitim seviyesindeki emniyet mensuplarının belirtilen görüşleri yeterli düzeyde benimsediklerinden olabilir. Hipotezimizde emniyet mensuplarının eğitim seviyesine göre seyirci saldırganlığıyla ilgili görüşleri arasında fark olacağını belirtmiştik. Ancak çıkan sonuç fark olmadığı şeklindedir.

Spor güvenliği konusunda aldıkları hizmet içi eğitim durumuna göre mevcut yasaların uygulanması konusunda görüş bildiren ve araştırmaya katılan toplam 360 emniyet mensubundan 119'unun eğitim aldığı, 241'inin ise almadığı belirlenmiştir. Hizmet içi eğitim alanların puan ortalamaları 25,8 $\pm$ 3,4 almayanların ise 20,6 $\pm$ 6,1 olarak bulunmuştur (Tablo 18). Bu ortalamalar arasında 5,2 değerinde % 25,2

oranında bir fark vardır. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum spor güvenliği konusunda hizmet içi eğitim almış personelin yasaları ve uygulamaları daha iyi kavrayarak uygulamaya koymasından kaynaklanabilir. Hipotezimizle bulgulardan ortaya çıkan sonuç birbirine paraleldir.

Spor güvenliği konusunda aldıkları hizmet içi eğitim durumuna göre seyirci saldırganlığının önlenmesi konusunda görüş bildiren ve araştırmaya katılan toplam 359 emniyet mensubundan 119'unun eğitim aldığı, 240'inin ise almadığı belirlenmiştir. Hizmet içi eğitim alanların puan ortalamaları 24,79+3,53 almayanların ise 18,48+5,68 olarak bulunmuştur (Tablo 19). Bu ortalamalar arasında 6,3 değerinde % 34,2 oranında bir fark vardır. Bu fark istatistiksel olarak önemlidir. Bu durum spor güvenliği konusunda hizmet içi eğitim alan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının önlenmesiyle ilgili önermelerdeki uygulamaları benimsediklerini gösterebilir. Hizmet içi eğitim alan grubun puan ortalamasının, hizmet içi eğitim almayanlara göre farklı ve yüksek olması hipotezimizi doğrulamaktadır.

Spor güvenliği konusunda aldıkları hizmet içi eğitim durumuna göre seyirci saldırganlığının nedenleri konusunda görüş bildiren ve araştırmaya katılan toplam 357 emniyet mensubundan 118'unun eğitim aldığı, 239'unun ise almadığı belirlenmiştir. Hizmet içi eğitim alanların puan ortalamaları 26,1+4,76 almayanların ise 20,4+5,99 olarak bulunmuştur (Tablo 20). Bu ortalamalar arasında 5,7 değerinde % 27,9 oranında bir fark vardır. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu fark spor güvenliği konusunda alınan hizmet içi eğitimin seyirci saldırganlığının nedenlerini daha iyi kavradığını gösterebilir. Çıkan sonuçla hipotezimiz birbirini doğrulamaktadır.

Türkiye'de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan 326 emniyet mensubunun (Çevik Kuvvet) sporda şiddetin sorumlusu olarak en çok hangi kişi veya kurumları sorumlu tuttuğunu ölçmek için en fazla üç seçenek işaretlemeleri kaydıyla yukarıda belirtilen seçenekleri işaretlemeleri istendi. Buna göre Sorumsuz Seyirciler seçeneği 220 kez %22,5 oranında, Amigolar seçeneği 182 kez %18,6 oranında, Taraftar Dernekleri seçeneği 146 kez %14,7 oranında, Medya seçeneği 144 kez %14,7 oranında, Kulüp Yöneticileri seçeneği 119 kez %12,1 oranında, Futbol Federasyonu seçeneği 63 kez

%6,4 oranında, Futbolcular seçeneği 39 kez %3,9 oranında, Güvenlik Güçleri seçeneği 34 kez %3,4 oranında ve Hakemler seçeneği 29 kez %2,9 oranında seçilmiştir (Tablo 21).

Çelik (2007: 74) yapmış olduğu araştırmada emniyet mensuplarının futbol sahalarında yaşanan şiddetin oluşumunda %34 oranında medyayı, %21,6 oranda kulüp yöneticilerini, %16,2 oranında sorumsuz seyircileri, %10,8 oranında amigoları, % 6,6 oranında taraftar derneklerini, %5,8 oranında hakemleri %4,1 oranında siyasileri sorumlu tuttuklarını belirtmiştir.

Bu çalışmada ilk sırayı %22,5 ile alan sorumsuz seyirciler Çelik'in çalışmasında %16,2 ile üçüncü sıradadır. Çalışmamızda ikinci sırayı %18,6 ile alan amigolar Çelik'in çalışmasında %10,8 ile dördüncü sıradadır. Çalışmamızda üçüncü sırayı %14,7 ile alan taraftar dernekleri Çelik'in çalışmasında %6,6 ile beşinci sıradadır. Çalışmamızda dördüncü sırayı %14,7 ile alan medya Çelik'in çalışmasında % 34 ile birinci sıradadır. Çalışmamızda beşinci sırayı %12,1 ile alan kulüp yöneticileri Çelik'in çalışmasında %21,6 ile ikinci sıradadır. Çalışmamızda dokuzuncu sırayı %2,9 ile alan hakemler Çelik'in çalışmasında %5,8 ile altıncı sıradadır. Bu fark grupların kişisel görüşlerinden kaynaklanabilir. Her iki çalışmanın ilk dört sırasını aldığımızda sorumsuz seyirciler, amigolar ve medya; kesişen ve en çok sorumlu tutulan kişi veya kurumlardır. Hakemler her iki çalışmada da son sırada yer almaktadırlar.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Anket Süper ve Birinci Futbol Liginde takımları olan illerden İstanbul (200), İkinci Futbol Liginde takımı olan illerden İzmir (130) ve Üçüncü Futbol Liginde takım olan illerden Aksaray'da (40) görev yapan toplam 370 emniyet mensubuna (Çevik Kuvvet) uygulanmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre; Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde takımı olan illerde görev yapan emniyet mensuplarının mevcut yasaların uygulanması ile ilgili görüşleri arasında önemli bir farklılık bulunmuştur (Tablo 12). Bu görüşler iller çerçevesinde değerlendirildiğinde Süper ve Birinci Liglerde takımı bulunan emniyet mensupları ile İkinci Ligde takımı bulunan emniyet mensupları arasında anlamlı fark bulunurken diğer iller arasında farklılık yoktur.

Seyirci saldırganlığının önlenmesi ile ilgili görüşleri arasında önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır (Tablo 13). Bu farklılıklar özellikle birinci ve ikinci ile birinci ve üçüncü iller arasında önemli görülmüştür. İkinci ile üçüncü il arasında ise istatistiksel açıdan fark yoktur.

Türkiye'de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının seyirci saldırganlığının nedenleri ile ilgili görüşleri incelendiğinde her üç ilde görev yapan emniyet mensuplarının görüşleri arasında fark yoktur.

Türkiye'de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan emniyet mensuplarının (Çevik Kuvvet) eğitim seviyesine göre (ön lisans, lisans ve yüksek lisans) mevcut yasaların uygulanması ile ilgili, seyirci saldırganlığının önlenmesiyle ilgili ve seyirci saldırganlığının nedenleriyle ilgili görüşler arasında fark yoktur.

Spor güvenliği konusunda aldıkları hizmet içi eğitim durumuna göre mevcut yasaların uygulanması, seyirci saldırganlığının önlenmesi ve seyirci saldırganlığının nedenleriyle ilgili görüşler arasında fark bulunmuştur (Tablo 18,19,20).

Türkiye’de Süper ve Birinci, İkinci ve Üçüncü Futbol Liglerinde oynayan takımların olduğu illerde görev yapan 326 emniyet mensubunun (Çevik Kuvvet) sporda şiddetin sorumlusu olarak en çok hangi kişi veya kurumları sorumlu tuttuğunu ölçmek için en fazla üç seçenek işaretlemeleri kaydıyla yukarıda belirtilen seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir. Buna göre Sorumsuz Seyirciler seçeneği 220 kez %22,5 oranında, Amigolar seçeneği 182 kez %18,6 oranında, Taraftar Dernekleri seçeneği 146 kez %14,7 oranında, Medya seçeneği 144 kez %14,7 oranında, Kulüp Yöneticileri seçeneği 119 kez %12,1 oranında, Futbol Federasyonu seçeneği 63 kez %6,4 oranında, Futbolcular seçeneği 39 kez %3,9 oranında, Güvenlik Güçleri seçeneği 34 kez %3,4 oranında ve Hakemler seçeneği 29 kez %2,9 oranında seçilmiştir (Tablo 21).

Netice itibariyle emniyet mensuplarının Türk Futbolundaki şiddetin önlenmesini sağlaması için şu önerilerde bulunulabilir.

1- Mevcut yasaların uygulanması, seyirci saldırganlığının önlenmesi ve seyirci saldırganlığının nedenleri hakkındaki görüşlerine olumlu yönde katkı sağladığından emniyet mensuplarının eğitim seviyesinin yükseltilmesi özendirilmelidir.

2- Emniyet mensuplarından spor güvenliği konusunda hizmet içi eğitim almış olanların futbolda şiddetin önlenmesi hakkındaki görüşlerinin olumlu olmasından dolayı hizmet içi eğitime önem verilmelidir.

3- Spor kulüplerinin kamera, ses sistemi, teknik donanım, özel güvenlik görevlisi bulundurma, statta fiziki şartları hazırlama, otopark alanı düzenleme gibi görevlerini tam yapmaları emniyet mensuplarının sporda şiddetin önlenmesine yönelik görevlerine katkı sağlayacaktır.

4- İl ve ilçe güvenlik kurullarının işleyişinin ve fonksiyonlarının artırılması sağlanmalıdır.

5- Emniyet mensupları tarafından seyirden men ve para cezası yeterince uygulanmalıdır.

6- Fanatizmin önlenmesi, failerin tespiti, eylemlerin delillendirilmesi, verilen cezaların takibi ve sporda şiddet kanununa aykırı eylem ve davranışların engellenmesi amacıyla bilgi bankalarının oluşturulması ve sağlıklı çalıştırılması sağlanmalıdır.

7- Amigoların spor karşılaşmalarındaki rolü büyüktür. Bu açıdan amigolar kulüp bünyesinde çalışan, eğitim düzeyi yüksek, insan ve sporcu psikolojisinden anlayan, topluluk psikolojisini anlayan kişilerden seçilmelidir. Topluluk psikolojisi konusunda eğitilmeli ve görev esnasında daima emniyet mensupları ile koordineli çalışmalıdırlar

8- Futbolda şiddetin önemli nedenlerinden birisi sorumsuz seyircilerdir. Seyirciler sporun dostluğu geliştiren ve insanları rahatlatan bir boş zaman faaliyeti olduğu konusunda eğitilmelidirler. Seyircilerin eğitiminde görsel ve yazılı basından yararlanılmalıdır. Bu eğitim esnasında emniyet mensuplarına sporda şiddeti önleme konusunda yardımcı olmaları gerektiği vurgulanmalıdır.

9- Futbolda şiddetin sorumlularından biri de taraftar dernekleri görülmektedir. Taraftar derneklerinin yönetici ve üyelerinin fair-play ruhu ile eğitilmesi sağlanmalı ve takip edilmelidir. Emniyet mensupları taraftar dernekleri ile işbirliği yapmalıdır.

10- Yazılı ve görsel basından oluşan medya futbolda şiddetin sorumlularından biri olarak görülmektedir. Medyanın yayınları kışkırtıcılıktan uzak, doğru, tarafsız, yanlış anlamalara neden olmayacak şekilde olmalıdır. Taraftarı, izleyiciyi, sporcuyu ve halkı eğitici bir rol üstlenmelidir. Polisi her an zor kullanan bir güçmüş gibi yanlış tanıtmamalıdır.

11- Kulüp yöneticileri önemli maçlar öncesinde yapacakları açıklamalarla motivasyonu sağlamalı, ortamı gelecek açıklamalardan kaçınmalıdırlar.

12- Futbol federasyonu sporun faydalarını, kardeşlik ve dostluk getireceğini vurgulayan içerikte paket programlar hazırlayarak bunları televizyon ve radyolarda yayımlatmalıdır.

13- Futbolcular, diğer futbolcuları ve seyirciyi tahrik edici davranışlardan kaçınmalıdırlar.

14- Güvenlik güçleri yeteri kadar kuvvetle, tüm önlemleri alarak, seyircilerin hoşça zaman geçirmek için statlara geldiği düşüncesiyle bir şiddet olayı olmadıkça zor kullanmamalı önleyici tedbir almalıdır. Şiddet olayı olduğunda da gereğinden fazla güç kullanmamalıdır. Bu amaçla polis amiri ve memuru yetiştiren Polis Akademisi, PMYO ve POMEM gibi kurumların müfredatlarında da sporda şiddet konusu mutlaka yer almalıdır. Ayrıca mezun olmuş emniyet mensuplarına zaman zaman hizmet içi eğitimlerle konu hakkında eğitim verilmelidir.

15- Hakemlere iyi bir eğitim sonucunda hakemlik sertifikası verilmelidir. Görevini adil yapmayan, sporcu ve seyircileri yersiz kararları ile tahrik eden hakemler iyi takip edilerek elenmeli ve görev verilmemelidir. Emniyet mensupları hakemleri maç öncesi ve sonrasında iyi koruyarak adil görev yapmasını teşvik etmelidir.

16- Statlara kapasitenin üzerinde ve biletsiz seyirci alınmamalıdır. Bu polisin spor güvenliğini sağlama işini kolaylaştıracaktır.

17- Emniyet mensupları stat kapılarındaki kontroller iyi yapılmalıdır. Aşırı alkollü kişiler ve üzerinde başkalarına zarar verebilecek kesici, delici, ezici ve yaralayıcı alet bulunanlar engellenmelidir.

18- Statların konforu ve fiziki durumu iyileştirilmelidir. Bu durum seyircilerin insanca maç seyretmesini ve güvenlik görevlilerinin işini kolaylaştıracaktır.

19- Emniyet mensupları maçtan saatlerce önce görev almaktadırlar. Bu da onların maç esnasında yorgunluktan sinirli davranmalarına veya görevlerini isteksiz yapmalarına neden olabilmektedir. Bu sorun çözülmeli, maç öncesi görev alan Emniyet mensupları istirahata gönderilerek maç esnasında dinlenmiş ve zinde Emniyet mensuplarına görev verilmelidir.

20- Emniyet mensupları genellikle maç görevlerini bir emniyeti sağlama görevi olarak görmemektedirler. Zamanla bu görev özel güvenlik görevlilerine devredilerek maçlardaki polis sayısı azaltılmalıdır.

KAYNAKLAR

ACET, Mehmet (2005), *Sporda saldırganlık ve şiddet*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Şirketi.

ACET, Mehmet (2003), “Futbolda Şiddeti Etkileyen Sosyal Faktörler”, Ankara Emniyet Müdürlüğü, *Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu*, 128, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi

ATAÇ, Füsün (1991), *İnsan Yaşamındaki Psikolojik Gelişim*, İstanbul: Beta Basım Yayın A.Ş.

ATKINSON, Rita, L., Richard C. Atkinson, Ernest R. Hilgard, (1995), *Psikolojiye Giriş I*, İstanbul: Sosyal Yayınları.

BAYAR, Perican (2003), Ankara Emniyet Müdürlüğü, *Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu*, 358, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi

BORA, Tanıl., N,Erdoğan (2004), *Dur Tarih, Vur Türkiye Türk Milletinin Milli Sportu Olarak Futbol* (Derleyenler: Roman Horak – Wolfgang Reiter - Tanıl Bora) Futbol ve Kültürü, Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler B.4 İstanbul.

BOZDEMİR, Murat (1998), Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açından Tahlili, *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, İstanbul.

BREDEMEIER, B., & Shields, D. (1985, October), *Violence and violence on sports today* – Psychology Today.

BROWNE, A. (1993), *Violence against woman by male partners. Prevalence, outcomes and policy implications*. American psychologist, 48.

BÜYÜKDÖĞERLİ, E. (1992), *Toplumsal Olaylar ve Müdahale Esasları*, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları

CANETTİ, E (1998), *Kitle ve İktidar* (çev: Gülşat Aygen), İstanbul: Ayrıntı

CC (Collins Cobuilt) (1190), *English Language Dictionary*, London and Glasgow: Collins

CERRAH, İbrahim., Sevindik, M., Kavruk, M. (2002), *Güvenlik Güçleri İçin Yakın Savunma Teknikleri Teori ve Pratik*, Ankara: SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti.

COŞKUN, Z (2004),”*Yiğidoların Tarihsel Yenilgisi, İç Anadolu’da Büyüklük Rekabeti Ve Sivas spor*”, (Derleyen: Roman Horak – Wolfgang Reiter – Tanıl Bora) Futbol ve Kültürü, Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler B.4 İstanbul

ÇELİK, Oktay (2007), Türkiye’de Futbol Şiddeti ve Holiganizme Polisin Bakış Açısı, *Yüksek Lisans Tezi*, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalı, Ankara

ÇOKER, Ziya (2003), *Seçilmişler, Atanmışlar, İnsanlar – Bir Bürokratın Anıları*, Ankara

DL (*Dictionaria Laorusse*) (1993–1994), İstanbul: Milliyet Yayınları

Demet Bilge Ergun (<http://radikal.com.tr/haber.php?haberno=135571>)
(19.11.2007)

D.P.T. (1990), *Türk Sporü Niçin Uluslar arası Standartların Gerisinde Kalmıştır?*

ERGİL, Doğu (1980), *Türkiye’de Terör ve Şiddet*, Ankara: Turhan Kitapevi

Ergün Babahan (<http://arsiv.sabah.com.tr/2006/08/07yaz41-40-101.html>)

(19.11.2007)

ERKİNER, Kısmet (2004), *Türkiye’nin Ulusal ve Uluslar arası Boyutta Stat İçi ve Dışı Seyirci Sorunları*, (Yarsuvat, D. Bolle, P. H. Yönetiminde) Sporda Şiddet ve Fanatizm Semineri Notları, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul 20-21 Aralık 2002, Galatasaray Üniversitesi Yayınları.

E.G.M. Güvenlik Daire Başkanlığının 18.08.1989 Günü ve 230562 Sayılı Genelgesi

E.G.M. Asayiş Daire Başkanlığının 09.08.1998 Günü ve 00138 Sayılı Genelgesi

Erdem Tuna (13.05.2000) “Hırs, Rekabet ve Şiddet” Radikal Gazetesi Cumartesi Eki

FREEDMAN, J.L., Sears, D.o & Carlsmith, J.M.,(1974), *Social Psychology*. Englewood Cliffs, New Jersey. Prentice Hall: Türkçesi Sosyal Psikoloji (Çev: Ali DÖNMEZ) İstanbul: Ara Yayınları

GÖKSU, Turkut (2000), *Toplumsal Psikoloji, Toplumsal Olaylar ve Müdahale Esasları*, Ankara: Özen Yayıncılık

G. Morris Charles (2002), *Understanding Psychology (Psikolojiyi Anlamak)*, (Çev: H.Belgin AYIŞIK, Melike SAYIL) Ankara Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:23

GÜMÜŞ, S. (1997), Şiddetin Nedenleri, Gazete Pazar, 21.12.1997. s. 26

GÜLTEKİN, Okan., Doğan, M.,Doğan, A., Eylem,B. (2000), Futbol Sahalarında Şiddet ve Emniyet Güçlerinin Tutumu Üzerine Bir Araştırma, *21.Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu*, Ankara: E.G.M.

GÖKSU, Turkut (2003), *Toplumsal Psikoloji*, Ankara: E.G.M. Basımevi

GÜNDEM, Mehmet (2001), “Ahmet Altan; Ölüm Bizi Terbiye Ediyor.”, Zaman Gazatesi, 27 Mayıs 2001, s.6.

GELERİ, Aytekin (2003), *Önleyici Polislik*, Ankara: Seçkin Yayıncılık

GÜLTEKİN, Okan., M, Doğan., A, Doğan., B, Eylem. (2000), Futbol Sahalarında Şiddet ve Emniyet Güçlerinin Tutumu Üzerine Bir Araştırma, *21. Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu*, Ankara, EGM Yayınları

GÜVENÇ, Gülden (2003), Ankara Emniyet Müdürlüğü, *Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu*, 271, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi

<http://dosyalar.hurriyet.Com.tr/aileici/aileicisiddet.asp>. (14.11.2007)

<http://tdk.gov.tr/TR/SözBul.asp> (15.11.2007)

<http://aktifhaber.com/f110/spor-nedir-998/> (15.11.2007)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Hakem> (19.11.2007)

<http://hatunca.net/content/view/314/109/> (21.11.2007)

<http://forum.kanka.net/anehive/index.php/t-126214.html> (05.12.2007)

<http://almanak.tr.gs/1969.htm> (07.12.2007)

<http://radikal.com.tr/haber.php?haberno=238712> (07.12.2007)

<http://belgeci.com/goster.asp?işlem=18 sayfano=882> (29.02.2008)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/futbol> (18.04.2008)

İMAMOĞLU, O. (1991), Sporcu ve Seyirci Sağlığı, *Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, İstanbul

İçişleri Bakanlığı Strateji Merkezi Başkanlığı (2005), Toplumsal Olay ve Provokasyonları Önleme Rehberi, Ankara, Strateji Merkezi Başkanlığı Yayınları, Yayın no:7

KÖKNEL, Özcan (1995), *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi

KOÇÖZ, R. (2006), “Şiddet Üzerine”, *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, Yıl:12, Sayı:48-49

KÖKNEL, Özcan (1996), *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi

KILCIGİL, Ertan (2003), “Popüler Kültür ve Futbolda Şiddet”, Ankara Emniyet Müdürlüğü, *Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu*, 323, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi

KAYAOĞLU, Aysel Gürel (2003),”Futbol Holiganizmi ve Sosyal Psikolojik Bakış Açısı”, Ankara Emniyet Müdürlüğü, *Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu*, 301, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi

KAYAOĞLU, Aysel Gürel (2004),*Futbolda Seyirci Şiddeti, Sosyal Psikolojinin Katkıları ve Sınırlılıkları*, Türk Psikoloji Yayınları, 7(13);79-101

KURTİÇ, Futbol Seyircisini Saldırganlığa İten Psiko-Sosyal Nedenler (Sakarya İl Örneği), *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Sakarya

KAYNAK, İlter (2002), Spor Müsabakalarında Görev Yapan Polislerin Tutum ve Davranışlarının Araştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Ankara

MİCHAUD, İves (1991), *Şiddet*, İstanbul: İletişim Yayınları

MORGAN, C.(1998),Psikolojiye Giriş(Yayın Sorumlusu: Sirel Karakaş ve diğerleri), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Yayın no:1

ORHAN, Ümit (2007), 5149 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun Çerçevesinde Spor Güvenliği, *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, İstanbul

ÖZBAYDAR, Sabri (1993), *İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi*, İstanbul: Altın Yayınları

ÖZDEMİR, Basri (2001), *Polis Taktikleri*, Ankara: SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti

ÖNCÜ, Erman (2002), Türkiye Profesyonel Futbol 1.Süper Ligi 2001–2002 Futbol Sezonu’nda Musabaka Ortamında Sergilenen Davranışların Hangi Faktörlere Bağlı Olarak Değiştiğinin Tespit Edilmesi, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Trabzon

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, Kanun no: 2559, Yayımlandığı Resmi Gazete:14.07.1934/2751

Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun no:5681, Kabul Tarihi: 02.06.2007, Resmi Gazete Tarihi: 14.06.2007, Resmi Gazete Sayısı: 26552

Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 30.12.1982, Resmi Gazete Sayısı: 17914

PEHLİVAN, Özcan (2003), Ankara Emniyet Müdürlüğü, *Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu*, 223, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi

SAYGILI, Sefa (2001), *Şiddet ve Toplum*, İstanbul: Bilge Yayınları

SOMALI, V. (2005), İkiz Kardeşlerden Düşman Kardeşlere, Türk Futbolunda Şiddet, *Popüler Tarih*, Sayı:54

SAYIN, Gökhan (2005),”Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğe Yol Açan Eylemlerin Önlenmesi ve Takibi”,*Yüksek Lisans Tezi*, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku ABD, Ankara

Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, Kanun no: 5149, Kabul Tarihi: 28.04.2004

Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete sayısı: 25567, Resmi Gazete Tarihi: 28.08.2004

SEMİZ, Emin., L, Belin., U, Balcı., M, Doğan.(2000), Spor ve Güvenlik Önlemleri, *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 23, 196

ŞAHİN, Murat H.,(2003), *Sporda Şiddet ve Saldırganlık*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 160.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun no: 2709, Kabul Tarihi: 07.11.1982,
Halkoyu Sonucunun Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 09.11.1982- Mükerrer

TALİMCİLER, Ahmet(1998), “Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi”,
Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD,
İzmir

TDK Sözlüğü (1998), Ankara

TUNCEL, Mustafa (2003),”Şiddeti Etkileyen Sosyal ve Psikolojik Faktörler”,
Ankara Emniyet Müdürlüğü, *Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu*, 117,
Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi

TİRYAKİ, Şefik (2000), *Spor Psikolojisi-Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama*,
Ankara: Eylül Yayıncılık

USAL, A., Aslan, Z. (1995), *Davranış Bilimleri(Sosyal Psikoloji)*, İzmir: Barış
Yayımları

ÜNSAL, Artun (2005), *Tribün Cemaatinin Öfkesi, Ticarileşen Türkiye Futbolunda
Şiddet*, B.1, İstanbul

WOOD, W., Wrong, F.Y.,& Chachere, J.G.(1991), Effects Of Media Violence On
Viewers Agression İn Unconstrained Social İnteraction, *Psychological Bulletin*, 109

YİĞİT, Gürcan (2002), Polis Meslek Yüksek Okullarında Okuyan Öğrencilerden
Daha Önce Spor Yapmış Olanlarla Yapmamış Olanların Psikolojik İhtiyaçlarının
Karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Beden Eğitimi ve Spor ABD, Niğde

YÜKSEL, Mehmet (2003),”Emniyete Düşen Görevler”, Ankara Emniyet
Müdürlüğü, *Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu*, 377, Ankara: Emniyet
Genel Müdürlüğü Basımevi

EK: 1 ANKET SORULARI

FUTBOLDA ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK EMNİYET UYGULAMALARININ YASALAR ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ								
Sevgili Meslektaşlarım;								
Bu anket, "Futbolda şiddetin önlenmesine yönelik emniyet uygulamalarının yasalar çerçevesinde incelenmesi " konulu yüksek lisans tezi için veri toplamak amacıyla düzenlenmiştir. Vereceğiniz cevapların, samimi duygularınızı yansıtır olması, araştırmanın güvenilirliği açısından önem arz etmektedir. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.								
1-BÖLÜM; KİŞİSEL BİLGİLER								
1-Rütbeniz?	2- Çalıştığınız İl?	3-Cinsiyetiniz		4-Eğitim düzeyi				
		Erkek	Bayan	Lise	Yüksek Okul	Fakülte	Yüksek Lisans	
.....	.....							
5-Yaşınız?				20-25	26-30	31-35	36-40	41 ve üzeri
6-Teşkilatta kaçınıcı yılınız?				0-2	3-4	5-6	7-8	9 ve üzeri

	Evet	Hayır
7- Her hangi bir futbol takımı tutuyor musunuz.?		
8-Tutuyorsanız her hangi bir takımı tutuyor olmanız stat görevlerinde olaylara yaklaşımınızı olumsuz yönde etkiler mi?		
9-Seyirci saldırganlığı ve şiddeti ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?		
10- Spor güvenliği ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?		
11- Sizce futbol sahalarında yaşanan şiddetin sorumlusu kimdir? (En fazla üç seçenek işaretleyebilirsiniz.) ( ) Futbol Federasyonu ( ) Futbolcular ( ) Sorumsuz Seyirciler ( ) Hakemler ( ) Güvenlik Güçleri ( ) Taraftar Dernekleri ( ) Kulüp Yöneticileri ( ) Medya ( ) Amigolar		

	1	2	3	4	5
2.BÖLÜM ÖNERMELER: A-MEVcut YASALARIN UYGULAMASI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
12- Spor alanlarında kulüplerin güvenlikle ilgili yapmakla yükümlü oldukları düzenlemeler yapılmaktadır.(ses sistemi, teknik donanım,özel güvenlik görevlisi bulundurma, stattaiki fiziki şartları hazırlama, oto park alanı düzenleme vb.)					
13- İl ve ilçe spor güvenlik kurulları yasada belirtilen görev, yetki ve sorumluluklarını yerine getirmektedirler.					
14-Spor alanlarında güvenliğin sağlanması ve sporda şiddet kanununa aykırı davranışları tespit amacıyla gerekli teknik donanımlar kurulmuştur. (kamera, ses sistemi vb.)					
15- Emniyet görevlilerinden bir rütbelinin üstlendiği müsabaka güvenlik amiri sporda şiddeti önleme açısından yasada belirtilen görev yetki ve sorumluluklarını yerine getirebilmektedir.					
16- Sporda şiddet kanununun 18.maddesinde belirtilen spor müsabakalarında seyirden men ve para cezası yeterince uygulanmaktadır.					
17- Emniyet teşkilatı tarafından fanatizmin önlenmesi, faillerin tespiti, eylemlerin delillendirilmesi, verilen cezaların takibi ve sporda şiddet kanununa aykırı eylem ve davranışların engellenmesi amacıyla oluşturulan bilgi bankası sağlıklı çalışmaktadır.					
18- Sporda şiddetin önlenmesi açısından polisin maç öncesinde, maç sırasında ve maç sonrasında aldığı önlemler yeterlidir.					

B- SEYİRCİ SALDIRGANLIĞININ ÖNLENMESİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER	1	2	3	4	5
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
19- Spor alanlarına kapasitenin üzerinde ve biletsiz seyirci alınması şiddet olaylarını artırır.					
20- Spor alanlarındaki güvenliği sağlamak için görevlendirilen emniyet kuvvetlerinin sayısı genellikle bu işi başaracak ölçüdedir.					
21-Müsabakaların yapılacağı spor alanına girişte yapılan üst araması şiddeti önlemede etkilidir.					
22-Yasaklı olan cezalı seyirciler müsabaka alanlarına girememektedir.					
23- Açıkça anlaşılabilir şekilde alkollü ve keyif verici madde kullanan kişiler müsabaka alanlarına alınmamaktadır.					
24-Spor karşılaşmalarına kadın ve çocukların getirilmesi sporda saldırganlık ve şiddeti azaltır.					
25- Futboldaki şiddet seyircilerin eğitimi ile azaltılabilir.					
C- SEYİRCİ SALDIRGANLIĞININ NEDENLERİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER	1	2	3	4	5
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
26-Televizyonda yayınlanan spor programlarının futbolda şiddet olaylarının çıkmasında etkisi vardır.					
27-Spor gazetelerinin yaptıkları haberlerin futbolda şiddet olaylarının oluşmasına etkisi vardır.					
28-Rakip taraftarın çirkin tezahüratı şiddet olaylarını doğurur.					
29-Hakem hataları şiddet olaylarına neden olur.					
30-Kritik maçlarda şiddet çıkma olasılığı daha çoktur.					
31- Spor yöneticilerinin sert açıklamaları şiddet olaylarının oluşmasına neden olur.					
32-Polislin aşırı derecede caydırıcı tedbir alması seyircileri şiddet çıkarma yönünde tahrik eder.					

33-Futbol karşılaşmalarındaki görevleriniz sırasında yaşadığınız problemler ve çözüm önerileriniz nelerdir?

34-Sahalardaki şiddeti önlemek için neler yapılmalıdır?

35-Futbol karşılaşmalarında polislin daha etkin verimli çalışabilmesi için neler yapılabilir?

EK: 2 ANKET ÇALIŞMASI ONAY BİLDİRİM YAZISI

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü

Sayı : B.05.1.EGM.0.72.02.03/359-32-11049
Konu: Anket Çalışması

01/01/2008

AKSARAY PMYO MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 11.12.2007 tarih ve B.05.1.EGM.0.07.49.03.01-2797-07 sayılı yazınız.

Aksaray Polis Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğünde görevli 129276 sicil sayılı 4. Sınıf Emniyet Müdürü Halil GÜLTEKİN'in "Türk Futbolunda Şiddetin Önlenmesine Yönelik Emniyet Uygulamalarının Yasalar Çerçevesinde İncelenmesi" konulu tezi için Ankara Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünden (150), İstanbul Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünden (200), İzmir Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünden (150), Aksaray Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünden (40) olmak üzere toplam (540) personele yönelik anket çalışması yapılabilmesi için olur talebinde bulunduğu ilgi sayılı yazınız ile bildirilmiştir

Adı geçen personelin, söz konusu anket çalışmasını yapabilmesi hususunda alınan Genel Müdürlük Makam onayı ve onaylı çalışma örneği ekte gönderilmiştir.

Bu çerçevede, tez çalışmasından elde edilen değerlendirme sonuçlarının Eğitim Dairesi Başkanlığının <ftp://egm1edbweb/akademik/Pol-Net> adresine kopyalanmasının sağlanmasını rica ederim. .

Mustafa ÇANKAL
Eğitim Dairesi Başkanı
1.Sınıf Emniyet Müdürü

14.01.08* 0077

EKLER

- 1-Onay (1 sayfa)
- 2-Onaylı Çalışma Örneği (2 sayfa)

11. 01. 2008

Eğitim Şube Müdürü

51/Pln.1.9-
14.01
Eğitim Şube Müdürü

Necatibey Cad. No: 70 Sıhhiye 06100 ANKARA
Telefon: 412 14 24 Faks:425 43 15

Ayrıntılı bilgi için irtibat:Y. DONAT
Elektronik Ağ:www.egm.gov.tr

EK: 3 ANKET ÇALIŞMASI ONAYI

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü

Sayı : B.05.1.EGM.0.72.02.03/3155

...../12/2007

Konu : Anket Çalışması

GENEL MÜDÜRLÜK MAKAMINA

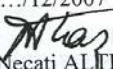
Aksaray Polis Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğü kadrosunda görevli 129276 sicil sayılı 4. Sınıf Emniyet Müdürü Halil GÜLTEKİN'in "Türk Futbolunda Şiddetin Önlenmesine Yönelik Emniyet Uygulamalarının Yasalar Çerçevesinde İncelenmesi" konulu tezi için Ankara Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünden (150), İstanbul Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünden (200), İzmir Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünden (150), Aksaray Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünden (40) olmak üzere toplam (540) personele yönelik anket çalışması yapılabilmesi için olur verilmesi talebinde bulunduğu, Aksaray Polis Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğünün 12.12. 2007 tarih ve 2424 sayılı yazısı ile bildirilmiştir.

Adı geçen personelin, yukarıda belirtilen konuda anket çalışması yapılabilmesi hususunu onaylarınıza arz ederim.

Mustafa ÇANKAL
Eğitim Dairesi Başkanı
1.Sınıf Emniyet Müdürü

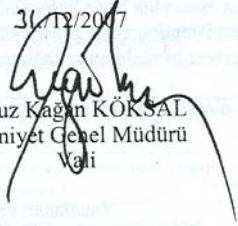
Uygun Görüşle Arz Ederim

.../12/2007

Dr. Necati ALTINTAŞ
Emniyet Genel Müdür Yardımcısı
1.Sınıf Emniyet Müdürü

OLUR

31/12/2007

Oğuz Kağan KÖKSAL
Emniyet Genel Müdürü
Vali

Necatibey Cad. No: 70 Sıhhiye 06100 ANKARA
Telefon: 412 14 24 Faks:425 43 15

Ayrıntılı bilgi için irtibat:Y. DONAT
Elektronik Ağ:www.egm.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

1967 yılında Mardin ilinin Şenyurt Beldesinde doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Gaziantep'te tamamladım. Bu sırada amatör olarak güreş sporu yaptım. 1989 yılında Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümünden Güreş uzmanlık branşı ve futbol yardımcı uzmanlık branşı ile mezun oldum. 1990 yılında da Polis Akademisinden mezun oldum. 1990 yılında Komiser Yardımcısı olarak Kayseri Polis Kolejinde göreve başladım. Sırasıyla 1992–1994 yılları arasında Kayseri Polis Okulunda, 1994–1995 yılları arasında Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünde, 1995–1998 yılları arasında Diyarbakır Polis Okulunda, 1998–2001 yılları arasında Aksaray Polis Okulunda görev yaptım. 2001 yılından bu yana Aksaray Polis Meslek Yüksek Okulunda görev yapmaktayım. Görev yaptığım yerlerde idari görevlerim yanı sıra Beden Eğitimi, Yakın Savunma, Silah Bilgisi ve Atış, Polis Taktikleri, Polis Etiği ve Polisin Görev ve Yetkileri derslerini verdim. İdeal Polisin Nitelikleri (Polis Yıldızı) adlı bir de basılmış kitabım mevcuttur. Evli ve iki çocuk babasıyım.